

Als de kerstklok
luidt

h. te Merwe

Als de Kerstklok luidt

Een bundel verhalen voor Kerstfeestvieringen

samengebracht door

H. te Merwe

Naamloze Vennootschap W. D. Meinema, Delft

I N H O U D

De Kerstgeschiedenis

- H. TE MERWE
a Een Kind is ons geboren 7
b De belofte vervuld 15
c Het Evangelie der lofzangen.... 23

Vertellingen

- 1 A. ROMIJN
Zó werd het Kerstfeest..... 37
2 JAN VAN GRONINGEN
Hij zoekt het verlorene 57
3 H. TE MERWE
De Kerstvacantie van
Frans Deelman 69
4 J. H. VAN DER LICHTÉ
Toch overwonnen 91
5 J. W. DE VRIES
Een vreemde Kerstnacht 113
6 H. HENSZEN VEENLAND
De matroos van
„De Vergulde Dolphijn” 137

Woord vooraf

Het doel van een vertellingenbundel kan niet zijn, dat de verteller zich angstvallig bindt aan de gegeven vorm en woordkeus: méér dan vertelstof en verhaalindeling ontleent hij niet aan het boek.

Wie én vorm én woordkeus nauwkeurig wil volgen gebruike de bundel — en vooral voor kleiner kring is dit mogelijk — als voorleesboek.

Dat een zelfde stof — door ruimer of minder ruime keuze der delen door een andere wijze van rangschikking — op onderscheidene wijzen kan worden behandeld, moge uit de drie vertellingen blijken, waarin het kerstgebeuren centraal staat.

Passende liederen voor elk der drie „Kerstvertellingen” zijn bijeengebracht op afzonderlijk uitgegeven liederenblaadjes.

Het zou aanbeveling kunnen verdienen om, wanneer de verhaalwijze gekozen wordt van de schets „Het Evangelie der Lofzangen”, de lofzangen — hetzij door alle kinderen, hetzij door een koortje — te laten zingen, wanneer de verteller het betreffende verhaaldeel heeft behandeld.

De liederenblaadjes zijn verkrijgbaar op stevig papier (voor de kinderen) en op gewoon papier (voor de belangstellenden, die de Kerstfeestviering bijwonen). De laatste is een goedkopere uitvoering.

Bij vertelling a: „Een Kind is ons geboren”,
behoort liederenblaadje no i
(in de goedkope uitvoering is dit no 16).

Bij vertelling b: „De belofte vervuld”,
behoort liederenblaadje no J
(in de goedkope uitvoering is dit no 17).

Bij vertelling c: „Het Evangelie der lofzangen”,
behoort liederenblaadje no K
(in de goedkope uitvoering is dit no 18).

De liederen zijn genomen uit de bundel „Stemmen des Heils” door J. Douma V.D.M. Proefexemplaren van deze liederenblaadjes zijn op aanvraag gratis verkrijgbaar bij de N.V. W. D. Meinema, Delft.

De Kerstgeschiedenis

a Een Kind is ons geboren

De liederen, die bij dit verhaal passend kunnen worden gezongen, staan op liederenblaadje no 1. Men zie het „Woord vooraf” op bladzijde 3.

De nacht lag over het wijde veld — de donkere nacht.

Ergens in de duisternis flikkerden vlammen: het vuur van herders, die met hun kudden buiten waren en over het vee de wacht, de nachtwacht, hielden. De dansende vuurtongen wierpen een rosse gloed om zich heen — hun licht bescheen het gelaat en de klederen van de mannen, die om het vuur zaten geschaard. Af en toe stond één van de mannen op — verwijderde zich een paar schreden tot buiten de lichtkring — en keek naar het kleinvee en de schapen, die rustig op het veld lagen. Dan keerde hij weer terug naar zijn makkers; nam deel aan hun gesprek.

Waarover spraken zij?

Ginds vèr wisten zij de huizen, en de muren, en de poorten van Bethlehem, de stad van koning David. Daar — hoe l'ang geleden was dat al door den profeet Micha voorspeld? — dáár zou de Messias geboren worden, de Verlosser, die Zijn volk zou zalig maken.

Hoe lang hadden de vromen in Israël al uitgezien naar de vervulling van die beloften.

Zó lang was het al geleden, dat de laatste profeet van den komenden Heiland had geprofeteerd, dat er velen waren onder het volk Israël, die maar weinig meer over die profetieën dachten; dat er velen waren, die een heel ànderen Heiland verwachtten, dan God had beloofd. Een verlosser, die de gehate Romeinen uit het land zou verjagen — niet een Verlosser, die door Zijn lijden en sterven de zonden van zijn volk verzoenen zou.

Maar er waren er ook velen, die uitzagen naar de

komst van den groten Zoon uit het huis van David en Hem verwachtten als den Verlosser en Redder van zondaren.

In Jeruzalem woonde de oude Simeon, die van God, door den Heiligen Geest, de belofte ontvangen had, dat hij niet sterven zou éér hij den Christus des Heeren zou zien. En Anna leefde daar, een profetesse, die dag aan dag met vasten en bidden God diende

Zo waren er wel meer, die wachtten op den Verlosser, door God aan de vaders beloofd; die de profetieën lazen en over die profetieën spraken, waarin Gods beloften waren neergelegd.

Spraken de herders in het wijde veld van Bethlehem-Efratha óók over die beloften? In hún stad, in Bethlehem, zou immers de Heiland geboren worden? Micha had het voorzegd.

En had Daniël niet gesproken over zeventig jaarweken, die voorbij gegaan moesten zijn, vanaf de wederkeer der Joden uit de ballingschap, tot op de komst van den Messias, den Vorst?

Wie zal zeggen, waarover de herders spraken, toen zij in het veld de wacht — de nachtwacht — hielden over hun kudden? Wie zal zeggen, wat er leefde in hun harten, in die stille, wondere nacht?

Dan opeens

De duisternis is gebroken — licht straalt, hémels licht! En in de glanzende heerlijkheid van dat licht — de heerlijkheid des Hééren, die de herders omscheen, — staat een engel, een hemelbode.

Verbaasd en verwonderd aanschouwen de herders hem — een grote vrees leeft op in hun harten.

En dan

Dan horen zij den engel spreken. Geruststellende woorden: „Weest niet bevreesd.”

Wie een boodschap ontvangt van Gods genade, van de vervulling van Gods belofte, moet wél met diepe

eerbied naar die boodschap luisteren, maar vréés hoeft niet in zijn hart te wezen.

De engel spreekt woorden van blijdschap, van licht. Omdat het woorden zijn, die vertellen, hoe God Zijn grote belofte vervult.

Hoor! De Engel gaat voort: „Zie, ik verkondig u grote blijdschap, die heel het volk zal ten deel vallen: u is heden de Heiland geboren, namelijk Christus, de Heere in de stad van David. En dit zij u het teken: Gij zult het Kind vinden, in doeken gewikkeld en liggende in een kribbe.”

Blijder boodschap, woorden van groter heerlijkheid werden op aarde nimmer gesproken. Wèg is de vrees uit de harten der herders. Dankbaar en verheugd zijn zij, nu God, de Heere, hun door een bode uit den hemel verkondigen laat, dat de belofte vervuld is dat de tijd van wachten voorbij is; dat in Bethlehem, de stad van koning David, Gods Zoon als mens op aarde is nedergedaald. De Zaligmaker geboren! Blijdschap is er in de harten der herders; blijdschap is er bij de engelen. Want mèt den engel, die de geboorte van den Heiland in de velden van Bethlehem-Efratha heeft geboodschapt, is een menigte van engelen, een menigte van de hemelse legerscharen nedergedaald. In het stralende licht zien de herders hen. En zij horen de engelenzang: „Ere zij God in den hoge en vrede op aarde voor mensen des welbehagens.”

Wonder-mooi klinkt dat lied; het lied van de engelen, waarin God wordt geprezen en verheerlijkt. Waarin aan de mensen gebracht wordt de boodschap van vrede en heil

Nu zijn de engelen weggevaren. De glans van het hemelse licht is verdwenen. De nacht is weer gevallen op het veld; de sterren fonkelen weer aan de donkere hemel.

Maar licht is gebleven in de harten der herders. Vol dankbaarheid zijn zij om het grote heil, waarvan de engelen hebben gesproken; om het grote heil, dat God deze nacht geschonken heeft.

„Een Kind is ons geboren; een Zoon is ons gegeven en de heerschappij is op Zijn schouder; en men noemt Zijn Naam: „Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der Eeuwigheid, Vredevorst.”

Zó had Jesaja eeuwen geleden mogen voorspellen — de herders kenden die profetie wel. Nú was zij vervuld. De Engel had het immers gezegd: „Gij zult het Kindeke vinden, in doeken gewonden en liggende in de kribbe”.

Lang behoefden de mannen niet te overleggen. Zó groot een wonder! God heeft het hun doen verkondigen! Zij zullen heengaan naar Bethlehem en zien het woord, dat er is geschied.

Met haast maken zij zich op, gaan zij op weg naar Bethlehem, door de stille nacht, over het wijde veld. Met haast gaan zij Hem zoeken, het Kindeke in doeken gewonden en liggende in de kribbe. Het Kindeke, waarvan de engelen hebben gezegd, dat het is de Zaligmaker, de lang verwachte Verlosser van Zijn volk.

Zij komen — zij vinden! Maria is er en Jozef en het Kind. Zoals de engel heeft gezegd: in doeken gewonden en liggende in de kribbe.

In eerbiedige verbazing, in dankbare verwondering, in vrome aanbidding zien de herders neer op dat kleine Kind, dat uit de hoge hemel nederdaalde, dat door God geschonken werd om de zonde der wereld weg te nemen; om vrij te maken uit de macht van Satan, om te verlossen van de eeuwige dood ieder, die in het geloof dat Kind in de kribbe als zijn Heiland en Heere mag aanvaarden.

Dan vertellen de herders: Van de nachtwacht; van de engelenboodschap; van de engelenzang.

Maria luistert.

Hoe héérlijk is het, dat God de geboorte van Zijn Zoon door een hemelbode heeft laten verkondigen. Hoe héérlijk is het, dat over de velden van Bethlehem-Efratha het engelenlied geklonken heeft ter ere van God, den Heere, die Zijn belofte vervulde.

Maria luistert.

En al de woorden, waarin de herders hun schone verhaal van deze wondere nacht vertellen, bewaart zij als kostbare gaven van Gods goedheid, overleggende die in haar hart.

Dan keren de herders terug.

De nacht is voorbij gegaan: de inwoners van Bethlehem trekken uit naar hun akkers en wijngaarden, trekken uit naar hun arbeid. En overal, en aan ieder die horen wil, maken de herders bekend het Woord, dat hun van dat Kindeke gezegd was. De blijde boodschap verkondigen zij, die ze van de engelen horen mochten; waarvan ze de vervulling mochten aanschouwen bij de kribbe: „dat heden geboren is de Heiland, namelijk Christus, de Heere, in de stad van David.”

Zo keerden de herders wederom, verheerlijkende en prijzende God over alles, wat zij gehoord en gezien hadden, gelijk tot hen gesproken was

De Kerstgeschiedenis

b De belofte vervuld

De liederen, die bij dit verhaal passend kunnen worden gezongen, staan op liederenblaadje no J. Men zie het „Woord vooraf” op bladzijde 5.

In Nazareth was het

In een klein stadje, ver weg in Palestina. Het lag in de bergen van Galilea, dicht bij het meer van Genezareth — een klein en onaanzienlijk stadje met witte huisjes en kronkelende straatjes. Daar woonden Jozef en Maria. Eenvoudige mensen waren zij: Jozef was timmerman en Maria zijn verloofde. Niemand wist van deze twee mensen iets bijzonders Of toch! Want — ze mochten dan heel gewone Israëlieten lijken, gewone inwoners van Nazareth, zij stamden uit het koningsgeslacht van David.

O, de tijden waren al lang, al ééuwen voorbij, dat dit geslacht over Israël regeerde. En de nakomelingen van David waren uiterlijk van niemand te onderscheiden. Toch was het een groot voorrecht tot dat geslacht te mogen behoren.

Want De vrome Israëlieten wisten het wel; zij hadden het kunnen lezen in de rollen, waarin de woorden van Gods profeten waren opgetekend: uit het geslacht van David zou ééns de Messias geboren worden, de Redder van zijn volk.

Jesaja had het immers mogen voorspellen: „Want er zal een Rijsje voortkomen uit de afgehouden tronk van Isaï, en een Scheut uit zijne wortelen zal Vrucht voortbrengen.”

Maar al zo lang was er gewacht op de vervulling van die profetie, op de komst van den Messias — zo lang, dat heel veel mensen in Israël *niet* meer wachtten.

En toch: Gods beloften worden altijd vervuld.

Naar het kleine stadje in de Galilese bergen werd een

boodschapper gezonden. Door God. Rechtstreeks uit de hemel kwam hij. Gabriël was het.

Gabriël, de aartsengel, die van zichzelf zeggen kon: „Ik ben Gabriël, die voor God sta”.

Een gewichtige boodschap bracht hij; de gewichtigste boodschap, die ooit gebracht is. Want hij mocht de komst van den Heere Jezus aankondigen, de komst van Hem, door Wiens verzoenend leven en lijden de zonde werd overwonnen en de wereld uit de macht van Satan werd bevrijd.

Daar stond hij bij Maria. En wonder klonken zijn woorden: „Wees gegroet, gij begenadigde; de Heere is met U.”

Een grote ontroering kwam over Maria; zó hoog en heerlijk een boodschapper, zó hoog en heerlijk zijn groetenis

Wat zou de engel met deze woorden bedoelen? Maria begreep dat niet onmiddellijk. Maria overlegde, wat de betekenis van zijn groet mocht zijn.

Daar hoorde zij, hoe de engel voortging: „En zie, gij zult zwanger worden, en een Zoon baren, en gij zult Hem de naam Jezus geven. Deze zal groot zijn, en de Zoon des Allerhoogsten genaamd worden; en de Heere God zal Hem de troon Zijns vaders David geven. En Hij zal Koning zijn over het huis van Jakob in der eeuwigheid, en Zijn koningschap zal geen einde nemen.”

Tóen begreep Maria: de engel sprak over Hem, Die op de troon van Zijn vader David zitten zou. Dat moest dus de Messias zijn. Want immers had God aan David beloofd, dat uit Zijn geslacht de Verlosser zou geboren worden, die in eeuwigheid zou regeren.

Een groot, een heerlijk wonder werd hier voorzegd. Zo groot een wonder, dat zij, eenvoudig meisje, dat niet begreep.

„Hoe zal dat geschieden?” vroeg zij. En de engel antwoordde, dat God haar een zoon zou schenken, een kind, dat Gods zoon genoemd zou worden.

En al begreep Maria het niet, zij geloófde.

Zij boog het hoofd in stille overgave aan Gods heilige wil en antwoordde: „Zie de dienstmaagd des Heeren; mij geschiede naar uw woord”.

Een ogenblik later was de engel van haar weggegaan; was zij weer alleen in haar eenvoudige woning. Maar in haar hart was een grote aanbidding voor God, die haar zo heerlijk een aankondiging had doen brengen.

Maanden later waren Maria en Jozef niet meer in Nazareth. Een lange reis hadden zij achter de rug. Vanuit hun woonplaats waren zij naar het Zuiden getrokken, naar Bethlehem, de stad waar David gewoond had, hun grote voorvader.

Een bevel van keizer Augustus had hen er toe gebracht de lange reis te ondernemen. Augustus was de keizer van het uitgestrekte Romeinse rijk. In Rome woonde hij, de stad aan de Tiber. Van hem was het bevel uitgegaan, dat de hele wereld beschreven zou worden.

Wie in het Joodse land woonde, moest naar die stad trekken, waaruit zijn geslacht afkomstig was. En daarom waren Jozef en zijn ondertrouwde vrouw op reis gegaan — hadden zij de tocht gemaakt door het vruchtbare land aan de overzijde van de Jordaan, waren zij de Jordaan overgetrokken, naar Bethlehem.

Zij waren de enigsten niet. Veel reizigers hadden die tocht moeten maken. Zoveel, dat de herberg in Bethlehem vol was met gasten, die er wilden overnachten. En Jozef was blij, dat hij nog een plaatsje had kunnen vinden in een stal.

En daar gebeurde het; het grote wonder, waarvan de profeten hadden voorzgd, waarnaar de vromen

onder het Oude Testament hadden uitgezien; het grote wonder, waarin God zijn liefde toonde voor een wereld verloren in schuld.

Daar werd tot werkelijkheid, wat Gabriël op Gods bevel aan Maria had voorgezgd. Daar werd Maria een Zoon geboren. Daar werd geboren de Zoon van God, Die uit de hoge hemel neerdaalde, Die zijn heerlijkheid verliet en mens werd, om voor Zijn volk de straf te dragen en bij God voor de zonde verzoening aan te brengen.

Maria wond Hem in doeken en legde Hem neder in de Kribbe

Gods belofte was heerlijk vervuld.

Buiten naderden stappen — buiten hielden die stappen stil. En even later

Mannen kwamen naar binnen, eenvoudige mannen. Herders. Zij zochten het Kind. Het Kind, waarvan zij wisten, dat het de Zaligmaker was, Christus, de Heere.

Hóe zij dat wisten?

Met stille verwondering luisterde Maria naar hun verhaal.

Buiten waren zij geweest op het veld. Daar hielden zij de nachtwacht over hun kudden, daar waakten zij over hun vee, dat in de donkere nacht op het veld lag. Het vuur had gevlamd, en in de lichtkring hadden zij gezeten als zovele nachten in hun herdersleven reeds.

Plotseling was het licht geweest!

Een engel hadden zij naast zich zien staan in een stralende glans.

Toen waren zij bevreesd geworden, door dat onverwachte licht, door de schitterende verschijning van den hemelbode. En de engel had gesproken, woorden van wondere heerlijkheid: „Weest niet bevreesd! want zie, ik verkondig u grote blijdschap, die heel het volk

zal ten deel vallen: U is heden de Heiland geboren, namelijk Christus de Heere, in de stad van David. En dit zij u het teken: gij zult het Kindeke vinden in doeken gewikkeld, en liggende in een kribbe."

Nauwelijks was hij uitgesproken geweest, of een grote menigte engelen hadden zij bij hem gezien; engelen, die juichten en zongen; die God prezen, omdat Hij in Zijn grote genade Zijn belofte vervuld had; omdat nu de Heiland geboren was. Zij zongen: „Ere zij God in den hoge, en vrede op aarde, voor mensen des welbehagens!"

Het lied had geklonken over het stille veld: de engelenzang ter ere van God!

Toen waren de engelen weer naar de hemel teruggegaan. Het licht was verdwenen. De nacht lag weer over de velden van Bethlehem-Efratha.

De herders hadden elkaar aangezien, verwonderd en ontroerd om de grote heerlijkheid, die God hun door de engelen had doen verkondigen.

En zij hadden tot elkaar gezegd: „Laten wij naar Bethlehem gaan om te zien hetgeen geschied is en ons door den Heere is bekend gemaakt."

Ja, dat zouden zij doen. En haastig hadden zij zich op weg begeven naar Bethlehem. Daar hadden zij het Kind gezocht, daar hadden zij het Kind gevonden. Het Kind, dat de zonde der wereld wegnemen kwam.

Stil luisterde Maria naar het verhaal, dat de herders deden. En toen zij waren weggegaan — weggegaan om aan een ieder, die zij tegenkwamen te vertellen, wat zij hadden gehoord en wat zij hadden gezien toen bleef Maria met het Kindeke achter, denkend aan het heerlijke verhaal, van wat in Bethlehems veld was geschied.

De Kerstgeschiedenis

c Het Evangelie der lofzangen

**De liederen, die bij dit verhaal passend kunnen
worden gezongen, staan op liederenblaadje no K.
Men zie het „Woord vooraf” op bladzijde 5.**

In het eenvoudige stadje in Judéa, waar hij al jarenlang met zijn vrouw Elisabeth gewoond had, was de oude priester Zacharias thuisgekomen. Hij was naar Jeruzalem geweest, om daar — in de beurt zijner dagorde — zijn dienst in de tempel te vervullen Nu kwam hij thuis. Maar anders, dan hij heenging Elisabeth bemerkte dat onmiddellijk, toen ze hem begroette: haar man kon niet spreken! Hij was stom! Bedroefd en verbaasd, verschrikt ook, merkte ze dat.

En in de dagen, kort na zijn terugkomst, wist Zacharias haar mede te delen, wat er gebeurd was. Misschien wel doordat hij het verhaal, het droeve en toch blijde verhaal, voor haar opschreef op wastafeltjes

Hij was in de tempel geweest. Daar mocht hij de wierook branden op het reukofferaltaar in het Heilige: een heerlijke dienst, die een priester maar ééns in zijn leven ten deel viel. En toen hij eerbiedig bij het altaar stond met het reukwerk en de brandende kolen, had hij plotseling naast het reukaltaar een lichtende gestalte gezien: een engel!

De engel Gabriël was dat geweest.

Die was tot hem gezonden met een goddelijke boodschap.

Elisabeth en Zacharias hadden geen kind. Ze hadden vaak en vurig tot God om een kind gebeden, maar hun gebed was niet verhoord geworden en nu waren ze zó oud, dat ze op de vervulling van hun wens, op de geboorte van een eigen kind niet meer rekenden.

Gabriël was het goddelijk antwoord op hun bidden komen brengen. Hij had gezegd: „Wees niet bevreesd, Zacharias, want uw gebed is verhoord en uw vrouw Elisabeth zal u een zoon baren, en gij zult hem de

naam Johannes geven. Velen der kinderen Israëls zal hij bekeren tot den Heere, hunnen God. En hij zal voor Zijn aangezicht uitgaan in de geest en de kracht van Elia, om de harten der vaderen te keren tot de kinderen en de ongehoorzamen tot de gezindheid der rechtvaardigen, ten einde den Heere een weltoeegerust volk te bereiden.”

Zacharias had de belofte, die de engel hem verkondigde, niet dadelijk kunnen geloven — hij had een teken gevraagd, dat hem het geloven gemakkelijker maken zou. Hij had een teken gekregen — maar dat teken was tegelijkertijd een straf geweest. Hij zou stom zijn, hij zou niet kunnen spreken, totdat gebeurd zou wezen, wat de engel hem had aangezegd.

Zacharias had gevoeld en begrepen, dat die straf goed was. Want hij had niet getwijfeld aan een engelenwoord alleen, hij had aan Gods woord getwijfeld. Gods woord, dat Gabriël hem bracht en waarin Gabriël herinnerde aan Gods woord, door Gods profeten gebracht. Had niet eeuwen geleden reeds Maleachi gesproken — en bijna dezelfde woorden had Gabriël gebruikt ! — over den man, die als voorloper van den Messias komen zou, om de harten der vaderen te keren tot de kinderen en de ongehoorzamen tot de gezindheid der rechtvaardigen? En had Maleachi dien voorloper ook niet genoemd Elia? Als gelovig Israëliet, als getrouw priester, kende Zacharias deze profetie toch! En nu Gods bode hem de vervulling daarvan kwam aankondigen, aarzelde hij om te geloven...!

Zo was Zacharias thuisgekomen: gestraft en beschaamd, maar vooral ootmoedig en blijde, omdat de Heere Zijn belofte vervullen ging en omdat in de vervulling van die belofte voor Zacharias en Elisabeth een bijzondere verhoring van hun gebed besloten lag. Zo wachtte Zacharias op de geboorte van zijn beloofden zoon

Vijf, zes maanden waren voorbij gegaan. Toen kwam in het huis van Zacharias en Elisabeth een onverwachte, een lieve gast: Maria, uit Nazareth. Vanuit het Noorden, vanuit Galiléa, was ze gekomen om haar verwante Elisabeth een bezoek te brengen. Ze wist van Elisabeths geheim: zij wist, dat Elisabeth een zoon krijgen zou. God had het haar laten boodschappen.

Maar veel heerlijker was Gods boodschap geweest, die haar zelve meer rechtstreeks betrof.

Dezelfde hemelbode, die aan Zacharias verschenen was, was ook in Nazareth gekomen. Daar had hij Maria gezegd: „Wees gegroet, gij begenadigde, de Heere is met u.” En toen ze, ontroerd door de verschijning en door de woorden, nog overlegde, wat die wondere woorden te betekenen hadden, was de engel doorgesproken: „Wees niet bevreesd, Maria; want gij hebt genade gevonden bij God. En zie, gij zult zwanger worden en een Zoon baren, en gij zult Hem de naam Jezus geven. Deze zal groot zijn en Zoon des Allerhoogsten genaamd worden, en de Heere God zal Hem de troon zijns vaders David geven, en Hij zal koning zijn over het huis van Jakob tot in eeuwigheid, en zijn koningschap zal geen einde nemen.”

Dat was de vervulling van Gods belofte aan Abraham, aan Izaäk, aan Jakob, aan Zijn volk Dat was de aankondiging van de geboorte van den Messias, den Zaligmaker van zondaren. Maria had in nederige overgave het hoofd gebogen en gezegd: „Zie de dienstmaagd des Heeren; mij geschiede naar uw woord.” En kort nadat de engel van haar heen gegaan was, had Maria de reis ondernomen naar Juda, naar Elisabeth. Want met Elisabeth kon en wilde ze spreken over het heerlijk geheim, dat God haar geopenbaard had. Over de grote genade ook, die Hij aan Elisabeth en Zacharias schonk.

Maria bereikte Zacharias' stad, bereikte Zacharias'

woning. En toen Elisabeth de groet van Maria hoorde, waarmede deze de woning binnentrad, toen werd Elisabeth met den heiligen Geest vervuld. Luid sprak zij: „Gezegend zijt gij onder de vrouwen en gezegend is de vrucht van uw schoot. En waaraan heb ik dit te danken, dat de moeder mijns Heeren tot mij komt? En zalig is zij, die geloofd heeft, want wat vanwege den Heere tot haar gezegd is, zal volbracht worden.”

Maria hoorde die woorden — ze zonken diep in haar hart. En ze openden dat hart, zodat het uitbrak in een lofzang ter ere van God. Ter ere van God, Die een eenvoudig meisje zo grote genade schonk, dat zij de moeder van den Zaligmaker worden mocht; Die Zijn belofte aan de vaderen, de belofte aan Abraham en diens nakomelingen gedaan, vervullen ging.

„Mijn ziel maakt groot den Heere, en mijn geest heeft zich verblijd over God, mijnen Zaligmaker, omdat Hij heeft omgezien naar de lage staat zijner dienstmaagd.

Want zie, van nu aan zullen mij zalig prijzen alle geslachten, omdat grote dingen aan mij gedaan heeft de Machtige.

En heilig is Zijn naam, en Zijne barmhartigheid van geslacht tot geslacht voor wie Hem vrezen.

Hij heeft een krachtig werk gedaan door Zijnen arm, en Hij heeft hoogmoedigen in de overlegging huns harten verstrooid; Hij heeft machtigen van de troon gestort en eenvoudigen verhoogd, hongerigen heeft Hij met goederen vervuld en rijken heeft Hij ledig weggezonden.

„Hij heeft zich Israël, Zijnen knecht, aangetrokken, om te gedenken aan barmhartigheid, — gelijk Hij gesproken heeft tot onze vaderen.”

De gast uit Nazareth was enkele maanden gebleven; was weer naar huis teruggekeerd.

En wat Gabriël in de naam des Heeren aan Zacharias had beloofd, werd vervuld: de zoon van Zacharias en Elisabeth werd geboren. Familieleden en vrienden kwamen, toen het kind op de achtste dag zou worden besneden, toen het een naam krijgen zou. Ze spraken over die naam; en de naam Johannes, die Elisabeth zeide dat het kind dragen zou, keurden ze af. Niemand immers in de hele familie heette zo! En zij wisten niet, dat de engel die naam genoemd had; dat de engel gezegd had: „Gij zult hem de naam Johannes geven”. Wanneer Elisabeth dan niet haar zoon naar een van de familieleden wilde noemen, dan moest de vader, dan moest Zacharias maar beslissen, vonden zij. Dat be-
duidden ze den ouden priester. Die wenkte, dat hij een schrijftafeltje wilde hebben en met de ijzeren stift kraste hij in het was, waarmede het plankje bedekt was, de woorden: „Johannes is zijn naam.”

Op hetzelfde oogenblik kon Zacharias weer spreken! En het eerste wat hij sprak, het eerste wat hij zong was een loflied ter ere van God, Die naar Zijn volk omzag en aan dat volk verlossing bracht. Over den komenden Messias zong Zacharias; en over het voorrecht, dat zijn kind een profeet Gods zou mogen wezen om voor dien Messias uit te gaan, om voor dien Messias de weg te bereiden en van dien Messias tot het volk van Israël te spreken.

„Geloofd zij de Heere, de God van Israël, want Hij heeft omgezien naar zijn volk en heeft het verlossing gebracht, en heeft ons een hoorn des heils opgericht, in het huis van David, Zijnen knecht, — gelijk Hij gesproken heeft door de mond Zijner heilige profeten van oudsher — om ons te redden van onze vijanden en uit de hand van allen, die ons haten, om barmhartigheid te betonen aan onze vaders en te gedenken aan Zijn heilig verbond, aan de eed, die Hij zwoer aan Abraham, onzen vader, dat Hij ons zou geven, zonder vreze, uit

de hand der vijanden verlost, Hem te dienen, in heiligheid en gerechtigheid voor Zijn aangezicht, al onze dagen.

En gij, kind, zult een profeet des Allerhoogsten heten; want gij zult uitgaan voor het aangezicht des Heeren, om zijn wegen te bereiden, om aan Zijn volk te geven kennis van heil in de vergeving hunner zonden, door de innerlijke barmhartigheid van onzen God, waarmede de Opgang uit de hoogte naar ons zal omzien, om hen te beschijnen, die zitten in duisternis en schaduw des doods, om onze voeten te richten op de weg des vredes."

Vanuit Nazareth had — enkele maanden later — Maria opnieuw een verre tocht ondernomen. Móeten ondernemen Keizer Augustus, de machtige heerser over het Romeinse Rijk, had een bevel uitgevaardigd, dat de gehele wereld beschreven zou worden. Hij wilde op lange lijsten de namen van zijn onderdanen en hun bezittingen vermeld weten, om die te gebruiken, wanneer hij ze voor regeringsmaatregelen nodig hebben zou.

De onderdanen van Augustus, die in Palestina woonden, moesten, voor die beschrijving, gaan naar het dorp, van waar hun geslacht afkomstig was en waar zij misschien nog bezittingen hadden.

Zo was het gekomen, dat Maria met haar bruidegom, met Jozef, de lange reis van Nazareth naar Bethlehem, ver in het Zuiden, maken ging. Eerst trokken ze oostwaarts, Galiléa door, de Jordaan over. Dan, in het over-Jordaanse land, togen ze naar het Zuiden, om in de buurt van Jericho opnieuw de Jordaan over te steken en door het gebied van Judea naar Bethlehem te reizen. Naar Bethlehem, de oude stad, waar David was geboren, hun koninklijke voorvader.

Vol was het in Bethlehem, toen Jozef en Maria aan-

kwamen. Er waren daar veel méér gasten aangekomen, die voor de beschrijving in Bethlehem wezen moesten. En het was Jozef onmogelijk, om in de herberg plaats te vinden voor zich en voor zijn bruid. Hij was dankbaar, toen hem eindelijk onderkomen aangeboden werd in een verblijfplaats voor het vee van een Bethlehemsen boer.

Daar, in die eenvoudige stal, had het grote wonder plaats, dat de vervulling van Gods belofte was. Daar werd de Zaligmaker geboren. Wat God door de profeten aan Zijn volk had beloofd, wat Gabriël aan Maria in Nazareth had verkondigd, werd vervuld. „En zij baarde haren eerstgeboren Zoon en wikkelde Hem in doeken en legde hem in een kribbe, omdat voor hen geen plaats was in de herberg.”

Buiten, in het veld van Bethlehem-Efratha, was de nacht.

In die nacht bewaakten herders hun kudden. Stil was het om hen heen Hun vuren vlamden; boven hun hoofden schitterden duizenden sterren.

Plotseling een hemels licht! In brede bundel viel het naar omlaag. En in de omstraling van de heerlijkheid des Heeren stond een engel bij de herders.

Verbaasd en bevreesd keken de mannen op naar de lichtende gestalte.

Maar de engel zei tot hen: „Weest niet bevreesd, want zie, ik verkondig u grote blijdschap, die heel het volk zal ten deel vallen: U is heden de Heiland geboren, namelijk Christus, de Heere, in de stad van David. En dit zij u het teken: Gij zult het Kind vinden in doeken gewikkeld en liggende in eene kribbe.”

Nauwelijks was de hemelse boodschapper uitgesproken of een talrijke menigte engelen, een grote hemelse legermacht, was bij hem. En over het stille veld van Efratha klonk het jubelende loflied van de

hemelbewoners, klonk de engelenzang: „Ere zij God in den hoge, en vrede op aarde voor mensen des welbehagens.”

Verwonderd en verblijd luisterden de herders

Toen verdween het licht — de hemel had zich achter de engelenscharen gesloten en opnieuw lag het veld in zwiigende rust.

Maar de herders bleven niet in deze eenzaamheid. Vol waren hun harten van de heerlijke boodschap, dat Gods belofte vervuld was; dat de Zaligmaker geboren was Vol waren hun harten van verlangen, om het Kind te zien, waarvan de engelen gesproken hadden.

Haastig stonden ze op en sloegen de weg in naar Bethlehem, naar de stad van David. Daar vonden ze in de stad Maria en Jozef, en het Kind liggende in een kribbe. Daar vertelden ze het wonder-heerlijke verhaal van de engelenverschijning, de engelen-boodschap, het engelen-lied En toen ze weer naar hun kudden terugkeerden, loofden en prezen ze God, om alles, wat ze hadden gehoord en gezien, gelijk het hun gezegd was.

De wondere Kerstnacht was voorbij, was dagen en weken geleden. Nog waren Jozef en Maria met het Kind Jezus in Bethlehem. Vanuit Bethlehem gingen ze naar Jeruzalem. Want in de tempel moest iedere eerstgeborene uit elk Israëlietisch gezin aan den Heere worden voorgesteld. Al de eerstgeborenen onder Israël waren des Heeren bijzonder eigendom: dat was zo sedert de grote Paasnacht, toen God de eerstgeborenen in Egypteland gedood had, om den Farao er toe te brengen, het volk Israël uit Egypte te laten wegtrekken. De eerstgeborenen der Israëlieten had de slaande engel toen gespaard, maar sedert die dag behoorden die eerstgeborenen in bijzondere zin den Heere toe.

En daarom moesten ze door een offer worden gelost, worden vrijgekocht.

Dat offer, die lossing gingen Jozef en Maria ook voor den Heere Jezus brengen. Tegelijk zouden zij dan het offer geven, dat nodig was voor de reiniging van Maria; het offer, dat iedere moeder in Israël brengen ging, wanneer ze van God den Heere een kindje had gekregen.

Groot was de gave niet, die Jozef en Maria schenken konden. Zij brachten het offer van de armen: een paar tortelduiven of twee jonge duiven.

Ze beklommen de tempelberg; Maria droeg het Kind Jezus. Bij den priester kwamen ze — die nam hun offer aan, om het den Heere aan te bieden. En terwijl ze nog in de tempel waren, kwam een oude man naar hen toe: Simeon, een grijsaard, rechtvaardig en vroom; een grijsaard, die een bijzondere belofte van den Heere gekregen had. Eén groot verlangen kende Simeon: het verlangen, om vóór hij stierf den Messias, den beloofden Verlosser te mogen aanschouwen. God had hem toegezegd, dat dat verlangen vervuld worden zou: dat hij de dood niet zou zien, eer hij den Christus des Heeren gezien had.

De Heilige Geest bracht Simeon in de tempel, juist toen Jozef en Maria daar waren met het Kind, dat de Heere aan Maria gegeven had; met het Kind, waarvan Gabriël had gezegd, dat het was de Zoon van God.

De oude Simeon kwam naar de kleine groep toegelopen. Hij nam het Kind uit Maria's armen. Een groot geluk doorstroomde hem: hier was de Beloofde! God had Zijn woord waar gemaakt. En vol dankbare blijdschap loofde Simeon God en zeide: „Nu laat Gij, Heere, uwen dienstknecht gaan in vrede, naar uw woord, want mijne ogen hebben uw heil gezien, dat Gij bereid hebt voor het aangezicht van alle volken: licht

tot openbaring voor de heidenen en heerlijkheid voor uw volk Israël."

Jozef en Maria verwonderden zich over wat Simeon sprak.

Hoe kòn hij weten, Wie dit Kind was, anders dan door een openbaring des Heeren? De Heere had hem geopenbaard, dat dit Kind het heil, de zaligheid zou brengen aan alle volken. Al zou dat gaan door een weg van lijden en sterven. Al zou dat heil worden verworven aan het kruis

Ook van dat lijden sprak Simeon. Hij voorzegde Maria, dat een zwaard door haar eigen ziel gaan zou, dat zij smart zou gevoelen om wat haar Zoon zou lijden. Want slechts door lijden heeft de Heiland de heerlijkheid verworven: de heerlijkheid, die eens geschonken worden zal aan elk, die in Hem gelooft; de heerlijkheid, die Hijzelf zou ontvangen en ontvangen heeft, dáárin, dat God hem de heerschappij schenkt over de ganse schepping.

Nog eens zal een loflied klinken. Johannes verhaalt daarvan in het laatste Bijbelboek, de openbaring van Jezus Christus, welke Hij door de zending van zijn engel aan zijn dienstknecht Johannes heeft te kennen gegeven.

In een visioen, dat hem op het eiland Patmos geschonken werd, zag Johannes de hemel geopend. Daar aanschouwde hij God op Zijn troon, en òm Gods troon de vertegenwoordigers van de engelen, de schepping en de kerk. In de rechterhand van Hem, Die op de troon zat, aanschouwde Johannes een boekrol, met zeven zegelen verzegeld. Die boekrol bevatte het raadsplan Gods met de schepping. En niemand werd waardig bevonden de zegelen te verbreken en de rol te openen, dan het Lam, dat daar stond met de tekenen van Zijn dood; dan het Lam, staande als geslacht

De Heere Jezus Christus is dat Lam Gods. En dáár-
wordt Hij door God verheerlijkt, dat Hij het boek
openen mag, d.w.z. dat Hij uit Gods hand ontvangt
het bestuur over de wereld en het wereldgebeuren . . .

Toen de vertegenwoordigers van de schepping en
de kerk deze grote heerlijkheid van het Lam aan-
schouwden, wierpen zij zich voor Hem ter neer en
zongen een nieuw gezang, een gezang, waarin zij de
glorie en de eer verkondigden van Jezus Christus, die
in Bethlehem op aarde kwam om voor Zijn Kerk de
zaligheid te verwerven, om de schepping te verlossen
van de vloek van zonde en dood.

„Gij zijt waardig de boekrol te nemen en hare
zegels te openen; want Gij zijt geslacht en Gij hebt
(hen) voor God gekocht met uw bloed, uit elke stam
en taal en volk en natie; en Gij hebt hen voor onzen
God gemaakt tot een koninkrijk en tot priesters, en
zij zullen koningen zijn op de aarde.”

Zo zal de Kerk in eeuwigheid en heerlijkheid eren
haar Heiland en Koning, Die voor haar op aarde
kwam, gelegd werd in de kribbe en gehangen aan het
kruis; Die opstond uit de doden en voor de Zijnen het
leven verwierf — haar Heiland en Koning, door God
den Vader gekroond met eer en heerlijkheid.

1 Zó werd het Kerstfeest

A. Romijn

De meester had juist „amen” gezegd. Nu gingen de ogen open, ze gaven allemaal den onderwijzer een hand, wensten hem een prettige vakantie en stonden iets later te popelen in de gang. Hè, nu gauw naar buiten, waar de sneeuw hoog lag, nu fijn ravotten in die overvloedige, witte heerlijkheid, die je tintelende wangen en vingers bezorgde. Ja, wat was er mooier dan sneeuwfeest, wanneer je bedenkt, dat de school veertien dagen lang dicht blijft, dat het overmorgen Kerstfeest is?

„Kom Japie. Gauw jongen,” drong Wim aan, „zorg, dat we het eerst er uit zijn. Dan kunnen we de anderen net opwachten met een mooie bal. Reuze jong!”

De meester zag vanmiddag op de gang maar wat door de vingers. Anders had hij zeker het hele koppeltje weer terug gestuurd, zo roezig ging alles. Maar hij glimlachte. Sneeuw en ijs! Daar doet niemand wat tegen. Hij zag best, dat Japie en Wim niet op hun plaats in de rij liepen, maar vanmiddag zou hij maar niets zien

Met gejuich stormde de klas de school uit, handen groeven diep in de sneeuw, ogen glinsterden, stemmen klaterden door de winterlucht.

„Je zou niet zeggen, dat ze nog geen vijf minuten geleden met hun hele aandacht bij een mooi Kerstverhaal waren,” zei de onderwijzer tegen het hoofd.

„Jong goed, meneer Brouwer,” lachte deze, „jong goed. Maar het blijft wel in hun hart. Daar maak ik me geen zorg over!”

Wim had z'n bal gemaakt, Japie was niet achtergebleven. Hun klas was er nog niet eens helemaal, of

de projectielen suisden al door de lucht, over en weer. Japie zuchtte eens diep, tussen twee ballen door. Was er iets verrukkelijkers dan sneeuw! Dat was toch eigenlijk nog fijner dan schaatsenrijden; 't was haast gelijk aan jarig zijn. Maar veel tijd om na te denken, had hij niet, want weer regenden de sneeuwballen over hem heen. Ja, en dan moest je wel mee doen.

Plotseling een gejuich.

„Jongens, daar komt ‚ouwe Koos‘ aan.”

Een ogenblik was het wat stiller. Ze keken de kant uit, waar „ouwe Koos” zou moeten zijn en waarlijk, daar zagen ze hem aankomen achter zijn karretje. Nu zou het feest pas volmaakt worden, want ‚ouwe Koos‘ kon je het fijnst plagen van alle mensen, die maar te plagen vielen door een stel baldadige schooljongens.

Moeizaam achter zijn karretje kwam „ouwe Koos” door de sneeuw aanbaggeren. Het was een heel zware dag voor hem geweest. Midden in de winter gaven de mensen hun oude kranten niet zó gemakkelijk weg als anders. Dan hadden zij ze zelf te veel nodig, voor kachels aanmaken, voor aardappels toedekken, ja, wie weet, waarvoor al niet. Maar dan schoten er maar weinig over voor den oude-krantenman. Hij was koud, want zijn kapotte schoenen en zijn dunne kleren beschermden hem niet tegen vorst en sneeuw, zijn handen lagen haast verstijfd om de kruk van zijn wagentje. En al was zijn kar niet half vol, het ging door die verse sneeuw zo moeilijk. Hij liep hardop te mopperen. Dat deed hij haast altijd en daardoor was hij in het stadje een bekend straattype geworden, dat overal en altijd door de kinderen werd geplaagd. Hij liep nu zo helemaal verdiept in zijn eigen mopperijen, dat hij niet eens merkte, dat hij vlak bij een troep joelende kinderen terecht was gekomen.

Maar ineens, daar hoorde hij het, het spotliedje,

waar ze altijd mee begonnen en dat den ouden man tot woede bracht, stééds weer.

*Ha, daar heb je „ouwe Koos”,
Die heeft gezeten in de doos!*

Met een nijdig gebrom zette hij zijn wagentje neer en zijn oude ogen keken op.

Wacht eens, begòn het daar weer? Nou zou hij ze. Maar een daverend gelach beantwoordde hem. Zo begon hij altijd: „Nou zal ik jullie!” en de sneeuwballen vlogen al om hem heen. Ze waren haast wel alle mis, maar de enkele, die hem raakten, brachten hem helemaal tot woede. En nu werd het pas ècht leuk.

„Ouwe Koos” bukte zich, al viel het niet mee voor zijn stijve rug. Hij graaide met zijn magere handen sneeuw bij elkaar. Maar op de middenweg lag juist al heel weinig. De jongens aan het lachen! Van louter pret werd Japie zo baldadig, dat hij met volle handen sneeuw naar den ouden man toeliep. Vlak bij hem begon te zingen:

*Ha, daar heb je „ouwe Koos”,
Die heeft gezeten in de doos!*

Toen riep hij:

„Hier ouwe, hier heb je sneeuw. Nu kun je teruggooien!” en hij gooide de sneeuw naar Koos toe, onderwijl snel de benen nemend.

Koos gromde als een gewond dier en deed een poging om Japie achterna te gaan, maar dat lukte niet. Och, het lukte immers nooit een van die belhamels te pakken te krijgen.

„Lafbekken,” schreeuwde hij, „blijf staan, als je durft. Dan zal ik je . . . dan zal ik je . . . Wacht maar, ik . . .”

Hij ging weer terug naar zijn karretje, haalde onder een pak oude kranten een fles vandaan en deed, of hij die in de richting van de jongens wilde gooien. Schaterend van het lachen weken zijn kwelgeesten even achteruit en begonnen weer te zingen.

Dit bracht den ouden man buiten zichzelf en onder een stortvloed van scheldwoorden begon hij met de fles heel hard op de rand van zijn kar te slaan, tot ze brak. Koos pakte een tweede en liet die het lot van haar voorgangster delen en zeker zouden alle flessen dezelfde weg gegaan zijn, als niet de stem van een der jongens had geklonken:

„Weg jongens, daar komt een agent aan!”

Waarlijk, in de verte kwam een agent aanlopen, zelfs vrij snel. Maar toen hij bij „ouwen Koos” was, waren de jongens al lang verdwenen. In de verte kon je alleen nog hun gejoel horen.

„Ik zal ze vermoorden. Ja vast, dat doe ik, dat tuig!”

„Kom Koos, niet zo mopperen,” zei zacht de agent, „ik zou maar naar huis gaan. Je moet je niet zo kwaad maken.”

„Niet kwaad maken?” barstte het oude mannetje los, „kom jij liever wat eerder, dat je me beschermen kunt. Maar jullie zijn allemaal het zelfde gezeten in de doos hoe durven ze nooit een dag gezeten, nooit Duivels zijn het, duivels en de politie? Mooie politie zijn jullie, komen als het te laat is Maar ik zal m'n eigen politie wel zijn, ik zal ze vermoorden. Als ik ze te pakken krijg Wacht maar!”

Van den agent nam hij geen notitie meer. Hij vatte zijn karretje weer beet en sjokte verder, allerlei verwensingen mompelend aan het adres van de jongens en van de politie.

De agent zei ook maar niets meer. Met den zó bozen oude viel niet te praten. Schelden deed hij altijd.

Maar, hij zou een beetje met hem meelopen, dan konden in elk geval de jongens niet op een andere plaats hun slachtoffer weer opwachten. Ver was het trouwens niet eens. Bij een bouwvallig huisje liet Koos zijn wagentje staan en begon de kranten af te laden.

Hij bracht de pakken naar binnen, sloot toen zorgvuldig de deur weer en ging zijn karretje wegbrengen.

„Jongens, het is half zes. Ik ga naar huis!” Japie nam afscheid van zijn kameraden. Morgenochtend zouden ze elkaar op het Kerkplein weer treffen en dan forten gaan bouwen. Nu ging hij heerlijk voldaan naar huis. Hè, dat kon fijn worden. Ze aten thuis erwtensoep — „snert” met een kluif — dan na het eten een uurtje met zijn mooi boek dicht bij de kachel, lekker laat naar bed en dan — morgen wéér pret!

Wat een heerlijke middag hadden ze gehad. Op school was het zo fijn geweest. Kerstfeest in de klas was altijd weer mooi. Dan kregen ze een kaarsje voor zich op de bank, het prachtige Kerstevangelie werd verteld en daarna volgde altijd nog een verhaal. Ze hadden een kerstkransje gekregen en dat smaakte in de klas nog lekkerder dan thuis. En daarna . . . ! Wat hadden ze een dolle pret gehad met elkaar en met dien „ouwen Koos”. Heerlijk gewoon! Nee, als de vakantie doorzette, zoals het begin was, dan werd het één reeks van prettige dagen. Alleen Japie kon wel voelen, dat hij moegespeeld was; tjonge, wat waren zijn benen zwaar.

Toen hoorde hij plotseling achter zich zwaar hijgen. Net wilde hij omkijken om te zien, wat er aankwam, toen hij een koude hand in zijn nek voelde en een versleten stem hoorde zeggen:

„Dat had ik niet kunnen denken, dat ik er ooit een in mijn handen zou krijgen. Nou gaat ie d’r aan ook!”

Een ogenblik zakte Japie de schrik als lood in zijn

benen. Zijn knieën knikten en het leek wel, of hij zo in elkaar zou zakken. Maar het volgend moment begreep hij al, dat het enige, wat hem redden kon, was — zich losrukken en weghollen, heel hard weghollen.

Maar „ouwe Koos” had best gevoeld, wat Japie dacht en hij had ook zijn andere hand in gebruik genomen. Nee, dit jong zou hem niet ontsnappen. Hij keek nog eens goed.

Ja, het was dezelfde, die hem vanmiddag sneeuw in het gezicht had gegooid en vlak bij dat gemene liedje had gezongen. Mooi, mooi! Nu kwam de afrekening. En wel piepte en hijgde hij, toen Japie, zonder een woord te spreken, worstelde om los te komen, maar hij hield vast.

„Ja, manneke, probeer het maar! Het zal je niet lukken Nu ga jij met „ouwe Koos” mee en die zal het je voor je hele leven afleren om zo te treiteren „Ouwe Koos” zal nu zelf voor politie spelen en voor rechter ook!”

Japie schrok van de klank in de stem van den ouden man en keek schichtig even op zij. Toen hij de gezichtsuitdrukking van Koos zag, wist hij genoeg. Nog nooit had hij een gezicht gezien, dat zo vertrokken was van woede. De jongen begon te huilen, te smeken of de oude man hem los wou laten, maar „ouwe Koos” gaf geen antwoord meer. Hij scheen niet eens te horen, wat Japie tegen hem zei. Hij bromde allerlei onverstaanbare woorden in zijn baard, maar liet geen ogenblik de greep van zijn handen iets verslappen.

Ze waren bij het huisje. „Ouwe Koos” moest de sleutel pakken en liet één hand even los. Dat was Japie’s laatste kans. Hij gaf een ruk, maar Koos hield vast. Samen rolden ze over de grond. De oude man kwam boven op zijn belager terecht. Uit zijn keel kwam nu een dreigend gegrom en Japie hoorde hem zeggen:

„Als je nog één keer probeert om weg te lopen, dan zal ik je Verstaan?”

Het klonk zo verschrikkelijk, dat Japie zich niet meer durfde verroeren en nu maar alles over zich liet komen, verlamd van angst, grote angst.

Koos krabbelde moeilijk weer overeind, Japie vasthoudend. Hij maakte de deur open en duwde den jongen voor zich uit. Onmiddellijk sloot hij de deur weer en deed er de grendel op. Japie huiverde en in zijn angst begon hij te bidden:

„O Heere, wil me helpen Genade, o God. Dit is zo erg Ik heb zo'n berouw. Heere, breng mij weer veilig thuis verlos mij uit dit gevaar en ik zal nooit meer O God, genade, om Jezus' wil!”

Ze kwamen in een klein kamertje. De oude man maakte licht en Japie zag, dat zij zich in de grootst mogelijke rommel bevonden. Overal stonden pakken oude kranten, overal lagen oude flessen. Op een wrakke tafel lag een stuk brood, daarnaast een groot mes. De hele omgeving maakte Japie nog banger dan hij al was.

„Meneer, ik heb er zo'n spijt van Ik zal het nooit meer doen!” begon hij met bibberende stem. De oude man gaf geen antwoord, duwde den jongen tegen een groot pak kranten, dat in een hoek stond, pakte een stoel en ging recht tegenover hem zitten. Zijn gezicht was nog steeds grimmig en in zijn ogen lag een vreemde gloed.

„Meneer genade!” kermde Japie, met dikke tranen in zijn ogen.

„Ouwe Koos” zei nog steeds niets. In zijn borst piepte en hijgde het, zijn mond beefde. Eindelijk sprak hij.

„Genade? Ja, dat zou je wel willen Nooit genade voor jou Heb jij geweten, wat genade was, jij en je kornuiten? Jij al helemaal niet Ik weet best, dat jij de ergste was van allemaal Ja, jullie denken allemaal, dat „ouwe Koos” gek is. Maar „ouwe Koos” is niet gek. Nee, zeker niet. Dat zul je merken, jij. Ha, nou ik je heb, ik zal je, ik zal je”

Een moment was het weer stil. Met ogen, wijd open van angst, stond Japie „ouwen Koos” aan te kijken. Wat zou er met hem gebeuren?

„Zo, en zing jij nu eerst maar eens dat mooie versje voor me, dat je vanmiddag ook zo goed kende, hè?”

Schril lachte de oude. Japie sloot de ogen. Dat versje, dat zou hij hier nooit dŕrven zingen, dan . . . vermoordde de oude man hem misschien wel.

„Genade meneer,” kreunde hij weer.

De oude lachte niet meer. Zijn gezicht trilde en dreigend klonk het: „Zingen, jongen! Zingen van ,ouwe Koos’, die in de doos gezeten heeft . . . Zingen dat gemene liedje, of . . .”

Zingen? Nu zingen? Dàt liedje, dat geméne spotliedje? Nóóit, dat zou Japie nooit meer dŕrven zingen, hier, noch ergens anders.

„Ouwe Koos” kwam op Japie af. Hij hoorde weer de adem van den man dicht bij zich; kijken durfde hij niet meer.

„Heere God, help mij. Red mij, ik ben zo bang . . .”

Zingen, dat móest hij. Dat kòn hij niet. Toch zóu het moeten. En ineens wist hij, wat hij zingen moest: het lied, waar ze vanmiddag op school mee geëindigd waren: En bevend klonk zijn stem door het kamertje:

*Heerlijk klonk het lied der engelen,
In het veld van Efratha . . .*

„Nee!” riep ,ouwe Koos’, „dat niet!” Maar Japie hoorde het niet eens. Hij zong door, omdat hij niet anders meer kòn.

*Ere zij God in den Hogel!
Looft den Heer, halleluja!
Vrede zal op aarde dagen,
God heeft in den mens behagen,
Zalig, die naar vrede vragen:
Jezus geeft die! Hoort zijn stem!*

Het bleef heel stil in het kamertje, toen Japie uitgezongen was.

De jongen stond roerloos tegen de stapel kranten aan met de ogen gesloten. Wat er nog komen zou, wist hij niet. Wat de woedende oude man van plan was, wist hij niet. Denken kon hij niet meer

Hoe lang het duurde, hij had er geen idee van, maar toen hoorde hij, als van uit de verte de stem van „ouwe Koos”, dezelfde gebarsten stem, maar zo heel anders, zo helemaal zonder dreiging, zeggen:

„Nog eens, jongen, zing dat versje nog eens!”

Japie opende zijn ogen. Werd nu alles toch anders? Nog stond daar „ouwe Koos” voor hem, maar tranen rolden over diens oude wangen. „Nog eens, jongen!”

Toen Japie weer op straat liep, was het bijna donker. Het was zeker al zes uur geweest. Hollen moest hij, maar hij was zo moe, zo verschrikkelijk moe!

Hij had het uitgesnikt in het wonderlijke kamertje van den wonderlijken ouden man, maar het lied nog een keer zingen, dat was niet meer mogelijk geweest. Trouwens „ouwe Koos” had er verder ook niet meer op aangedrongen. Hij had nog een paar keer in zich zelf gemompeld van:

*Vrede zal op aarde dagen.
Jezus geeft die! Hoort Zijn stem!*

Toen had hij Japie aangekeken, heel lang en heel vreemd en hij had tegen hem gezegd: „Ga jij maar naar huis, jongen. Ga jij maar naar huis! Maar scheld een ouden man nooit meer uit, dat hij in de gevangenis heeft gezeten en plaag niet meer zo! Dan zal het je goed gaan, want je bent niet slecht. Alleen maar erg onnadenkend. Ga nu maar weg!”

En hij had de grendel van de deur geschoven en Japie uitgelaten. Meteen was de deur weer dichtgegaan.

Hoor, daar sloeg een klok. Eén keer. Japie wist er geen eind meer aan. Gelukkig, daar kwam een meneer aan. Nu kon hij het aan dien vragen. Maar wat schrok hij, toen hij hoorde, dat het al half zeven was. En hoe moe hij ook was, hij probeerde het op een holletje te zetten.

Hij wist, dat hij veel te laat was, hij wist, dat de hele mooie middag stuk lag, hij wist ook, dat het helemaal zijn eigen schuld was. Maar hij zag ook heel scherp, hoe wonderlijk God een uitweg had gegeven, toen alles mis ging.

Daar was eindelijk de straat. Moeilijk gingen zijn voeten de laatste honderd meter. Daar was het huis. Aarzelend belde hij, een heel voorzichtig belletje. Haast direct ging de deur open en . . . :

„Moeder, vader, daar is ie . . . !”

De kamerdeur vloog open en moeder was al bij hem. Ze wilde op hem mopperen en hem tegelijkertijd knuffelen, maar toen ze zag, hoe bleek hij was, begreep ze ogenblikkelijk, dat er iets met Japie gebeurd was en ze duwde resoluut de anderen op zij, nam den jongen mee naar binnen, tot bij de kachel. Daar hielp ze hem uit zijn jasje en wilde juist beginnen te vragen, toen Japie weer begon te huilen. Hij durfde moeder niet aan te kijken en zei maar steeds:

„Niets vragen, toe, niets vragen!”

Moeder keek vader eens aan, vader keek naar de kinderen. Ze begrepen er niets van. Maar moeder vond, dat het ook dadelijk niet hoefde. Als Japie eerst eens gegeten had, zou er wel een boel veranderen. Ze ging naar de keuken, gauw nog wat voor hem klaar maken, al had ze ook aan tafel gezegd, dat die stoute jongen voor straf geen eten zou krijgen.

Intussen hing Japie meer dan hij zat op de stoel bij

de kachel. Hij rilde. Een van de kinderen opperde de veronderstelling, dat hij misschien in de sloot gelegen had, maar alles aan hem voelde droog aan. Moeder kwam binnen met een bord heerlijke soep, maar Japie kon geen hap naar binnen krijgen. Steeds waren er weer tranen en hij werd al maar kouder. Moeder hakte de knoop door:

„Dan gaat hij nu eerst maar naar bed. Zo erg is het niet, als een jongen voor één keer met een lege maag naar bed gaat. Als hij goed geslapen heeft, kan hij morgen een heleboel vertellen.”

Ze bracht Japie zelf naar bed, gaf vader bevel nog vlug een warme kruik te maken, toen ze voelde, hoe steenkoud de voeten van den jongen waren. Het was net, of hij er niet bij was. Hij lag maar te trillen, had zijn ogen dicht en nu en dan kreunde hij een klein beetje, of hij pijn had.

„Zullen we den dokter maar niet even laten komen?” informeerde vader.

Moeder haalde de schouders op.

„Ik kan er nog zo weinig van zeggen. Laten we nog wat afwachten. Het zal straks wel zakken en dan zullen we ook wel het verhaal te horen krijgen, wat hem overkomen is. Ik geloof niet, dat hij koorts heeft. Hij is alleen maar overstuur . . . !”

Het werd een heel onrustige avond. Het leek of Japie direct sliep, maar o, wat lag hij al gauw te woelen en te ijlen.

„Ouwe Koos is niet slecht,” hoorden ze hem mompelen, „alleen maar goed Ik zal het nooit meer doen nooit meer.”

Zijn stem klonk haast smekend: „Laat u me alsjeblijft los. Meneer, toe, ik zal het nooit Nee, nee néé, niet dóen. Níet dat liedje laten zingen. Dat kan ik niet meer!”

Tot grote verwondering van vader en moeder, die

angstig bij zijn bed zaten, begon hij toen opeens te neuriën: ‚Heerlijk klonk het lied der engelen.’ Toen begon het gemompel weer: ‚Ouwe Koos’ heeft niet in de gevangenis gezeten. Geloof het maar niet, hoor!’

Vader ging een klein lichtje op. Hij riep Dik, het oudere broertje.

„Dik, vertel me eens, hebben jullie vanmiddag ‚ouwe Koos’ geplaagd?”

Dik kreeg een kleur. Vader had het immers vaak genoeg streng verboden.

„Een beetje, vader. Maar hij deed ook zo raar!”

„Daar zullen we het morgen over hebben. Was Japie daar ook bij?”

„Ja vader,” klonk het na een korte aarzeling.

„Was Japie soms weer een van de belhamels?” Vaders stem klonk streng.

„Och, we hebben er allemaal aan meegedaan,” zei Dik, die zijn broertje niet graag verraden wilde.

Vader wist genoeg. Diks halve antwoord had hem de hele waarheid gezegd en hij begreep nu wel, in verband met de wartaal, die Japie uitsloeg, dat de oude man hem op de een of andere manier te pakken had gekregen en zich gewroken had. Wist hij nu nog maar, hoe het gebeurd was!

Om een uur of tien werd Japie rustiger. Hij zuchtte heel diep en sloeg de ogen op. Bij het zien van vader en moeder, die in spanning aan zijn bed zaten, lachte hij een beetje witjes en zei:

„Zo’n hoofdpijn . . . Krijg ik een beetje water?”

Dat had hij al heel vlug, want vader en moeder stonden tegelijk op om het te pakken. Moeder was het eerst en ze wilde hem, toen hij gedronken had, al lekker weer instoppen, toen vader zei:

„Wacht daar nog even mee, moeder. Laat mij eens een ogenblikje met Japie alleen. Ik zou graag nog wat met hem willen praten!”

Moeder ging de kamer uit. Toen zei vader:

„Japie, heb je God al om vergeving gevraagd, voor wat er gebeurd is?”

Vader probéerde het maar. Japie dacht evenwel, dat vader op de een of andere manier alles al wist en aarzelend klonk het:

„Ja, vader. God heeft me immers geholpen!”

„Vertel vader dan eens, jongen, wat er precies gebeurd is. Vader weet lang nog niet alles!”

En moeilijk waren de woorden over Japie's lippen gekomen, met veel lastige tranen, het hele verhaal van het plagen van ,ouwe Koos' en diens wraak.

„. . . Ik was zo bang, vader, zo vreselijk bang en ik bad maar steeds, of de Heere me helpen wilde en toen”

„Nou, wat ,en toen'?” drong vader aan.

Maar Japie was te suf en te moe.

„Ik weet het niet meer. Maar ineens zei ,ouwe Koos', dat ik geen slechte jongen was en toen heeft hij me laten weggaan 't Was zo vreselijk!”

Vader dacht een moment na. Zou hij nog even blijven aanhouden en proberen er uit te krijgen, wat Japie nog niet gezegd had? Maar toen hij zich weer naar den jongen wendde, was deze in slaap gevallen, een rustige, diepe slaap.

„Dat kan morgen ook wel,” zei vader in zichzelf. Behoedzaam dekte hij Japie toe, draaide het licht uit en ging op zijn tenen naar beneden.

De andere kinderen waren inmiddels naar bed gegaan. Vader en moeder zaten samen in de huiskamer.

„En ben je wat wijzer geworden?” vroeg moeder, toen vader weer in zijn stoel zat.

Vader vertelde, wat hij gehoord had.

„Nu mis ik nog één schakel. En ik denk, dat ,ouwe Koos' me die morgen nog beter kan geven dan Japie. Ik zal daar dus morgen vroeg eens heenstappen, voor

ik de kans loop, dat hij al weer de weg op is met zijn karretje. Japie heeft den ouden man erg geplaagd. Die heeft Japie meegenomen en het zou zeker met onzen boy slecht zijn afgelopen, als er niet iets gebeurd was En dat kan Japie zich helemaal niet herinneren. 't Is ook beter misschien, wanneer ik dat van den ander hoor. Want ineens was de oude man helemaal veranderd, hij heeft onzen jongen geen kwaad gedaan en hem zonder meer naar huis gestuurd."

„Slecht afgelopen, vader?" Moeder schrok.

„Ja vrouw, slecht afgelopen, als God onzen jongen niet had gespaard en den oude tot andere gedachten had gebracht. Hij wist niet meer wat hij deed. Ze hebben het vanmiddag wel heel erg bont gemaakt en Japie was zowat haantje-de-voorst."

De volgende morgen ging vader al vroeg op stap. Japie sliep nog. De gebeurtenissen van gister hadden hem zó moe gemaakt, dat hij dwars door alle rumoer van een druk gezin heen sliep. Vader had met moeder afgesproken, dat Japie in ieder geval die dag maar binnen moest blijven. Al had het kwaad zichzelf wel heel zwaar gestraft, toch moest dit ook gebeuren. Hij was immers een uur te laat thuisgekomen.

Bij het huisje van ,ouwe Koos' stopte vader en zocht naar de bel. Die was er niet. Dan maar flink met de deurknop gerammeld. Dat hielp ook, want even later klonk er gestommel en klonk er een stem achter de deur:

„Wie is daar?"

„Goed volk, Koos, doe maar gerust open!" zei vader, zo vriendelijk hij kon.

„Wat moet je van me?" vroeg de stem achterdochtig.

Wat moest vader nu zeggen? Ja, hij wist het al.

„Ik ben de vader van dien jongen van gister!"

Als antwoord hoorde vader de grendel wegschuiven,

de deur ging open en daar stond ,ouwe Koos', krom en oud, een toonbeeld van armoede.

„Kom er in, meneer,” zei hij, „ik wil wel es met je praten!”

Het viel vader tot nu toe allemaal mee. Het zou hem niets verwonderd hebben, wanneer de oude man geweigerd had hem te ontvangen. Hij kwam in hetzelfde kamertje, waar gister Japie in was geweest. De pakken kranten stonden er nog. Het was vader toch even vreemd te moe. Hier had dus gister zijn jongen zulke verschrikkelijke angsten uitgestaan

„Koos, ik wou eens van je weten, wat er gister gebeurd is. Of eigenlijk wilde ik maar een stukje van je weten. M'n jongen heeft me namelijk bijna alles verteld. Op een kléin stukje na. Dat kon hij niet vertellen, dat schijnt hij zich ook trouwens niet meer te herinneren. En dat moet jý me zeggen. Waarom heb je den jongen losgelaten, zonder hem ook maar iets kwaad te doen?”

De oude stond stil voor zich uit te kijken. Om zijn mond beefde het een beetje.

„Om dat versie, meneer. Enkel en alleen om dat versie!”

„Welk versje?” vroeg vader in spanning. Zou het dan toch nog gaan om dat scheldliedje, waarin gezinspeeld werd op de gevangenis?

„Dat van ,Vrede zal op aarde dagen', meneer Dat versie heeft m'n moeder me geleerd, toen ik een klein kind was. M'n moeder was een vrome vrouw, meneer. Wat heb ze niet vóór me gebeden en mèt me gebeden. Maar ik had zo'n harde kop Ik moest er niets van weten, toen ik wat ouder werd. Ik ben 't helemaal vergeten, al die jaren. Ik heb de mensen gehaat, omdat ze me plaagden. Ik heb nooit in de gevangenis gezeten, geen dag, meneer. En overal werd ik met dat spotliedje nageschreeuwd. Toen heb ik

gezworen me te wreken, aan de eerste, die ik in mijn handen zou krijgen. Het lukte me nóóit. Altijd weer waren ze vlugger dan ik. Tot ik gister uw jongen in m'n handen kreeg En ik verzeker u, dat ik geen goeie plannen met hem had. Ik wou hem dwingen nog één keer dat versie te zingen. En daarna nou! En hij durfde niet en 'k ging naar hem toe. En toen werd hij zo akelig bleek. En ineens begon hij dat versie te zingen: „Heerlijk klonk het lied der engelen!” Ik heb nog ,nee' tegen hem geschreeuwd, want ik wilde dat versie niet, ik moest er niets van hebben. Ik wilde me wréken, éindelijk wréken, na al die jaren. Maar hij hoorde me niet eens, hij stond daar maar zo stil en wit en hij zong maar. En toen zag ik daar m'n moeder achter hem staan en ze zei tegen me: „Koos, wil je je nek nou nog niet buigen? Ik heb zo lang voor je gebeden” Dat zei ze vroeger ook zo vaak tegen me. En toen toen raakte ik van de kook, meneer. Ik wist alleen maar dit, dat ik dien jongen, dienzelfden jongen, die me zo getreiterd had, geen kwaad meer doen mocht, omdat ie kwam met de boodschap van m'n moeder na al die jaren”

„Je bedoelt met de boodschap van God,” zei vader zacht.

„Ik heb er vannacht niet van kennen slapen, meneer,” vervolgde de oude, „de hele nacht heb ik hier rond gelopen en steeds maar gezegd, dat ik niet wou.

En steeds zei m'n moeder weer tegen me: „Je zult toch wel moeten komen, Koos. Er wordt al zo lang op je gewacht.” En nou weet ik het nòg niet, meneer. Ik durf vandaag de straat niet meer op. De jongens zullen me weer plagen en ik ben bang, meneer. Ik ben zo bang, dat ik me zelf dan niet meer beheersen kan”

„Hoe oud ben je eigenlijk, Koos?” wilde vader weten.

„Drie en zeventig, meneer, en meneer moet me geloven, ik heb het raar gemaakt in de wereld, maar gezeten heb ik nog nóóit, geen dag.”

Het kwam allemaal met dezelfde eentonige, droeve stem. Een oude man met een oude stem, die het verhaal deed van zijn vernielde leven en zijn biddende moeder. Het was lang stil in het kamertje. Toen zei vader:

„Wat ben ik blij, dat het zó gelopen is, Koos. Wat ben ik blij, dat mijn jongen, die aan jou zo veel kwáád gedaan heeft, door God gebruikt is, om jou de weg naar huis te leren. Ga eens zitten, man. We moeten rustig met elkaar praten”

Het was Kerstmorgen. Over het stadje beierden de kerkklokken. Ze zonden hun klanken de koude morgen in en drongen door in alle huizen, bij de rijken en bij de armen, bij de blijden en de droeven. „Kom dan’, zeiden de klokken, „kom dan en aanbid het kindeke in de kribbe van Bethlehem.’

Met vader en moeder ging Japie naar de kerk. Anders mocht hij altijd met de andere kinderen mee, nu moest hij speciaal bij vader en moeder blijven. Hij vond het niets erg. Ook de dag van gister was hem niet lang gevallen. Hij had niet eens meer aangedrongen, toen moeder zei, dat hij niet naar buiten mocht. Veel zin had hij niet. In zijn hoofd was zo’n raar licht gevoel, net of hij steeds een beetje duizelig zou worden

De naam van ,ouwe Koos’ was helemaal niet meer genoemd. Moeder had de anderen ten strengste verboden er met Japie over te spreken. Ook had ze hem helemaal niet verteld, dat vader naar den ouden man was toegegaan en met hem gesproken had

Japie voelde zich best veilig tussen vader en moeder. Hij keek om zich heen. Zou nu geen van al die mensen hier weten, wat er gebeurd was? Zéker niet!

Dat wisten alleen vader en moeder — en de Heere God. Maar God had hem vergeven. Dat wist Japie zo stellig. Anders was hij niet zo wonderlijk gered eergisteren. Hoor, het orgel, hoor al die klanken, die steeds weer samenvloeiden tot het ‚Ere zij God‘. Steeds voller werd het. Daar had je Bram met zijn vader en moeder, daar was Arie, daar . . . en ineens trok hij wit weg. Hij greep moeder bij haar arm.

„Moeder,“ zei hij hees en hij keek haar aan, alsof hij hulp zocht.

Want daar kwam langzaam, met gebogen hoofd een oud man, — ‚ouwe Koos‘ . . .

„Ja jongen,“ zei moeder toen zacht, „die is ook thuis gekomen. Uit het kwaad, dat jij hebt aangesticht, heeft God het goede laten voortkomen. Dit is het begin. Vader zal zorgen, dat hij geholpen wordt, die stakkerd.“

Japie zat maar stil te kijken. Hij zag den ouden man in een bank klimmen, hij zag, dat hij ging zitten. Hij vergat alles om zich heen. Het drong niet tot hem door, dat de dominee op de preekstoel kwam, dat het orgel ophield met spelen . . .

Toen het heel stil was in de kerk, hoorde hij opeens woorden en het klonk hem, of ze uit de hemel kwamen:

Genade zij U en vrede, van God onzen Vader
en van onzen Heere Jezus Christus en van den
Heiligen Geest, Amen.

Toen pas drong in volle heerlijkheid tot Japie door, dat het Kerstfeest was, voor hem, maar óók voor ‚ouwe Koos‘.

2 Hij zoekt het verlorene

Jan van Groningen

Midden in het Duitse bergland, ver van het rumoer der stad, stond de pastorie. Twee grote ramen met kleine ruiten zagen uit op de hobbelige straatweg. Langs die straatweg en verspreid langs enkele bergpaden, woonden de leden der gemeente, eenvoudige en goedhartige bergbewoners. Zij hadden zeer veel achting voor hun ouden dominee, want hij was een vroom en flink man.

In tijden van ziekte en nood klopte men nimmer tevergeefs aan zijn deur. Als een trouw en gehoorzaam dienaar van zijn Koning, stond hij dag en nacht gereed om te helpen.

Niemand was beter bekend met de wegen en paden, die heenleidden naar de eenzame hoeven, dan hij. Gewapend met een stevige stok beklom hij onvermoeid de steenachtige paden om hulp en troost te brengen, waar die gevraagd werden. Maar als de weg ver was en moeilijk, werd de trouwe schimmel uit de stal gehaald en dan zag men den predikant voorbijkleppen, de driekante steek op, het bekende manteltje om.

Maar de domineesvrouw, die alleen achterbleef, had het dikwijls eenzaam in de pastorie. Vooral des winters, als de duisternis vroeg inviel en haar man maar wegbleef, stelde ze zich allerlei narigheden voor, die hem konden overkomen.

In die tijd waren de bergstreken verre van veilig.

Dus was de dominese niet eerder gerust, voor zij de hoefslag van de schimmel vernam.

Op een keer echter kwam het paard thuis zonder zijn berijder. En dat zullen we nu horen.

Op een mooie morgen zat de predikant een poosje

voor het venster, stil genietend van een lekkere pijp en het mooie uitzicht. De zon kleurde de bergen, de vogels zongen in de boomgaard en hoe vredig stak de spits van het kerktorentje boven de bomen uit.

Deze liefelijke rust werd gestoord toen een wagen naderde waarop een paar soldaten zaten met een misdadiger in hun midden.

De predikant schrok op uit zijn gepeins en blies de rookwolken weg om beter te kunnen zien. Als een hoopje ellende zat de gevangene, aan handen en voeten gebonden, tussen zijn bewakers. Z'n ene hand had men zoveel bewegingsvrijheid gegeven, dat ze een pijp kon vasthouden. Maar de pijp was leeg.

Vlak voor de pastorie gekomen sloeg de misdadiger zijn ogen op en ontdekte achter het venster den roken-den man.

„Hé! Dominee!” schreeuwde hij. „Hebt u niet een pijpje tabak voor me?”

De smekende blik ontroerde den predikant.

Hij stond vlug op en opende het raam.

„Houdt even stil, mannen!” zo klonk zijn forse stem.

Daar het er niet op aankwam of de gevangene een kwartiertje vroeger of later achter de traliën werd gesloten, voldeden de soldaten onmiddellijk aan het verzoek.

De predikant kwam naar buiten met een pakje tabak.

„Hier, arme man,” zei hij vriendelijk, „neem dit van me aan. Ik hoop, dat het je wat troosten mag in je droeve toestand. Wat je misdaan hebt, weet ik niet, maar God zij je genadig; Hij beware je voor erger kwaad.”

De man was buitengewoon dankbaar en toen de wagen reeds lang achter de bergen was verdwenen, zag de dominee nog zijn stralende ogen.

Maar de domineesvrouw dacht er anders over.

Ze beknorde haar man, omdat hij zijn goede tabak weg gaf aan zo'n kerel. In ieder geval was één pijp vol meer dan voldoende geweest.

Vele, vele jaren gingen voorbij.

De pastorie stond aan de straatweg tussen de bergen en de leraar verrichtte nog steeds met liefde zijn schone arbeid onder Gods volk.

Laat op een avond werd er driftig op de deur geklopt. Een huiswaarts kerende dorpeling bracht een dringende boodschap. Of dominee spoedig bij den ouden Nicolaas wilde komen; hij lag op sterven.

Nicolaas woonde echter ver buiten het dorp en daar de zon juist wegzonk achter het geboomte, werd de vrouw des huizes met zorg vervuld. Haar man echter bedacht zich geen ogenblik. Zou hij zich door vrees en bezorgdheid laten afhouden van zijn plicht? Zonder de minste aarzeling begon hij toebereidselen te maken voor de tocht.

„Ga toch niet, man!” waarschuwde de vrouw. „Het is bijna nacht en je weet hoe onveilig de bossen zijn met al dat roversgespuis. Stel het uit tot morgen!”

Ze had echter ook onmiddellijk spijt van haar bange woorden; ze wist immers hoe hij duisternis en gevaar zou trotseren voor dezen stervende. Met haar angst maakte zij de tocht alleen maar moeilijker voor hem.

„Wees niet ongerust, vrouwtje,” zo zei hij. „God roept mij; Hij zal me ook geleiden.”

Toen de predikant weg reed, was de zon ondertussen geheel ondergegaan. Hoewel de maan nog niet aan het opkomen was en de donkerte onder de bomen de tocht ten zeerste bemoeilijkte, vervolgde de schimmel met rustige zekerheid zijn weg en bracht zijn berijder veilig bij het huis van bestemming.

Een trek van vreugde kwam op het gelaat van den zieke toen de predikant zich boog over zijn bed.

Zij spraken samen over het vaderhuis daarboven, met zijn vele woningen en over de vreugde, die aanstaande is voor hem, wien daar een plaats werd bereid.

De predikant zond een innig gebed op tot God en smeekte om Zijn genade voor den stervende.

Toen de dominee meende, dat hij hier zijn taak had volbracht en alles verder aan den Heere moest overlaten, trad de zoon naar voren en zei: „Vader wilde u nog iets zeggen.”

„Aarzel niet, mijn broeder,” moedigde de dominee den ouden man aan.

Met enige moeite sprak de stervende:

„Zoals u weet, dominee, heb ik nòg een zoon”

„Andries,” vulde de predikant aan.

„Juist, dominee, ik bedoel Andries. U hebt hem nog als lid der gemeente aangenomen. Maar ach, hij is de verkeerde weg opgegaan en bezocht liever de herberg dan de kerk. U weet dat. Het geld, dat hem van zijn moeders erfdeel toekwam, bracht hij er door; toen ging hij de wijde wereld in. Nu is hij een verloren zoon. Lang heb ik op zijn terugkeer gewacht, maar tevergeefs. Mocht u hem ooit nog terugzien, dominee, zeg hem dan, dat ik hem alles, alles heb vergeven en dat ik hem hoop terug te zien, hier boven.”

Vermoeid zweeg de oude.

De predikant greep zijn hand en zei, diep bewogen: „Ik beloof het u, mijn broeder; ik beloof het u; bij God zijn alle dingen mogelijk.”

Nicolaas was nu zeer getroost en de dominee kon vertrekken.

Terwijl het paard gezadeld werd, zei de zoon: „Dominee, het is reeds laat; u mag niet alleen vertrekken; laat me u een eindweegs vergezellen.”

Dit keurde de predikant goed en het tweetal nam toen het voetpad door de bergen omdat dat nader was dan de straatweg.

„Vader is nu veel rustiger geworden,” zei de jonge man.

„De meeste zorg maakte hij zich over Andries.”

Ze spraken verder weinig en bereikten weldra het hoogste gedeelte van de bergweg.

Hier stond de predikant stil en zei: „Keer nu terug mijn vriend, ik ben niet ver meer van huis en je vader zal je nodig hebben.”

Toen de jongen nog moeite deed om den predikant verder te mogen vergezellen, weigerde deze beslist en zei: „Door de dalkloof kun je de toren reeds zien in het maanlicht; ik heb verder een gemakkelijke rit en ben vlug thuis.”

Toen scheidden ze.

De weg naar beneden was evenwel slecht en hoewel de maan haar zachte glans uitgoot over berg en bos, was het onder de bomen toch vrij donker, zodat de schimmel langzaam vorderde.

Het pad werd smaller, het struikgewas dichter.

Zwarte diepten grijnsden aan beide kanten. Wat huisde er in die wildernis?

De ruiter begon nu sterk te verlangen naar de veilige pastorie. Zijn vrouw stond zeker te luisteren aan het venster.

Plotseling klonk uit de struiken een krachtig „Halt!”

Paard en ruiter schrokken hevig en schoten met een vaart vooruit.

Direct daarop knalde een schot. Een kogel suisde over de steek van den dominee en kwam terecht in een boom. Het paard maakte een onverwachte zijsprong, wierp zijn berijder uit het zadel en galoppeerde weg. De predikant tuimelde in de struiken en wachtte daar in angst zijn belagers af. Spoedig vonden ze hem. Het waren twee kerels met zwartgemaakte gezichten.

„Uw geld!” schreeuwde de een.

Toen de dominee bemerkte, dat hij geen armen of

benen gebroken had keerde zijn moed terug. Met grote dankbaarheid constateerde hij, dat althans de schimmel ontkomen was en dat hij zichzelf maar weinig had bezeerd.

Zonder moeite maakten de aanranders zich meester van geldbeurs en horloge maar ontdekten tevens tot hun teleurstelling, dat ze een dominee te pakken hadden. Een rijk grondbezitter was hun liever geweest.

Na kort beraad werd besloten hun prooi mee te voeren; misschien viel er een goed losgeld te verdienen. De landlieden zouden immers niets onbeproefd laten om hun herder terug te krijgen.

Met gebonden handen werd de arme predikant nu dieper het bos ingevoerd.

Daar de kerels zwegen als het graf, had hij gelegenheid om over zijn toestand na te denken.

Hoe moest het zijn vrouw wel te moede zijn als straks de schimmel thuiskwam, zonder zijn berijder? Met een gebed in het hart zag hij op naar de sterren. De Heere zou hen niet verlaten. Was hij niet uitgegaan in dienst van zijn hemelsen Vader? Zonder Diens wil konden ook deze rovers geen haar van zijn hoofd krenken.

Ze zouden hem geleiden voor hun hoofdman.

Die zou vragen stellen en zijn vonnis uitspreken.

„Leg mij de woorden in de mond, Heere, die ik dan spreken moet,” zo bad hij.

In het diepst van het woud hielden ze halt en bonden den predikant een blinddoek voor de ogen.

Nu ging zijn weg helemáál door de duisternis, maar in zijn hart was het licht.

Een der rovers greep vaster zijn arm en duwde hem voort. 't Ging naar beneden, alsof ze verscheiden trappen afdaalden.

Ergens in de diepte werd de blinddoek afgerukt.

Een kort gefluit klonk, een valluik opende zich en de predikant blikte in het rovershol.

Een vuur van dennetakken verlichtte de onguire tronies van een dertigtal mannen. Grillige schaduwen dansten langs de grauwe wanden.

Op een omgekeerd vat zat de hoofdman.

De nieuwsgierigheid, die een ogenblik op aller gelaat te lezen stond, maakte spoedig plaats voor een trek van teleurstelling, toen men den gevangene goed had bekeken.

„Wat!” schreeuwde er een. „Brengeu jullie een dominee mee, om voor ons te preken?!”

De bende lachte. Alleen de hoofdman behield zijn waardigheid en gebod op barse toon den gevangene voor hem te leiden.

„Een dominee behoef je me niet te brengen!” riep hij woedend. „Met dat soort wil ik niets te maken hebben! Weg met dien kerel!”

„Maar hoofdman!” riep weer een ander. „Ben je razend? Die dominee is geld waard! De boeren zullen hem terugkopen!”

„Zwijg!” bulderde de hoofdman. „Of ik sla je mond dicht!”

Toen hij echter den predikant goed in de ogen had gezien, veranderde de woestaard van toon.

„Ik ken u!” zei hij plotseling.

De dominee trok de schouders op.

„En u kent ook mij!” vervolgde de rover.

„Ik heb niet de eer,” zei de gevangene kortaf.

„Toch ken ik u . . . en nu zal ik u vergelden, wat u eenmaal aan mij gedaan hebt.”

Deze ernstige woorden deden den predikant rillen van schrik. Bedoelde de rover dat hij zich zou wreken, omdat de predikant eens ergens tegen hem had getuigd?

„Mijn leven is in Gods hand,” zei hij, zo kalm

mogelijk. „Doe wat u wilt, maar denk er aan dat u eenmaal rekenschap zult moeten afleggen van uw daden!”

„Zie je wel?” spotte iemand. „Hij preekt al en dreigt ons met de hel!”

„Dominee,” zei de aanvoerder, „herinnert u zich, dat u eens een pakje tabak hebt gegeven aan een gevangene, die uw woning voorbij reed?”

De ogen van den predikant lichtten op.

„Ja . . . ,” zei hij, „dat weet ik nog heel goed.”

„Ik was die gevangene,” vervolgde de rover.

„Nooit zal ik die vriendelijke daad van u vergeten. Laat me u nu belonen. U bent vrij!”

En den beiden rovers beval hij, de gestolen voorwerpen terug te geven.

„Wat deed u nog zo laat op pad?” vroeg de hoofdman nog.

„Ik bezocht een stervende, den ouden Nicolaas. En ik wenste wel, hoofdman, dat u en al uw makkers eenmaal zulk een rustig sterfbed moogt hebben als deze grijsaard.”

„Och,” was het ruwe antwoord. „Maak ons niet benauwd, dominee; ons wachten toch eenmaal galg en rad!”

„Maar denk aan uw arme ziel, hoofdman, en vergeet niet, dat er nog vergeving is voor den grootsten zondaar in het bloed van Jezus Christus!”

De bende werd rumoerig.

„Gooi die fijne er uit!” werd er gebruld.

Nadat de hoofdman hem de hand ten afscheid had gereikt, kreeg een der bendeleden opdracht hem als gids te dienen.

Het was reeds middernacht toen de twee mannen zwijgend door het bos gingen.

Eindelijk vroeg de rover: „Leeft de oude Nicolaas nog?”

„Ja,” was het antwoord. „Hij leeft nog, maar lang zal hij het niet meer maken. Ken je hem?”

„Ja,” zei de ander, aarzelend. „Heel goed zelfs.”

De dominee bleef staan en zag zijn geleider in het gelaat. De maan brak door de wolken.

„Jij bent Andries!” zei de dominee plotseling.

„Ja, helaas, die ben ik”

Toen vertelde de predikant van Nicolaas' ziekbed, van zijn liefde voor zijn verloren zoon, en getrouw bracht hij de woorden van den stervenden vader over.

Toen barstte Andries in tranen uit en schreide als een kind.

De predikant trachtte den armen zondaar te troosten en sprak van Hem, Die eenmaal op aarde kwam om het verlorene te zoeken en te redden.

„Ach dominee, kon ik er maar af komen, maar ik moet terug, anders vermoorden ze me!”

„Ik zal je helpen, vriend; wees niet bang; je bent nu mijn gevangene, geef me onmiddellijk je pistool en dolk!”

Andries gehoorzaamde werktuigelijk.

De dominee nam de vreselijke wapens aan, stak het mes in een holle boom en het pistool in zijn zak.

Aan de uitgang van het woud ontmoetten ze een troep mannen, voorzien van brandende fakkels en lantaarns. Het waren de boeren, uitgetrokken met hooivorken en dorsvlegels om hun predikant op te sporen.

„Mannen!” riep de dominee. „Ik dank u hartelijk voor de moeite; vraag me echter niet naar mijn kameraad.”

Toen Andries reeds sliep op het zachte bed in de pastorie, luisterde de domineesvrouw naar het avontuurlijke verhaal van haar man.

Ze huiverde.

Wat voor een mens hadden ze nu onder hun dak?
Een rover!

Maar toch ook een verloren zoon, die misschien op weg was, om terug te keren naar zijn vader.

En was het niet de hemelse Vader die alles zo wonderlijk had geleid?

Ten slotte gaf ze haar man gelijk en bekende ze: „Je hebt toch Gods wil gedaan, lieve man!”

3. De Kerstvacantie van Frans Deelman

H. te Merwe

Frans sjouwde ijverig heen en weer tussen het schuurtje, dat vlak bij hun huis stond en de roeiboot van zijn vader. Die lag een eindje op het rivierstrand getrokken: het achterstuk werd nog door het water omspoeld, de voorstevan zat op het zand. Een stevige roeiboot was het, met een groen-wit geblokte rand op het buitenboord geschilderd. Daar kon je al dadelijk aan zien, dat het een parlevinkersboot was — en als je het niet begreep aan die mooi geverfde rand, dan merkte je het wel aan wat Frans en vader samen aan boord droegen. Want vader deed natuurlijk ook mee aan het laden van de boot. Of liever: vader laadde de boot en Frans mocht hem helpen.

Daar was Frans trots op. Op de boot, want het was nog al niet fijn, als je vader er zelf een had en je kon daar tegen de jongens over vertellen; op het mee-laden, want dan hielp je ook mee om voor thuis de kost te verdienen, en dat vond Frans prachtig.

Bovendien: vader had beloofd, dat hij vanmiddag mee mocht de rivier op. Dat was een buitenkansje! Meestal als Frans uit school thuiskwam, was vader weg — dat kwam, omdat de school vier van de zes dagen om vier uur uitging. Nou, als Frans zich dan onderweg nergens ophield en stevig doorliep — maar dat deed hij niet altijd! — dan kon hij zo tegen half vijf thuis wezen, want hij woonde een eindje buiten de stad. Maar: half vijf! nou, dan kwam vader om zo te zeggen onder de hand thuis!

Op Woensdag- en Zaterdagmiddagen was dat anders. Dan was Frans om half één, één uur in het huisje aan de dijk, en dan gebeurde het wel dat vader zijn

middagtocht op de rivier nog beginnen moest. Vandaag ook.

Trouwens, 's morgens had vader hem al beloofd, dat-ie mee mocht. En vader had er niet eens bij behoeven te zeggen: „Dan zorg je wel, dat je een beetje bijtijds thuis bent, hè?” — want daar zorgde Frans in zo'n geval wel uit zichzelf voor.

Hij was om twaalf uur niet met de jongens bij school blijven spelen, wat Fransje anders nog wel eens deed. „Nee hoor, vandaag heb ik geen tijd. Ik mot met me vader mee de rivier op,” en Frans was dadelijk weg gestapt.

Bram Voorspuy, zijn beste vriendje, was met hem mee gelopen. „Zeg Frans, vraag an je vader, of ik ook mee mag!” maar Frans had het hoofd geschud. „Nee, jô, da' kan nie'. We gane niet veur ons plezier vare — we motte de kost verdienen.”

Ja, dat wist Bram wel. Maar Bram had gedacht, dat-ie er tòch wel bij kon. De boot was immers groot genoeg!

Ja, de boot was groot genoeg, dat gaf Frans met trots toe. Maar vanmiddag werd-ie boordevol gelaie, daar had vader het vanmorgen nog over gehad. Ze zouden een heel eind gaan; het was de-dag-van-heden een drukke vaart en vader dacht wel, dat er heel wat schepen bediend zouden moeten worden. Zie je, het was Zaterdag ook, en dan moeten de schippers net zo goed als de mensen aan de wal voor-de-Zondag er bij inslaan.

Dat was Bram wel wat tegengevallen, die weigering van Frans. Je kon het aan zijn gezicht zien, en daarom had Frans grootmoedig beloofd: „Een andere keer, hoor, dan vraag ik het.”

„Vast?” had Bram gevraagd en Frans had beloofd: „Vast!” Toen was hij doorgestapt — hij wou zo gauw mogelijk thuis wezen.

Moeder had het eten al op tafel, en zodra Frans binnenkwam, waren ze aangeschoven: vader, moeder, Grietje — zijn zus — en Frans.

En nu, na het eten, sjouwden de twee „mannen” de waren, die verkocht moesten worden, uit het schuurtje aan boord. Een paar zakken aardappelen had vader al gestouwd; een paar manden met groenten: wortels, knollen, boerenkool, spruitjes; — wat koffie en thee en tabak

„We schiete al aardig op, hè vader,” zei Frans. Hij had net een vierkante blikken trommel met pakjes thee op de achterdoft gezet, en vader — die midden in de boot stond — nam de trommel op om ze onder de voorste roeibank een plaatsje te geven.

„Ja, ik denk datte we het meeste gehad hebbe. Kom, dan zulle we samen nog eve in de schuur kijke, wat er nog staat.”

Er stond niet veel meer — en met de laatste waren in de armen liepen de twee het rivierstrand af naar de waterkant.

Moeder kwam buiten kijken. „Hoe ver zijn jullie?” vroeg ze en Frans zei: „We hebbe alles aan boord, moeder. We gaan vare.”

Ze glimlachte en knikte: het was toch aardig, zoals de jongen meewerkte. Hij deed het graag, en zijn vader had al een hele steun aan hem.

„Hoe laat denk je terug te zijn, man?” vroeg moeder.

„Da’ weet ik nie’ precies,” antwoordde Deelman. „Dat hangt er van af, hè, of we een bietje voorspoedig zijn. In ieder geval zal het wel tege donker weze.”

Ja, dat begreep moeder wel. Het was tegenwoordig nog al vroeg donker — zo in het laatst van November is het gauw avond. En dan: het was donker wéér vandaag ook.

Ze keek toe, terwijl de twee de boot van het strand afschoven, het water in. Met een kwieke sprong kwam

Frans aan boord — vlak na hem klauterde zijn vader in de boot.

„Jij maar op de achterdoft, Frans,” zei hij, terwijl hij zelf met een van de roeispanten de boot naar dieper water duwde. Zie zo, hier kon je al wel roeien. Deelman legde de riemen in de dollen en begon te roeien.

Zo lang ze nog binnen de kribben waren, ging dat tamelijk gemakkelijk; toen ze op stroom kwamen, werd het zwaarder.

De parlevinker keek de rivier af: in de verte zag hij een sleep aankomen. Weet je wat: als-ie daar naar toe roeide had hij stroom mee en kon zich een eind laten opslepen, terwijl hij aan de verschillende schepen, die achter de sleepboot hingen, zijn waren sleet.

Hij roeide dus langzaam naar het midden van de rivier en bleef daar wachten, tot de aken vlak bij waren. Frans telde ze: het waren er vier, twee aan twee voeren ze achter de sleepboot aan.

Kwam daar in de verte nog een tweede sleep? Erg goed kon Frans het niet zien — het weer was wat heilig en er hingen lage wolken. Als daar nu maar geen regen uit kwam! Dat zou jammer wezen; want als het regende kon je natuurlijk in een open parlevinkersboot niet buiten blijven.

„Zou het gaan regenen, vader?” vroeg hij.

Vader keek even naar de lucht. „Mogelijk,” zei hij, „maar laten we hope van niet.”

Hij had zijn aandacht meer bij de naderende sleep. Oppassen, dat je met je roeiboort niet te dicht bij die sleper kwam! En nu uitkijken: daar was het eerste sleepschip. De schipperin had den parlevinker zien naderen: ze stond op het gangboord en wenkte hem. Prachtig! Dat betekende dus, dat bij de sleep verkocht worden kon!

„Gooi jij es knaphandig een lijn over, Frans!” commandeerde vader, terwijl hij met de riemen zijn roei-

boot in de goede richting hield. Frans stond haastig op — stapte over de roeibanen heen naar de voorplecht en nam de lijn, die daar opgeschoten lag.

„Nog even wachten!” beval vader. Hij keek om en mat de afstand tot het schip met de ogen. Een paar riemslagen deed hij

„Gooi op!”

Frans hoorde het bevel. Hij gooide met alle kracht. De lijn ontcirkelde en kletste neer op de luiken van het diep-liggende schip. De schipperin pakte de lijn en sloeg ze om een bolder.

„Hou af!” riep vader, maar mèt dat hij het zei wierp hij de riemen reeds binnenboord en greep zelf de bootshaak. Afhouden was eigenlijk geen jongenswerk!

De parlevinkersboot werd langs zij de Rijnaak meegetrokken stroomop. En staande in zijn boot handelde vader met de schipperin

Jongens, wat verkocht hij! Frans zag hoe de stapel groenten en aardappelen en andere waren, die de schipperin achter zich op de luiken legde, al groter werd. Dat begon best!

Vader was er mee in zijn schik: toen de lijn werd losgegooid en hij weer naar de riemen greep kon je dat aan zijn gezicht duidelijk zien. „Wanneer het zo door gaat, Frans” zei hij.

Het ging zo door — ten minste op de schepen van deze sleep. Ze waren al handelende hun huis lang voorbij gevaren — Frans had er nog naar gekeken, half in de hoop, dat moeder buiten zou zijn en hen zien zou, maar dat was niet zo geweest.

Nu dreven ze weer alleen midden op de rivier, met boven hen de grauwe, regen-dreigende lucht. Er kwam wat meer wind; het water van de rivier begon sterk te golven.

„Lekker zo'n windje, vader,” zei Frans. Maar vader

gaf daar geen antwoord op. Die roeide weer en keek naar nieuw-naderende slepen.

„Bram had mee gewild,” vertelde Frans opeens, „maar ik heb 'em gezegd, dat 'et vandaag niet kon. Een ander keertje misschien, heb ik 'em beloofd.”

„We zullen wel es zien,” zei vader. „Misschien van de zomer.”

Van de zomer! Daar moest Frans om lachen. Als Bram hoorde, dat het zó lang duren zou

„Ik had gedacht in de Kerstvacantie, vader.”

„Dan is het veel te koud, jongen. En bovendien O ja, da' weet jij niet, hè? Maar vanmorgen is er een brief gekomen van oom Geurt uit Amsterdam, dat jij in de Kerstvacantie daar mag komen logere, als je zin hebt.”

„Ha, fijn!” riep Frans en hij begon een druk gesprek over wat-ie allemaal in Amsterdam genieten zou. Daar had je het Paleis, en daar had je de Bijenkorf, en daar had je elektrische trams en daar kon je aan het IJ gaan kijken Hij wist dat allemaal, omdat meester op school pas verleden week over Amsterdam verteld had. En hij wist het ook, omdat Kees, zijn neefje uit Amsterdam, daar over geschreven had, toen oom Geurt in Amsterdam was gaan wonen. Vlak na de zomervacantie was dat geweest, en eerst had Frans het vervelend gevonden, dat zijn neefje nu niet langer bij hem in de stad woonde, maar zo ver weg zat. Nu vond hij het wel leuk, dat ze naar Amsterdam waren getrokken — nu hij daar mocht komen logeren!

De hele tijd had de jongen het er over, en vader praatte opgewekt mee. Die vond het fijn, dat zijn jongen zo zou kunnen genieten daarginds

Telkens moest het gesprek worden onderbroken, als ze weer een schip aanklaptten, maar telkens begon Frans opnieuw over de logeerpartij, zodra ze een schip weer hadden losgelaten.

De voorraden in de boot verminderden flink, en vader vond, dat het tijd werd langzaamjes op huis aan te gaan.

Als er nu een sleep kwam, die de goede richting opvoer, zouden ze zich tot vlak bij huis laten meenemen

„Het wordt tijd ook,” mompelde Deelman. Hij keek naar de lucht: die was dreigender geworden en de wind was aangewakkerd.

„Regen, vader,” zei Frans, „ik voel een druppel op m'n hand.”

Het bleef niet bij een druppel: al gauw begon de regen dichter te vallen en het werd een ware plensbui. Een sterke wind joeg over het water en de dikke regheddrops schenen haast een gordijn van stralen te vormen. Ze pletsten op het water, ze kletterden op de planken van de boot en al hadden vader en Frans gauw hun jassen aangeschoten, ze werden kletsnat. En wat werd het donker! Het zicht werd bar slecht: je kon heel niet ver vooruit zien.

„Goed uitkijke!” beval vader, „en waarschuwe, as je wat an zie komme!”

Dat zóu Frans, daar kon vader van op aan!

Hij deed zijn best, maar dat uitzien viel niet mee. Grauw was het op het water, je kon de oevers maar nauwelijks meer onderscheiden. En dan die regen: die droop uit je kleren, droop uit je pet en uit je haren, en kwam in je ogen Af en toe keek Deelman om: Frans zou zijn best wel doen, daar niet van, maar een jongen is ten slotte maar een jongen. Hoorde hij geen naderend geluid?

„Een boot, vader!” Het was een vrachtboot. Vader herkende ze: de „Volharding”. Uit de schoorsteenpijp kwam donkere rook — ze sloeg onmiddellijk neer en dreef als een wolk boven het wateroppervlak.

Vader schrok: dat de jongen niet eerder gewaarschuwd had!

Door het regengordijn dreigde duister en zwaar de naderende boeg, en het leek wel, of hij recht op hen aankwam!

Deelman rukte fors aan de riemen. Dat zou op het kantje af worden! Een felle windstoot deed de roeischiut richting verliezen De „Volharding” was vlakbij nu! Toch schoof de kop van de roeiboot nog langs de ijzeren steven heen: Frans rilde van schrik! O! Vader liet de riemen los en vloog overeind om met een bootshaak af te houden

Te laat! De roeriem, die nog buitenboord stak, werd gegrepen, werd kapot geslagen. Door de schok maakte het parlevinkersbootje een halve draai — middenin werd het door de „Volharding” geraakt Kraken — kantelen

Toen hij weer boven water kwam keek vader, waar Frans was Hij hoorde niet, hoe aan boord van de „Volharding” werd geroepen en gelopen Kwam dáár niet iets boven. Ja! Het was de jongen! Met een paar slagen zwom Deelman naar hem toe — net toen Frans, die wild om zich heen sloeg, opnieuw zinken zou, greep hij hem bij de schouder.

„Hou’ vol, Frans!” schreeuwde hij, maar hij wist niet of de jongen hem hoorde, of de jongen hem begreep Daar slierde een lijn vlak bij hem neer — hij wist die te grijpen De mannen op de „Volharding” hadden ze geworpen Met moeite werden de beide drenkelingen aan boord gehaald

„De machinekamer in!” beval de kapitein. „Daar is het warm.”

Maar Frans kon niet. Hij was op dek neergevallen, zodra hij binnenboord was gehaald — hij probeerde overeind te komen — zonk met een kreet van pijn weer terug. „Mijn been! Mijn been!”

Vader en één van de dekknechts van de „Volharding” namen hem op en droegen hem naar beneden.

„Voorzichtig aan!”

Natuurlijk deden ze dat — wie weet, wat de jongen scheelde!

Dat zagen ze, toen ze in de warmte van de machinekamer Frans neerlegden op een bank: zijn linkerbeen hing slap, het was onder de knie gebroken. De jongen lag met gesloten ogen en kermde Met een paar opgerolde zakken werd het gekwetste been zo goed mogelijk ondersteund — een kussen, uit de stuurhut gehaald, kreeg Frans onder het hoofd.

„Van de roeiboot is niets meer te zien,” kwam één van de mannen melden, die aan dek hadden geprobeerd nog wat te redden. „Hoe zijn jullie er afgekomen?”

„De jonge heb een been gebroke,” zei vader.

Over zichzelf sprak hij niet.

„Da's lelijk — doet het erg pijn, kerel?”

De man boog zich over Frans heen — maar die gaf geen antwoord. Hij lag met gesloten ogen — hoorde hij nog wat gezegd werd?

Natuurlijk was het zaak, den gewonden jongen zo gauw mogelijk aan wal en in een ziekenhuis te brengen. Daarom had de kapitein order gegeven, terug te stomen naar de stad, die ze zoëven waren voorbij gevaren. Dat gaf voor de „Volharding” wel oponthoud, maar dat kon niet anders. En wie de schuld aan de aanvaring had — wel, daar kon later over gepraat worden. Nu was het zaak zo gauw mogelijk voor Frans te zorgen.

De vrachtboot lag nog niet goed en wel gemeerd, daar sprong al een van de dekknechts op de kant en haastte zich naar een telefooncel. Hij belde de Geneeskundige Dienst op en het duurde niet lang, of op de kade reed de ziekenauto aan.

„Het beste er mee, Deelman,” wenste de kapitein. „Je houdt me natuurlijk op de hoogte, hè.”

Vader beloofde — toen reed hij met zijn jongen mee naar het ziekenhuis

Dat was die avond een droeve thuiskomst: vader kwam alleen, zonder Frans, zonder boot Moeder schrok, toen ze het verhaal hoorde.

„Hoe is het met Frans?”

Gelukkig had de dokter geruststellende tijding kunnen meegeven: het linkerbeen was wel gebroken en het zou een week of zes duren eer Frans thuiskwam, maar hij had goede hoop, dat het been weer helemaal genezen zou.

„Ik wil naar hem toe,” zei moeder; maar dat kon niet. Daarmee moest ze wachten tot het volgende bezoekuur; tot de volgende dag

Een week of wat lag Frans nu al in het ziekenhuis, en hij voelde er zich aardig op zijn gemak. Niet, dat hij het plezierig vond hier te liggen. Wie zou zoiets nou plezierig vinden! Maar de erge pijn van de eerste dag was over, de dokter had gezegd dat zijn been prachtig genas, de zusters waren lief voor hem en met de andere patiënten op de zaal kon hij goed overweg . . .

En dan waren er de bezoeken!

Hij was nog nooit zonder bezoek geweest: moeder en vader en Grietje, en meneer van school en vriendjes van school En dikwijls brachten de bezoekers wat mee: op het nachtkastje bij Frans' bed lagen boeken en stonden bloemen; lag chocolade en fruit Nee, wat dat betreft had Frans het in het ziekenhuis zo kwaad niet.

Toch was er iets, dat hem dwars zat. Daar moest hij gedurig weer aan denken, en hij had het ook al verteld aan Jobse, die in het bed links van hem lag en aan Joost van Duin, zijn rechterbuurman. Jobse was een timmerman van een jaar of vijftig, die op zijn werk

een ongeluk had gekregen; Joost van Duin een fietsjongen van zeventien, die bij de weg zware kou had gevat en hard ziek geweest was. Hij begon gelukkig een beetje op te knappen

Zie je, dat Frans nu met de Kerstvacantie niet naar Amsterdam zou kunnen, dat vond hij heel erg! Vacantie is altijd fijn, maar vooral als je uit logeren mag!

Dit keer zou Frans niet eens thús wezen met de Kerstdagen: hij had het aan den dokter gevraagd en die had het hoofd geschud en gezegd: „Nee, vent, dat denk ik niet dat gaan zal. Zie je, je gaat goed vooruit, maar het zou jammer wezen als we je hier te vroeg weg stuurden. Dat begrijp je zelf wel, hè? Maar je bent een flinke kerel, je zult je er best doorheen slaan.”

Goed praten had zo'n dokter, dacht Frans achterna. Die was zelf niet ziek

„Wat kijk je triest,” zei Jobse. „En het gaat zo goed met je.”

„Och” gaf Frans terug. Hij was niet erg in de stemming om te praten: je mooie vakantie in een ziekenhuis liggen in plaats van uit logeren te zijn . . . ! Maar toen Jobse aanhield en vroeg, wat er eigenlijk aan scheelde — ja, toen vertelde Frans het. Eigenlijk voor hij er erg in had Nou ja, hij was ook zo vol van zijn teleurstelling Het zou zo prettig geweest zijn: alleen in de trein naar Amsterdam, en dan met zijn neefjes de stad in! Het was vast en zeker de mooiste vakantie geworden, die hij nog ooit had gehad — en nu

Jobse had rustig geluisterd; had Frans laten uitspreken. Hij begreep best, dat het voor zo'n jongen een hele teleurstelling was. Toch

Zie je, terwijl hij naar Frans lag te luisteren zag Jobse heel duidelijk, dat de jongen iets vergat. Dat de jongen eigenlijk het voornaámste vergat; en zodra Frans een ogenblik zweeg, zei de timmerman het.

„Dat mag nu allemaal zo zijn, kerel, maar heb je wel eens gedacht hoe heel anders het had kunnen lopen?”

Frans keek hem vragend aan.

„Ja, het had toch ook zó kunnen zijn, dat je niet gered was. Als dat stuk hout of wat het dan geweest is, nu eens niet je been had getroffen, maar je hoofd . . . Of als die lui van de stoomboot met hun lijn mis hadden gegooid Of als je vader je eens niet had kunnen grijpen Dan lag je nu niet eens hier in het ziekenhuis.”

„Nou ja,” mompelde Frans. Hij brak het gesprek wat onwillig af — sloot de ogen, als was hij van plan te gaan slapen. Maar zijn gedachten bleven bezig met wat de timmerman gezegd had. Als toch eens Als hij weggezonden was in het donkere, koude water.

Frans durfde niet verder te denken — hij voelde een geweldige angst in zich opkomen. Een angst, waartegen hij zich niet verweren kon. Hij wilde zich dwingen, aan iets anders te denken — het lukte niet. Hij keek naar Jobse: die had een boek genomen en was aan het lezen gegaan.

„Je hebt je slaapje gauw uit,” hoorde Frans aan zijn rechterzijde zeggen. Daar wendde hij het hoofd heen. Joost van Duin leunde op zijn elleboog. „Ik dacht, dat je wou gaan slapen, daarnet,” zei hij.

„Ik heb geen slaap,” antwoordde Frans. „Hè, ik wou, dat het bezoekuur was.”

Dat kon Joost van Duin uitstekend begrijpen: bezoekuur was een prettige afleiding. Maar daarom hoefde je je toch niet te vervelen de rest van de dag. Je kon het toch elkáár gezellig proberen te maken.

En Joost begon een verhaal over wat hem eens overkomen was, toen hij met een zwaar-beladen fiets heel naar het andere eind van de stad had gemoeten en onderweg zijn voorvork gebroken was. Onder dat

verhaal begon Frans zijn bange gedachten te vergeten.

Die bange gedachten kwamen de volgende dag sterker nog terug. In de hoek van de zaal werd om een van de bedden een wit scherm gezet. Ieder wist, wat dat betekende en ieder werd er stil van. Daar ging iemand sterven De gesprekken werden fluisterend gevoerd en telkens en telkens gingen de blikken naar het gevreesde wit. Buiten het bezoekuur kwamen bezoekers: een vrouw en twee kinderen. Ze keken bedrukt — de vrouw schreide zacht

Akelig vond Frans dat allemaal, akelig Hij luisterde naar de geluiden uit de zaalhoek — ze waren dof; een onderdrukte snik klonk Frans keek naar zijn burens links en rechts, maar geen van de twee had lust een gesprek te beginnen.

De zuster kwam langs — ze zag de blik in Frans' ogen; ze begreep, welke gedachten in hem om gingen. Even bleef ze bij hem staan — legde haar hand op zijn voorhoofd.

„Het is wel erg, hè jongen?“ zei ze. „Maar Geertsen weet, waar hij naar toe gaat.“ Toen liep ze door.

De man heette dus Geertsen, wist Frans nu. Maar wat betekende dat: „hij weet, waar hij naar toe gaat“? Naar toe gaat? Als het witte scherm om je bed gezet werd, dan betekende dat immers, dat je sterven ging? Hij ging niet sterven; aan een gebroken been sterf je niet en in het donkere, koude water was hij niet weggezonden Nee, o nee! Weer kreeg de angst Frans te pakken — en ditmaal kon hij ze niet overwinnen Tot hij eindelijk in slaap viel

De volgende dag was het witte scherm verdwenen en een ander bed stond in de hoek. Zuster Willy vertelde, dat Geertsen naar een kamertje gebracht was, waar hij alleen lag en rustiger van zijn familie had kunnen afscheid nemen.

„Is hij dan gestorven?“ vroeg Frans en de zuster knikte. Ja, Geertsen was gestorven

Dat liet Frans de hele dag niet los; voortdurend waren zijn gedachten bezig met sterven en dood . . . En toen 's middags vader op bezoek kwam — hij had een legpuzzle voor zijn jongen meegebracht — begon Frans dadelijk over Geertsen.

„Er is iemand gestorven, vader, gisteren stond zijn bed daarginds.“

„Zo.“ Deelman vond het beter, met zijn jongen niet over zulke sombere dingen te praten. Hij wilde afleiden.

„'t Is een mooie legpuzzle, Frans,” zei hij en hij schoof de doos wat dichtër naar zijn zoon toe. „Moeder en Grietje hebben hem voor je gekocht.“

„Ik zal aan de zuster vragen of ik er straks aan beginnen mag,” zei Frans. Toen: „Ik ben er nog goed afgekomen, hè vader?“

„Dat ben je.“ Deelman keek zijn jongen onderzoekend aan: wat had die vandaag? Zeker onder de indruk van dat overlijden

„Het had ook anders kunnen lopen,” ging Frans door. „Ik had wel kunnen verdrinken.“

„We zijn er best afgekomen,” stemde vader in. „Da's een groot geluk geweest.“

„Als ik nou es verdronken was, vader?“ fluisterde Frans. „Wat — wat dan . . . ?“

Vader zag hem aan: hoe kwam de jongen op die gedachte?

„Dan zouden moeder en ik natuurlijk heel bedroefd geweest zijn,” zei hij. „Je weet toch wel, Frans, hoeveel we van je houden?“

„Ja, vader.” Frans zweeg: vader had hem niet begrepen. Hij had niet bedoeld, hoe dat voor vader en moeder geweest zou zijn, maar waar hij, Frans, héén zou zijn gegaan. Zuster Willy had immers van Geertsen gezegd: „Hij weet, waar hij heen gaat.“

Deelman wist niets van de gedachten, die leefden achter het voorhoofd van zijn jongen. Hij begon hem te vertellen hoe prettig het zou zijn, wanneer Frans weer thuis zou komen. Dat zou dan wel na Kerstmis wezen, maar het werd een feest, en moeder en hij hadden er al over gepraat voor Frans een meccanodoos te kopen De jongen luisterde naar wat vader vertelde en beloofde — praatte mee over de meccanodoos — vroeg, wanneer moeder en Grietje kwamen.

„Morgen,” beloofde vader. „En overmorgen, met eerste Kerstdag, dan komen we alle drie”

Het bezoekuur was om, eer Frans er erg in had.

Kerstmorgen.

De patiënten waren allen geholpen en ze lagen nu in hun heldere bedden rustig op de stille zaal. De deur naar de gang stond open.

Daar klonk plotseling gezang.

Het was het koor van de zusters, dat de dag begon met het zingen van Kerstliederen.

In het eerst kon Frans de woorden niet verstaan, al vond hij het gezang — hoge, zuivere sopraanstemmen en de donkerder alten — heel mooi. Bij het tweede couplet verstond hij, wat werd gezongen:

*De Vredevorst, zo lang verwacht,
Ligt daar in doeken neer;
Maar buiten schijnt in volle pracht
Een lichtglans, Hem ter eer!
En herders, naar Hem heengesneld,
Aanbidden 't heilig Kind,
Wiens komst hun d' engel had gemeld,
En dat hun hart hier vindt.
O Jezus, Die op aarde kwaamt,
Voor zondaars, klein en groot,*

*Die kinderen in Uw armen naamt,
Voor hen Uw bloed vergoot,
O, lieve Heiland! daal ook neer
In ons onrein gemoed,
En reinig ons toch, lieve Heer!
Verlos ons door Uw bloed!*

De zang zweeg — op de gang hoorden ze de voetstappen van de zusters, die nu naar een andere vleugel van het grote ziekenhuis togen.

„Jezus”. Die naam had Frans gehoord; die naam had Frans onthouden. En dan de laatste regel: „Verlos ons door Uw bloed!” Hij wist niet, wat die regel betekende. Hij had de naam van den Heere Jezus wel eens eerder gehoord: als vloek soms Maar wat er nu eigenlijk met dien Jezus wàs, dat had nog nooit iemand hem verteld. Toch zou hij het zo graag weten. „Verlossen” dat was vrijmaken. Hij wist niet, waarvàn die Jezus vrijmaakte. In de kerk werd daarover gesproken, was hem wel eens gezegd. De mensen, die naar de kerk gingen, wisten het dus — de dominee vertelde het hen. En die dominee kwam óók bij hen, als ze sterven gingen

„Hoe vond je het, Frans, dat zingen?” Zuster Willy stond naast zijn bed met zijn ontbijt. Ze zette het bordje op zijn tafeltje.

„Mooi, zuster. Maar ik begreep het niet goed.”

„Wat begrijp je niet, vent?”

„Dat van Jezus, en van dat ‚Verlos ons door Uw bloed’.”

Ze keek hem vriendelijk aan. „Nou, dan kom ik je daar straks eens van vertellen, zodra ik even de tijd heb,” beloofde de zuster. „Nu moet ik eerst de anderen helpen.”

„Graag, zuster,” zei Frans.

Hij had nog nooit zo opmerkzaam gekeken, hoe ver

de zuster met haar werk was, als die Kerstmorgen.

Nu hadden de patiënten hun ontbijt — nu waren de meesten met eten klaar. Kijk, de lege bordjes werden weggehaald — werden weggebracht. Daar kwam de zuster terug. Ze redderde nog even hier en daar een kleinigheid — toen kwam ze bij Frans' bed zitten.

„Jij mag ook wel luisteren, Joost,” zei ze. „Ik ga Frans van Kerstfeest vertellen.”

Er waren er meer, die luisterden

Zuster vertelde van de geboorte van den Heere Jezus. Hoe Hij op aarde kwam om voor de mensen, die tegen den Heere God gezondigd hadden, die Gods geboden hadden overtreden, de straf der zonde te dragen en hen weer met God te verzoenen. Ze vertelde van de engelen in het veld van Efratha, hoe die gezongen hadden: „Ere zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde, in mensen een welbehagen.” Die vrede brengt de Heere Jezus, doordat Hij de mensen met God verzoent: Hij heeft Gods wil volbracht, Hij heeft God lief gehad en Diens geboden gehouden, en nu wil de Heere God om Jezus' wil vergeving van zonde en het eeuwige leven in Zijn heerlijke hemel schenken aan ieder, die den Heere Jezus liefheeft en dient. Daarom mogen wij tot God bidden — dat is: Hem vragen — of Hij ons wil leren Hem lief te hebben en naar Zijn geboden te leven. En of Hij ons onze zonden vergeven wil om Christus' wil.

Om die vergeving te verwerven heeft de Heere Jezus later, toen hij een man geworden was, geleden. Hij is ter dood gebracht aan het kruis op Golgotha — daar is uit Zijn wonden Zijn bloed gevloeid. Dat bloed reinigt van alle zonden — dat bloed verlost. Zó volkomen, zó geheel, dat wie in den Heere Jezus gelooft, niet bevreesd behoeft te zijn om te sterven, want na hun sterven ontvangen de gelovigen van hun Zaligmaker het eeuwige leven in hemelse heerlijkheid . . .”

Zuster Willy zweeg — een ogenblik bleef ze stil zitten op haar stoel tussen de twee bedden . . . Toen stond ze zachtjes op, zette haar stoel weer op zijn plaats Ze moest verder met haar werk

's Middags was het druk op de zaal — een gezellige rustige drukte. Er waren meer bezoekers nu, op Kerstdag, dan anders — het mocht vandaag ook wel.

Bij Frans' bed zaten vader en moeder en Grietje, en ze hadden voor Frans méér meegebracht dan anders. Grietje had een paar prachtige sinaasappels op zijn deken gelegd en vader en moeder hadden de meccanodoos meegebracht, die vader zijn jongen tegen diens thuiskomst had beloofd. Frans had dat dadelijk opgemerkt — maar hij had niet gevraagd: „En wat krijg ik nu als ik thuiskom, vader?”

Zijn gedachten waren van heel andere dingen vol: zijn gedachten waren nog bij het zingen van het koor en bij het verhaal van zuster Willy. Hij begon er van te vertellen: van het zingen, hoe mooi dat geweest was.

„Dat doen de zusters ieder jaar, moeder,” zei hij. „Kerstliederen zingen ze.”

„Natuurlijk,” meende vader.

„Wat zijn dat?” vroeg Grietje en zo goed hij kon legde Frans het haar uit: liederen, waarin het over den Heere Jezus ging, Die in Bethlehem geboren was. Hij vertelde het hele verhaal: hij had het goed onthouden! Van Maria en van de herders en van de engelen Grietje luisterde aandachtig, en ook vader en moeder luisterden.

„En de Heere Jezus is op aarde gekomen, zegt zuster Willy, om de mensen te verlossen. Als je Hem liefhebt en in Hem gelooft, zegt ze, dan hoef je niet bang te zijn om te sterven. Want dan brengt Hij je in de hemel Geertsen, vader, u weet wel — vader knikte —

die wist waar hij heen ging, zei de zuster. Zou die den Heere Jezus hebben liefgehad en geweten hebben, dat hij naar de hemel ging?"

Vader gaf geen antwoord; moeder zei: „Dat kan wel.”

„Ik zal het eens aan de zuster vragen,” nam Frans zich voor. Hij vroeg: „Als ik thuis ben, mag ik dan ook eens een keer naar de kerk, moeder?"

„Wil je dat zo graag? Gerust hoor.”

„Wel ja,” zei vader.

„De bezoektijd is bijna om,” klonk een waarschuwend stem.

De bezoekers maakten aanstalten om te vertrekken — langzaam werd de zaal leger.

Bij de deur keerde moeder zich nog even om: ze knikte haar jongen toe, die vanuit zijn bed haar naoogde De deur viel dicht.

Avond. Nu zijn de lichten in de zaal uitgedaan: het is slapentijd.

Maar Frans slaapt nog niet. Hij denkt over wat hij die dag heeft gehoord. Hij wil de drukkende angst kwijt voor de donkere dood. Die angst kun je kwijt, als je in den Heere Jezus gelooft, heeft zuster Willy gezegd. En om dat geloof mag je den Heere God vragen

Frans hééft het zo graag — hij wil zo graag den Heere Jezus liefhebben, Die in Bethlehem is geboren; hij wil zo graag God den Heere dienen

Hij vouwt de handen en bidt

4 Toch overwonnen

J. H. van der Lichte

„Wim, Wim, hoor es!”
Geen antwoord.
„Toe jô, la'es kijken.”
Wim schudde van nee.
„Flauwerd!” bromde Bas.
„Wordt er wel gewerkt op de achterste bank?”
Snel dook Bas naar voren, kraste met z'n pen wat op 't papier.
Even wachtte ie
„Zeg heb jij er ook nul uit?” verzon ie verder.
Wim zweeg. Werkte voort.
„Toe krent, schiet es 'n endje op,” hield Bas vol.
Met z'n voet kwam ie op Wims voetenplank, voor em, en drukte naar links.
Wim bleef en duwde Bas' voet terug.
„Flauwerd!” schold Bas.
Toen voorzichtig schoof hij iets naar rechts.
Bukte dieper
Nou moest ie oppassen, dat de Rooie em niet snapte.
Die was fel op spieken
Als dat gekke jóg van Dekker nou maar niet verschoof
Hè, wat stond daar? zeven en één achtste?
„Bas, breng jij me je blaadje es,” klonk het opeens.
Met een schok zat hij rechtop.
Een hoog-rood vlamde over zijn verschrikt gezicht.
Bas aarzelde.
„Moet ik lang wachten?” vroeg meester Van Duinen streng.
Langzaam kwam Bas uit de bank, naar voren.
Onwillig gaf hij z'n blaadje over.

„Zo, dat is een nul voor je proefwerk,” zei meester kort en legde het blaadje op de lessenaar.

„Ga maar weer zitten.”

Onverschillig liep Bas naar zijn plaats terug.

„Au!” schrok Wim, „zeg, trap je grootje.”

„Hou je snater, lafbek,” nijdigde Bas geniepig achter Wims rug.

Meester keek.

Bas zocht wat in z'n kastje

„Die nul zal ik je betaald zetten,” vinnigde hij opnieuw, „wacht maar jochie.”

Gelukkig, de bel luidde.

„Maak ons getrouw, óók in ons werk,” bad meester Van Duinen.

Bas hoorde het niet.

Hij dacht aan héél andere dingen.

Langs de kronkelende rivierdijk kwam Wim Dekker.

Wijd lag het landschap onder de grauwe Decemberhemel.

Breed stuwde de rivier haar donker water langs de smalle, kale uiterwaarden.

Traag voer een sleep stroomop, een lange rooksliert nalatend.

Wim had brood bezorgd bij een klant. De lege mand op z'n rug, de handen in z'n zakken, floot ie 'n vrolijk deuntje. En hij wàs vrolijk.

Morgen begon de kerstvacantie.

Verleden week had hij z'n rapport al gekregen en een pluim van meester Van Duinen.

Zo doorgaan Wim, had ie gezegd.

En de dag daarop was de verrassing gekomen.

Twee mooie, witte duiven.

Reuze!

Van vader en moeder, voor z'n kerstrapport.

Een fijn paartje. Echte kropperds, hagelwit.

Van een rozijnenkist had Wim, geholpen door het jongmaatje, gauw een hok getimmerd.

Met een deurtje van latjes en een luikje, opzij, voor het uitvliegen.

Hij had het zelf geverfd. Het hok groen, de latjes wit. En binnen had ie 't gekalkt.

Zo had hij z'n nieuwe duivenhok gespijkerd aan de noteboom, achter in de bongerd. Daar hing het veilig.

En toen z'n duiven uit de korf.

Hij had ze even in z'n hand gehouden, die zachte, warme lijfjes en ze toen voorzichtig in 't hok gestopt.

En 't hok had ie stevig gesloten.

Ze moesten eerst aan hun omgeving wennen, voordat ze mochten uitvliegen.

Verzorg ze maar goed, jong, had vader gezegd.

Nou, hij zou ze goed verzorgen, reken maar.

Leuk, die beestjes waren nu es ècht van hem.

De jongens van school wisten het natuurlijk allemaal al.

Hij had er niet over kunnen zwijgen, zó blij was ie er mee.

En morgen, hoera, vakantie

Wie liep dáár? 't Leek wel nee ja tòch Bas Roovers

En opeens was het, of al dat mooie weer verdween.

Wim had een hekel aan Bas.

Bas was een echte praatjesmaker, een valserik.

Omdat hij wel eens met de broodmand liep, schold Bas hem voor krent.

Eens, midden in een kring jongens, had Bas smalend gezegd, jouw vader, die krentenbakker

Zo'n verwaand jog, wat verbeeldde hij zich wel!

Zeker omdat zijn vader baas op de steenfabriek was.

Hij dacht altijd méér te zijn, dan de andere jongens.

En dòm dat ie was!

Ja, spieken, dat kon ie.

Maar hij liep er laatst toch maar lekker in. Net goed voor hem.

Wat moest hij hier nou weer uitvoeren, achter hun boomgaard?

Zeker weer wilgetenen snijen langs het griendland, of zoiets.

Zo'n vreemde snuiter

Gelukkig, hij scheen niks te merken.

Bang was ie niet, maar liever bleef hij em uit de buurt.

Bas was sterk, veel sterker dan hij.

Anders

Traag schemerde de morgen over het grijze landschap.

Laaghangende wolken omnevelden alles met een dichte, kleffe mist.

Van bomen en heesters tikkelden grote droppels.

Wim had niet lang geslapen.

Hij was nieuwsgierig naar z'n duiven.

Zouden ze het voer al op hebben?

Even vader goeienmorgen zeggen, in de bakkerij.

Door de deur kwam de geur van vers brood.

„Hallo, Wimpie!”, riep vader, z'n wit bestoven arm zwaaiende, „kun je straks wat stoeten voor me wegbrengen?”

„Zijn ze al klaar?”

„Jewel, om u te dienen,” grapte Dekker, „maar ga eerst je duiven maar voeren, anders verhongeren die zielepoten nog.”

Dicht klapte de deur van de bakkerij.

In de bijkeuken stond het voer, maïs en duivenbonen.

Wim vulde een bakje er mee. Streek het met z'n vinger af.

't Duivenontbijt, lachte ie.

Hé, wat was 't nat in de bogerd.

Alles glom van de nattigheid.

Helemaal achterin hing z'n hok.

Moeder was een beetje bang voor d'r bleek, met die duiven.

Ze maken alles zo vuil.

Nou, dat kon hem niks schelen. Hij vond 't fijne beestjes Wat? Open? 't Luikje los?

Even stond hij stil, roerloos.

Een ogenblik was 't, of al 't bloed uit z'n gezicht wegvloede.

Om z'n lippen krampte ingehouden drift.

Toen sprong hij met een ruk naar voren, 't laddertje op. Rukte wild het deurtje open Léég Op de bodem een paar kleine, witte veertjes.

Even staarde hij in 't vreemd-lege hok. Een fel-rood vlamde over z'n gezicht. Z'n lippen beefden.

„Ze zijn gestolen,” hijgde hij plotseling.

Toen sprong ie naar omlaag.

't Bakje met voer slingerde hij ruw weg.

Hij wist 't ineens zeker, héél zeker.

Ze waren gestólen

Woest balde hij z'n vuist in de richting van het griendland en stampvoette van nijd.

„Bas!” stootte hij er eindelijk met moeite uit.

Nu begreep ie waarom Bas gisteren zo langs het griendland sloop. Waarom ie zo geheimzinnig deed, achter hun boomgaard

Daar hing nu z'n mooie hok Leeg Geplunderd

't Grijsde hem aan.

O, het liefst had hij 't van de boom gerukt en stukgetrapt

Achter z'n ogen brandden hete tranen. Van nijd; van verdriet.

Nee, hij wilde niet huilen. Hij wilde schreeuwen. Schreeuwen van woede over dien gluiper dien dief

Was ie maar sterk, héél sterk Dan Opge-
wonden liep hij terug, naar de schuur. Daar liet hij
zich op een stapel zakken vallen.

En, met z'n hoofd op de werkbank, snikte hij z'n
bitter verdriet uit

Naar vader, flitste 't door hem heen.

Nee, nee, hier kon ie zich laten gaan. Stampvoeten
van drift. Schelden op Bas

. . . . Met een ruk ging de deur open.

„Hé, jij hier? Wat 's dat nou? Ik dacht dat je krenten-
stoeten voor me zou wegbrengen?”

En toen kwam het verhaal. Met horten en stoten.

Vader luisterde met aandacht.

„Ja, als hij 't gedaan heeft, vind ik 't gemeen. Maar
je weet 't immers niet zeker? Je hebt toch niet gezien,
dat ie 't deed?”

„Omdat ik em niet liet afkijken,” driftigde Wim,
„ik zou”

„M'n eigen rechter wel willen zijn,” vulde vader aan.

„Nee Wim, en het is maar goed ook, dat we dat
niet mógen zijn.”

„Maar vindt u het dan niet erg?” vroeg Wim bits.

„Natuurlijk jongen, ik vind 't zelfs héél erg, maar
voor den dader erger dan voor jou.”

's Avonds, aan tafel, las vader uit de bijbel.

Uit Mattheüs 6.

. . . . Gij dan bidt aldus: Onze Vader, die in de
hemelen zijt! Uw naam worde geheiligd.

Uw koninkrijk kome. Uw wil geschiede

Wim hoorde niet. Wilde niet horen.

Opeens Want indien gij den mensen hunne
misdaden vergeeft, zo zal uw hemelse Vader ook u
vergeven.

Maar indien gij den mensen hunne misdaden niet vergeeft, zo zal ook uw Vader uwe misdaden niet vergeven.

Vergeven Vergeven

Ja, dat was gemakkelijk gezegd.

Daags voor Kerstmis.

De wind was omgelopen en had vorst gebracht.

Helder, zonnig vriesweer.

Wijd koepelde een strak blauwe hemel boven het vlakke land.

Fel blikkerde het zonlicht op het rimpelende watervlak van de rivier.

Het wassende water had de uiterwaarden nu geheel overstroomd en klotste tegen de zware basaltblokken van de dijkglooïing.

Hier en daar stak nog een boom of paal boven het water uit of wees een bakende plaats aan van een krib.

Op de rivier was een druk beweeg van vaartuigen, stroomop en stroomaf.

Langszij een grote aak voer het bekende bootje van den parlevinker, die al varende z'n zaken deed

Snel, met gewaagde slingeren, fietste Wim Dekker langs de kronkelende dijk.

Voorop een grote mand. Het deksel half open.

Voorbij het veerhuis liet hij zich even naar voren glijden en, rustend op het frame, keek hij een ogenblik naar het drukke verkeer op de brede rivier.

Uit de pijp van een zware sleepboot golfde dikke, zwarte rook.

'n Leuk baantje, dacht ie, sleepbootkapitein.

Altijd op 't vrije water, in weer en wind, met zon en golven.

't Leek hem heel wat prettiger dan de hele dag in een bakkerij, bij een hete oven, met de weeë geuren van warm brood en gebak.

Elk werk is mooi, had meester eens gezegd, als je het maar met bezieling doet.

Nou, als hij keek naar z'n vader, die elke morgen weer even vrolijk ging bakken, ja, dan geloofde hij het ook.

„Zo bakkertje, je klanten wachten op brood, hoor!” klonk het achter hem.

„Dag meester,” groette Wim, toen hij omkeek en meneer Van Duinen voorbij zag fietsen.

Die gaat zeker naar huis met de Kerst, dacht Wim, toen ie weer voortkarde.

Fijn toch die feestdagen! Dan was alles zo anders, zo zonnig in huis

Het licht van de korte winterdag verschemerde al, toen Wim langs de stille dijk terugpeddelde.

Ook op de rivier werd het nu stiller.

Alleen een roeiboet Hé? Wat was dat? Wenkte iemand?

Even aantrappen.

Ja, een jongen in de boot wenkte naar hem.

Nu zag ie 't duidelijk. Boven de uiterwaarden voer het nee, 't lag stil gek ja, zie je, hij blééf wenken kijk, wéér

Nog even spurten door de bocht remmen.

Krassend schuurde z'n band; trok een donkere veeg over de harde grintweg.

Haastig gooide ie z'n fiets in de berm.

Kijk Hè? die jongen was Bas Roovers

'n Grap?

Een plotselinge nijd flikkerde in hem op.

M'n duiven, flitste het door hem heen.

„Hallooo! Hallooo!” klonk het zwak over het water.

Bas zette z'n handen om z'n mond.

Riep

Maar z'n stem ging verloren in de wijdte van het landschap.

Roerloos staarde Wim over het brede watervlak naar de kleine roeiboet.

Zou ie op 'n krib zitten? Nee, dat kon niet

En opnieuw gebaarde Bas, om te helpen.

Nog stond hij daar, Wim. Werkeloos.

Maakte Bas tòch gekheid? Of?

Toen zag ie z'n wanhopige pogingen.

Met een roeispaan probeerde Bas de boot vlot te krijgen.

Maar de riem vond geen steun, ging tot 't einde in 't water.

En de boot verwikte niet.

Lag onbeweeglijk.

Weer riep Bas.

Wim ving enkele vage klanken op.

Nee, dat was vast geen gekheid.

Zou ie helpen?

Even ging z'n oog langs de dijkvoet. Daar lag een roeivlet van Aalt, den visser, vastgemeerd.

Zou ie de boot losmaken? Naar hem toeroeien?

Hij kon 't best. Boven de uiterwaarden stond weinig stroom.

En dan?

Bas helpen?

Z'n vijand?

Die z'n duiven had gestolen

Die dief

Nee, hij deed 't niet

Maar mocht dat?

Kwaad met kwaad vergelden?

Hij weifelde Eén, twee seconden

Toen snel pakte hij z'n fiets, sprong er op en reed weg.

Ziezo, nu kon ie ook es in de rats zitten.

Z'n verdiende loon.

Nog even keek hij terzijde.

Hier lag 't bootje. 't Schuurde langs de stenen glooiing

Over het water snerpte een schel gefluit.

Dat deed Bas op z'n vingers, wist ie.

Even hield hij in

Afstappen? Toch helpen? Nu kon 't nog Doen? Ja?

Hij zag z'n open duivenhok

Nee, doorrijden trappen snel weg van die plek niet denken meer rijden rijden

Toen hij het dorp naderde, pinkelde reeds hier en daar een lichtje langs de rivier.

De zon was vroeg weggezakt achter violette wolken.

De schemering viel nu snel.

Een koude wind stak op.

We krijgen vannacht sneeuw, hoorde Wim in 't voorbijrijden de wegwerker tegen z'n maat zeggen.

Sneeuw. Even schrok hij Vóórt hier was de afrit al Snel zette hij z'n fiets in de schemere wagenschuur en liep, achterom, naar huis.

Die avond kon Wim niet slapen.

Moe en warm woelde hij om en om.

Aldoor moest hij weer denken aan het gebeurde van 's middags.

En weer zag hij het bootje dobberen op het brede water.

Weer hoorde hij Bas roepen om hulp.

Hij zag hem wenken.

En hij was weggelopen, zonder te helpen.

Laf wreed was 't.

Hij wist 't en had er niemand van verteld.

Zouden ze Bas bijtijds hebben opgemerkt?

Nog vóór de avond?

Hè, hij rilde nu hij er aan dacht

De donkere avond die opstekende wind
dat zwarte, kolkende water

En verschrikt luisterde Wim naar de wind, die
gierde om 't huis en rukte aan de luiken.

Zou Bas nu veilig thuis zijn? Of?

O, hij durfde dat vreselijke niet eens doordenken

Dan was 't zijn schuld

Hij voelde de angst opschroeven in z'n keel. Het
klamme zweet brak hem uit.

Nee, zó kon hij niet slapen, onmogelijk

Een windstoot

Hij kromp ineen

Hoorde hij roepen?

Even luisterde Wim Stil

Nee, 't was de wind, die zuchtte en steunde.

Wat voelde hij zich nú ongelukkig.

Hij had wel willen schreeuwen van angst, zó bang
was ie

Beneden klepperde een deur.

Buiten sloeg de torenklok, maar de wind nam de
klanken mee in grillige cadans.

Hoe laat zou 't zijn?

Zouden vader en moeder nog op zijn?

En zou ie 't ze nu vertellen?

Of?

Nee, ze moesten 't nú weten, alles.

Wim luisterde.

Beneden bleef alles stil.

Toen voorzichtig stapte hij uit bed.

Sloop, rillend van kou, z'n kamertje uit, naar de trap.

Door een kier van de huiskamerdeur viel een licht-
streep

Toen rende hij de trap af, de kamer in Waar
vader was en moeder En gejaagd door angst,
vertelde hij

Vader had zich geen ogenblik bedacht. Hij had z'n fiets gehaald en was er in de koude avond op uitgetrokken.

Aalt zou er allicht meer van weten.

Alle kans, dat de jongen met zijn vlet was gaan varen.

Afijn, dat zou ie straks wel horen.

En vurig hoopte hij, dat het zondig zwijgen van zijn zoon geen ernstige gevolgen mocht hebben.

Boven, in z'n slaapkamertje, lag Wim wakker.

Hij wachtte al lang op de terugkomst van vader.

Het duurde zó lang nadat moeder gezegd had: „Je wordt koud, jongen; ga maar weer in bed.”

Allerlei gedachten warrelden door z'n hoofd.

Nare schrikbeelden hielden hem in angstige spanning.

Hij was rillerig en moe.

Toen viel hij in een onrustige slaap droomde

Hij zat op school, in z'n klas.

De bank achter hem was leeg

De bel had geluid.

Meester Van Duinen stond voor de lessenaar en vouwde z'n handen.

Toen werd het stil in de klas.

Hij bad Zó vreemd zó zacht Onze Vader, Die in de hemelen zijt! Uw naam worde geheiligd

En vergeef ons onze schulden Toen zweeg hij plotseling

Wim keek op.

Stil stond de meester achter de lessenaar. Z'n ogen wijd open.

Grote, droevige ogen.

En ze waren star op hem gericht.

Stiller werd het in de klas

Jongens, en z'n stem klonk akelig vreemd, zó kan

ik niet verder bidden, want hier zit één jongen, die z'n schuldenaar niet wil vergeven Niet wil vergeven

Langzaam echoden die woorden na

Wim zat in z'n bank, onbeweeglijk.

Die woorden golden hem. Hij had niet vergeven, niet willen vergeven.

De meester kon dus voor hem niet bidden Toen wees de meester hem aan zweeg maar meesters uitgestoken vinger kwam langzaam naar hem toe al dicht al dicht O, hij voelde het bloed naar z'n hoofd gaan.

Hij wilde roepen, maar 't was, of z'n keel werd dichtgeknepen.

Hij was zo benauwd zo bang

Hijgde naar adem

Maar al dicht snoerde z'n keel.

Hij dreigde te stikken

. . . . „Mééster!“ gilde ie plotseling in doodsangst

Wild schokte hij wakker

Verward keek Wim rond.

Alles was donker en stil.

Waar was ie ?

Toen zag hij een valse lichtplek 't raam.

Gelukkig, in z'n eigen, veilig kamertje.

Hij was nu klaar-wakker.

Zou vader al terug zijn?

Hij luisterde.

Geen gerucht drong door.

Buiten sloeg de torenklok.

„Pas twee uur,“ zuchtte hij.

Bah, wat had ie angstig gedroomd.

Hoe kwam hij toch aan die nare droom?

Toen langzaam drong het tot hem door.

Vader had 't pas gelezen, aan tafel.

En hij? Hij had niet willen luisteren, maar hij had 't tòch gehoord.

En nu wist hij 't weer, heel goed.

Die tekst uit Mattheüs.

Indien gij niet vergeeft, zo zal ook uw hemelse Vader uwe misdaden niet vergeven

En hij had niet willen vergeven, maar kwaad met kwaad vergolden.

Hij had gedacht, dat ie dàn gelukkig zou zijn, maar hij voelde zich juist erg òngelukkig.

Nee, niet Bas. Hij, híj

Hij had niet willen helpen, toen Bas om hulp riep

Hij was doorgereden, toen ie Bas in gevaar wist

Had eerst niks gezegd. Pas véél later had ie 't verteld.

Niet vergeven niet vergeven hamerde het in z'n hoofd.

Wim sloeg het dek terug.

Hij was warm, benauwd

't Was nu kerstnacht.

De nacht van Jezus' geboorte.

Morgen was 't Kerstfeest.

Hij dacht er aan met schrik.

Want híj kon géén Kerstfeest vieren.

Zó niet

Hij voelde z'n ogen vochtig worden

Toen vouwde hij z'n klamme handen

Bad

Echt met z'n hart Om vergeving

Klagend streek de wind langs het huis Rammelde aan het raam.

Wim hoorde het niet meer.

Sliep

„Maak hem maar niet wakker,“ zei moeder, toen ze met vader bij Wims bed stond.

Vader was thuisgekomen wist, hoe het met Bas gegaan was.

Dat wilde hij z'n jongen vertellen, maar nu die zo rustig sliep

Met moeder ging hij zacht weg — morgenochtend dan maar

Kerstmorgen.

Wim had lang geslapen.

In z'n kamertje was 't al helemaal licht.

Hij sloeg de dekens wat terug en ging overeind zitten

„Sneeuw!”

Buiten lag een dikke laag schitter-schone sneeuw.

Ze lag hoog opgewaaid in 't raamkozijn.

Van beneden kwam stemmengerucht.

Duidelijk onderscheidde hij de hoge stem van den buurman.

„Dat was ook 'n ding met dien jongen van Roovers. Dat jong is gisteren met een vlet pardoos op 'n hekstijl gevaren. Hoe 't mogelijk is, begrijp je gewoonweg niet, maar hij zat er zo vast op als een muur, man. Ze hebben 'em er krek voor donker afgehaald. Maar nou mosten ze 'em maar es niet zien?

Je beleeft wat met die apen van jongens, Dekker.”

„Ja, man, zeg dat wel.”

„Nou, goeie morrege!”

„Tot kijk, van Dalsum!”

Een deur sloeg dicht

Wim had alles gehoord.

En in z'n hart was 'n wondere blijheid gekomen.

Om Bas

Nu wist ie, vóór hij vader ontmoette, dat alles nog goed gekomen was.

Ik dank U, Heere, zei ie zacht.

Vlug kleedde hij zich aan.

Uit de huiskamer kwamen orgelklanken. Vader speelde, wist Wim.

Zacht neuriede hij mee.

*Hoe zal ik U ontvangen,
Hoe wilt Gij zijn ontmoet*

Hè, wat was nu alles anders dan gisteravond
Beneden viel er nog veel te vertellen.

Vader was zo snel mogelijk naar het huis van Aalt gereden, maar daar was alles donker.

Op de aangewezen plek had hij niets kunnen ontdekken.

Bij doorbrekend maanlicht had hij wel de roeivletten van den visser gezien, beide vastgemeerd aan een dikke boomstomp.

Toen was hij teruggekeerd, om eerst 's morgens het relaas van den buurman te horen.

„En nu óók Bas om vergeving vragen Wim,” zei vader, toen hij van de strijd en van de overwinning van zijn jongen hoorde.

Buiten blankte de sneeuw.

Een windstille, heldere wintermorgen.

Langzaam klom de zon in de opalen winterlucht en deed heel de witte wereld glanzen in een rosse gloed.

Tussen de besneeuwde takken van elsen en wilgtinkelden zilveren vogelgeluidjes.

Langzaam liep Wim langs de stille fabrieksweg.

Onder z'n voeten knerpte en kraakte de verse, droge sneeuw.

Daar lag de steenfabriek.

De donkere schoorsteen rees hoog uit boven het vlakke, witte landschap.

Een ogenblik weifelde hij, toen ie 't huis van Roovers naderde.

Wat zouden ze daar wel zeggen?

En Bas? Zou die hem uitlachen....? Of....?
Teruggaan....?

Da's laf.

Nee, vechten wilde hij tegen die lafheid. Hij zou Bas om vergeving vragen. En 't kon em niks schelen, wat ze er van zeiden.

Hij liep door.... belde....

„Bas? jewel, wacht maar efkens....”

„Bas!”, galmde 't door de gang.

„Joe....!”

En toen.... voetstappen.... Bas.... Even steeg een rood naar Wims gezicht.... 'n Aarzeling.... maar toen had ie 't gezegd.... Onhandig.... gemeend....

Bas had eerst vreemd opgekeken. 'n Beetje verlegen gedaan.... Maar later had ie gewoon gepraat.

En ten slotte hadden ze elkaar, als grote mensen, een hand gegeven.

„Je krijgt van mij een paar duiven terug....”

Gestolen had ie ze niet.

Gelukkig, Bas was geen dief.

Hij had alleen om te plagen het hok opengezet en toen....

Maar nee, dat was nu allemaal voorbij....

Ze hadden elkaár vergeven.

Vlugger liep Wim terug.

In het dorp luidde de kerkklok.

Helder klangde haar metalen stem in de klare winterlucht.

Langs de wegen kwamen al kerkgangers....

In de kleine dorpskerk jubelde het orgel de eerste feestklanken....

De dienst begon....

Een korte stilte....

Toen klonk de zang der gemeente:

*Wat deed uit 's hemels zalen,
O, Heer der heerlijkheên,
Op aard' U nederdalen?
Uw grote liefd' alleen.
Uw eindeloos erbarmen
Met onze grote nood,
Dat als met zeeg'nend' armen
En reddend ons omsloot.*

Wim zong mee.

Maar hij luisterde ook naar de preek.

De dominee preekte over Gods kerstgeschenk aan een arme wereld.

Hij sprak over den Heere der heerlijkheid, Die woonde in de zalen des lichts en daar gediend werd door legioenen van heilige engelen.

Maar Die op aarde is gekomen, in de gestalte van een dienstknecht.

Om te dienen en zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen.

Heel zijn leven was dienen, offeren.

Zó lief had Hij de wereld.

En indien God ons alzo lief heeft gehad, zo zijn ook wij schuldig elkander lief te hebben

De preek was geëindigd.

Eerbiedig verhieven velen zich van hun zitplaatsen.

„Verenigen wij ons in gebed,” klonk de stem van den predikant.

„Onze Vader, Die in de hemelen zijt!

Uw naam worde geheiligd,

Uw koninkrijk kome,

Uw wil geschiede, gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde;

Geef ons heden ons dagelijks brood”

Wim luisterde.
Bad mee

„En vergeef ons onze schulden”

O, ja, hier wachtte meester Van Duinen, dacht
Wim

„gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren”

Ook wij vergeven, klonk het bij Wim na.

Ja, nu kon ie weer mee bidden.

Elkander liefhebben, elkander vergeven, om Christus’
wil.

Dat was zijn kerstgeschenk

„Amen,” zei de dominee.

Even een licht gerucht

Orgelklanken.

Toen zong de gemeente:

*Voor elk, die in het duister dwaalt,
Verstrekt deez’ zon een helder licht,
Dat hem in schatw des doods bestraalt
Op ’t vredepad zijn voeten richt.*

Buiten was de gave schoonheid van de stille winterdag.
Boven het sneeuwbedekte landschap koepelde een
hoge hemel vol uitbundig, wit licht.

En in ’t blanke zonnelicht flonkerden miljoenen
kristallen.

Vlug ging Wim naar huis Blij.

In hem was iets van de „grote blijdschap.”

5 Een vreemde Kerstnacht

J. W. de Vries

't Is vlak voor Kerstmis.

„Donkere dagen voor Kerstmis,” zeggen de mensen wel eens. En ja, de zon schijnt ook maar zó kort en 't is zó gauw avond, en als de lucht dan bovendien nog betrokken is, dan wordt het haast niet licht. Maar vandáág hoeft niemand te zeggen van „dònkere dagen”, want het winterzonnetje schijnt zo vrolijk aan een heldere vrieslucht en óveral, óveral ligt sneeuw. Je ogen doen er bijna pijn van. De weilanden liggen onder een zachte deken, maar op de weg is de sneeuw hàrd getrapt. Daar spelen de jongens! Baantje glijden, ballen gooien, stoeien en luid roepen, já, 't is daar een echte sneeuwpret!

Maar plotseling staken de jongens hun gestoei. Door de ijle vrieslucht klinkt het fijne getingel van belletjes en de dofzware hoefstap van een paard.

„Oóóh!” roepen de jongens vol bewondering. 't Is ook een prachtig gezicht. Daar is de arreslee van boer Arjaans. Boer Arjaans is een heel rijke boer. Hij woont op een grote boerderij. „Zeldenrust” heet die. Nu heeft hij zijn prachtige arreslee voor de dag gehaald. Hij zit zelf achterop, diep in de kraag van zijn dure bontjas gedoken. Hij houdt de zwart-leren teugels in zijn sterke handen. Maar de jongens kijken het meest naar het vurige, bruine paard. 't Is net of het over de weg danst. De kleine koperen belletjes rinkelen en 't koperbeslag op 't hoofdstel glimt alsof 't van goud was. En 'n fijne pluim wuift op de beweeglijke paardenkop. Kleurig rood en geel. Er zit een dame in de slee. Ook diep in bont.

De jongens staan allemaal die mooie ar na te kijken. Ze zouden óók wel eens mee willen. Dat zou wat anders

zijn, dan met hun armelijke prikslee. De ar suist verder en trekt een duidelijk spoor door de sneeuw. Twee rechte strepen en er tussen de indrukken van de op scherp gezette paardenhoeven. Dan gaan de jongens weer aan 't spelen en weldra hebben ze zo'n pret, dat ze de hele arreslee al weer vergeten zijn.

Boer Arjaans glijdt intussen met zijn mooi gerij langs de witte velden, aan beide zijden van de landweg. Af en toe zegt hij luid een woordje tot de dame, die in de slee zit. 't Is een nicht uit de stad en samen zullen ze een bezoek brengen bij een oude tante in Velddorp. Hij had er wel niet veel zin in gehad, maar Nicht had er op gestaán, dat ze zouden gaan. Die oude tante was „fijn” en daar moest hij niet veel van hebben. Maar enfin, nu 't zulk mooi winterweer was, kon hij meteen zo'n soort triumftocht maken met zijn slee. De bruine liep goed. 'n Prachtpaard was het. Af en toe schudde het schichtig met de kop. Als het maar niet sneeuwblind werd. De zon schitterde zo verblindend op al dat wit rondom. Arjaans houdt de leidsels stevig vast. Daar ginder is een scherpe bocht. Voorzichtig daar, dus. In de wijdheid van de sneeuwvelden links loopt een zwarte figuur. 't Is een man, die daar voortstapt. Hij lijkt klein tegen die grote, witte vlakte. Hij heeft een spa op z'n schouder. 't Zal een bunzingjager zijn. Hij loopt wat voorover. 't Gaat moeilijk door die dikke sneeuwlaag. Hij ziet die voortrijdende, klingelende arreslee niet eens. Ten minste hij draait zijn hoofd niet om. Of doet hij dat met opzet misschien?

De bruine schudt vaker met zijn kop. Arjaans houdt de teugels goed vast. Die witte sneeuw blinkt tè schel in de ogen. Het dier wordt zenuwachtig en onrustig.

En dan ineens: „Wafwafwaf . . . !”

Daar schiet plotseling een kleine grijszwart gevlekte, krulharige hond uit de witte slootwal. Boer Arjaans

sist een lelijk woord tussen zijn tanden. Zijn vuisten knellen de leren leidsels. Bruin doet een dwaze, dwarse sprong. Zijn achterhoeven trappelen in de sneeuw. Dan botst de voortglijdende slee tegen zijn schoft. Wéér een angstige sprong en meteen steigert het zenuwachtige dier op zijn achterpoten.

„Hó,” brult Arjaans. Meteen geeft hij die lelijke krulhond een suizende klap met zijn zweep, dat 't beest jankend over de weg tolt. Maar vóór hij nog van zijn franje-kussen kan afspringen, rent Bruin als waanzinnig de weg af. De slee botst er schurend achteraan. De dame klemt lijkbleek haar handen aan de rand van de ar. 't Is alles in een ogenblikje gebeurd. Zó vlug, dat je 't niet zo gauw vertellen kunt. Daar stuift de slee heen. De paardenhoeven dreunen. De sneeuw stuift als een fijne sluier voor de sleepijzers op. Blind van de sneeuw en van angst rent het paard voort.

Arjaans bijt zijn kaken op elkaar, zijn vuisten knijpen het leer van de leidsels. Straks komt de bocht. Het paard, blind doorhollend, ziet niets meer. Tegenhouden is onmogelijk. Rêcht door zal het gaan. Zó van de weg af, de helling van de sloot in en dan . . . ja, dan zal het einde er zijn. Arjaans durft er niet aan te denken. Wijd open staan zijn ogen. Hij ziet het angstig op en neer deinen van het bruine paardenlijf, hij ziet het wasbleke gezicht van zijn nicht, vlak voor zich. Maar eigenlijk ziet hij toch alléén die bocht daar. Die dodelijke bocht. Nog stijver bijten zijn kaken op elkaar, hij plant zijn voeten muurvast op de uiteinden van de sleepijzers, de leren riemen van zijn hangend kussen kraken. Hij blijft zitten, al giert de slee in onmogelijke, haakse bochten.

Nog éven . . . daar is de bocht.

„Heere, bewaar ons,” hoort hij zijn nicht luid roepen.

En dan ineens, een enorme kràk . . . de leren riem

van het trektuig breekt, en op 't zelfde ogenblik breekt het houten lemoen af. Gierend stuift de slee, gevaarlijk scheefhellend, naar de wegwijk, maar de vaart smooit meteen in de hoge sneeuw daar. Bruin holt alleen verder.

Met een verende sprong is hij over de sloot en rent de weilanden in.

Een wondere stilte suist Arjaans in de oren, nu het woeste klossen van de paardenhoeven en het gierend gesleep van de slee plotseling is opgehouden. Met moeite stapt hij van zijn zadelkussen. Hij heeft een stijf gevoel in zijn ledematen. Hij staat daar, dwaas met zijn zweep in z'n hand. Zijn nicht stapt nu ook uit. Ze beeft en trekt een zakdoekje stuk in haar handen, zonder dat ze 't zelf weet.

Bruin is het weiland doorgehoud. Zijn vaart vermindert in de hoge, ongerepte sneeuw. Dan is er een oud, zwart hek. Daar blijft hij voor staan.

Nu komt boer Arjaans weer tot zich zelf. Hij springt over de sloot, waadt door de hoge sneeuw en loopt naar zijn paard. Het dier laat zich bij het hoofdstel grijpen. Kalmerend klopt zijn hand op de paardennek. Hij zegt geruststellende woordjes. „Kalm maar, Bruin, kalm maar, beestje.” Het schuim staat het dier op de flanken. 't Zal kou vatten hier. Niet ver af is een boerderij. De mensen daar hebben 't ongeluk zeker zien gebeuren. Ze zijn naar buiten gekomen. De boerin loopt naar Arjaans' nicht. De boer en zijn knecht komen 't weiland in.

„'t Paard moet maar bij ons op stal tot 't bekomen is,” is 't eerste wat de boer zegt.

Arjaans knikt. „Mooi,” zegt hij dan. Langs de dam en door een ander weiland nemen ze Bruin mee. Arjaans loopt weer naar de weg toe. Dan zien zijn ogen de gestalte van den eenzamen man met de spade op zijn rug. De kleine zwartgrijze hond loopt snuffelend

voor hem uit. Even blijft Arjaans staan. Hij tuurt scherp.

„Ah,” zegt hij dan zacht, „was dat j uw hond, Velders.” Er komt een boze trek om zijn mond.

Zijn nicht is intussen met de boerin meegelopen. De jongens van den boer slepen de kapotte arreslee mee.

„Dit is wat anders dan een triumftocht,” denkt Arjaans bitter, als hij er achter aan loopt.

Ze blijven nog even zitten praten bij den boer en de boerin. 't Is hier vandaan nog 'n kwartier lopen naar Velddorp. Nicht wil er nog heen. En 't is 't beste ook maar. Naar huis teruglopen is veel te ver. De slee kan hier wel weer gemaakt. Alles zal wel weer in orde komen. Samen lopen Arjaans en zijn nicht nu de weg af naar Velddorp.

Waarom had boer Arjaans zo scherp gekeken naar dien bunzingjager, daar in de sneeuwvelden? En waarom had hij zo boos gekeken, toen hij zag, dat het Velders was? Ja, dat is een treurige geschiedenis. Een geschiedenis van ruzie en wraak.

Lang geleden was Velders boerenarbeider bij Arjaans geweest. Hij woonde toen met zijn vrouw in het nette, kleine huisje achter „Zeldenrust”. Een flinke arbeider was 't geweest. Hij was niet bang voor een beetje werk. Maar  en gebrek had hij gehad. Hij zat 's avonds wel eens in de herberg. En dan was hij de volgende dag z  koppig, dat er geen land met hem te bezeilen was. Daarom hadden hij en Arjaans verscheiden keren ruzie gehad. Arjaans wilde, dat Velders precies zou doen, wat hij hem opdroeg. En als Velders zo'n boze bui had, dan wilde die dat natuurlijk niet.

Dat had net zo lang geduurd, tot Arjaans hem gedaan gegeven had. Boze woorden waren er toen gezegd. Velders had wraak gezworen. Hij had zijn huisje

moeten verlaten en was in een armelijke heidehut, achter 't sparrenbos ergens, terecht gekomen. Zijn woede was echter weer gezakt. Een week later was hij zonder enige bedoeling langs „Zeldenrust” komen lopen. Arjaans had het wel gezien. Diezelfde avond was er 'n grote hooiberg afgebrand, vlak achter de boerderij. Arjaans had dadelijk aan moedwil gedacht en Velders er van beschuldigd. 't Was een heel rechtzaakje geworden. Maar Velders was onschuldig gebleken en Arjaans, de rijke boer, had hierover heel wat moeten horen. Sedertdien hadden die twee een wrok tegen elkaar. En na de dood van Velders' vrouw was 't er niet beter op geworden. Eigenlijk ontweken die twee, Arjaans en Velders, elkaar zo veel mogelijk, alsof ze er beiden bang voor waren, dat er bij een ontmoeting wel eens èrge dingen gebeuren konden.

Vanmiddag had Velders het getingel van het bellen-
tuig wel gehoord, maar hij had niet achterom willen kijken. Alleen toen zijn hond zo plotseling blafte, had hij gekeken en boosaardig gegrijslacht, toen de Bruine op hol sloeg. En Arjaans had later wel gemerkt, dat het Velders was, die daar in de velden liep. Hij kijkt er nog boos van, als hij naast zijn nicht op de weg naar Velddorp loopt. 't Is eigenlijk een mislukte middag zo en zijn humeur is niet zo erg best, als ze de inrijlaan naar tantes boerderij instappen.

Tante kijkt natuurlijk vreemd op, dat daar twee onverwachte gasten zijn. En dan nog wel te voet. Ze is ècht blij en opgetogen, dat ze daar beiden zijn, maar 't is een van de éérste vragen: „Hoe kómen jullie hier?” En dan moeten ze wel vertellen. Arjaans doet het met tegenzin. 't Krenkt zijn eer als boer, dat hij de bruine niet heeft kunnen houden. Hij geeft maar korte antwoorden en doet net alsof 't zo erg niet is. „Vanavond rijd ik er wel mee terug, dan is 't spulletje wel weer héél,” zegt hij wat onverschillig.

„O néé, ik ga niet weer mee, hoor,” zegt nicht angstig en tante zegt dadelijk: „Barend, de knecht, kan jullie wel weer thuis brengen. Mijn Bles is oud en mak, die heeft geen kuren meer.” Nicht is maar wat graag bereid en Arjaans mompelt iets. In zijn hart denkt hij: „Ik kom toch met mijn eigen ar thuis. Velders zal er géén schik van hebben.”

Tante heeft twee kleindochtertjes te logeren. Elske en Grietje heten ze. Ze mogen de kerstdagen bij Grootmoe óver blijven. Ze hadden bij grootmoe in de kamer gezeten, toen die vreemde gasten kwamen. Grootmoeder was net aan 't vertellen. Elkse had op haar schoot gezeten en Grietje dicht tegen haar aan.

't Was een mooie vertelling. 't Ging over 't Kerstfeest. Ze kenden de geschiedenis allebei wel. Maar grootmoe kon zo mooi vertellen. Haar oude stem klonk zo zacht en eerbiedig.

Elske en Grietje hadden 't heel erg gevonden, dat Jozef en Maria daar in Bethlehem liepen en nergens plaats konden vinden. En toen waren ze eindelijk in een stal terecht gekomen. En daar was de Heere Jezus geboren. 't Leek allemaal zo arm en niemand in Bethlehem zou er iets van merken. Maar tòch was die arme Heere Jezus ècht de Zoon van God.

Grootmoe was toen begonnen te vertellen over herders. Die pasten op de kudde. De kudde was 's nachts ook buiten gebleven

Zó ver was grootmoe geweest en toen waren die vreemde neef en nicht ineens voor 't venster langs gelopen. Grootmoe was toen òp gaan staan en van 't hele verhaal was niets meer gekomen.

Maar als 't gesprek wat verstilt en Arjaans een sigaar opsteekt, waagt Elske 't te vragen: „Grootmoe, vertelt u nu 't verhaal eerst even uit?”

Grootmoe lacht even. „Nou, toe dan maar,” zegt ze. Elske kruipt gauw weer op haar schoot en kijkt

even verlegen naar de vreemde nicht. Maar die knip-oogt haar vriendelijk toe. En dan vertelt grootmoe van de herders. Ze hadden daar gezeten en toen was 't ineens héél erg licht geworden. Er was een engel gekomen. En die had een blijde boodschap gebracht.

Wat luisteren Elske en Grietje! En nicht luistert ook naar de bekende en toch altijd weer nieuwe geschiedenis.

Alleen boer Arjaans kijkt niét blij. Hij vindt het vervelend. Zijn middag is bedorven. Eerst dat paard op hol, toen die onverschillig voortlopende Velders en nu nog dat kinderachtig gepraat over engelen en herders. Hij kijkt verstoord naar de beide kinder-gezichtjes. En er komt een boos verzet in zijn hart. Hoe kòn je nu zulke verhaaltjes geloven.

Grootmoe vertelt heel blij, hoe verheugd die herders waren, toen 't precies zo uitkwam, als die engel gezegd had. Ze vonden daar een kindje, een gewoon klein kindje en tòch geloofden ze, dat dat de Redder der wereld was.

't Is even stil, als grootmoe ophoudt.

De grote hangklok tik-takt door de stilte. Maar dan zegt Arjaans ineens ruw, en 't klinkt na dat zachte vertellen luid en schreeuwerig: „Wat zijn dat nou voor verhaaltjes? Ik geloof er niets van. Die herders vonden net zo min een kind, als ik een kind op kerst-avond vind. Er wàs geen kind immers.”

Elske is verschrikt van Grootmoe's schoot gegleden en Grietje staat Arjaans met grote ogen aan te kijken.

„Nou, nou, zó hoeft het toch niet,” zegt nicht.

Maar grootmoe blijft rustig. Ze trekt Elske weer naar zich toe. Ze zegt alleen maar: „Ik hoop, dat jij het Kind toch ook nog es vinden moogt, jongen.”

En dan beginnen ze over wat anders te praten. Arjaans blijft wat stil na die tijd en hij is blij, als Barend, de knecht, met de ar van tante vóór staat. Ze

nemen afscheid en als ze bij de boerderij komen, waar Arjaans' slee staat, blijkt het, dat die nog niet hersteld is. Er zit dus niets anders op, dan met Barend mee naar huis te gaan. Arjaans kijkt erg boos en in zijn hart geeft hij Velders de schuld, hoewel die het toch niet helpen kon.

„Wacht maar,” denkt hij, „ik spreek je nog wel eens een keer. Wacht maar.”

't Is Kerstfeest.

Velders heeft 's middags lang in de herberg gezeten. Nu loopt hij door de vroeg-donkere avond naar zijn hut achter 't sparrenbos. De lucht is helder en er twinkelen al sterren. Straks zal de maan opkomen. Dan wordt het sprookjesachtig mooi over de besneeuwde velden en in 't zilverig witte bos. Maar Velders denkt niet aan mooie dingen. Vanmiddag heeft hij een hertespoor gezien in de sneeuw. Nu loopt hij te peinzen of hij zijn buks vanavond niet eens nemen zal. Een hertebout brengt geld op, dat weet hij wel. Eigenlijk ziet hij er wel wat tegen op. Hij heeft het nog niet eerder gedaan. Natuurlijk heeft hij wel eens een haas of konijntje gestroopt. Welke hut-bewoner daar achter 't sparrenbos heeft dat niet gedaan? Maar een *hert!* Ja, daar zat wèl veel avontuur in. Om dat stiekem te vervoeren en te verkopen, dat was zo makkelijk niet.

Vanmiddag heeft hij zich echter wat moed ingedronken en nu hij, wat soezerig, door de stilte van 't bos loopt, lijken al die bezwaren hem maar klein toe. Vooruit, hij zal 't wagen vanavond. Als Arie, zijn zoontje, naar bed was, dan zou hij het proberen. Arie moest het maar niet weten. Die was veel te bang voor dergelijke dingen. Een vreemde dromer was dat soms. Dat had hij van zijn moeder. Die kon ook zo wonderlijk ver weg wezen met haar gedachten.

Velders blijft staan. Met een forse ruk loopt hij

echter dadelijk weer door. Neen, hij wil niet aan zijn vrouw denken. Hij wil al dat mooie van vroeger maar liefst vergeten. 't Is alles de schuld van dien boer Arjaans.

Onwillekeurig begint Velders vlugger te lopen. Hij balt zijn vuisten. „Die boer Arjaans! . . . Die boer Arjaans . . . ! Als hij dién nog eens te pakken kreeg! Nou, dan zou 't niét best aflopen.”

Vol boze gedachten komt hij thuis.

Arie zit alleen bij tafel. Hij is vanmiddag met de andere jongens naar 't Kerstfeest geweest. Nu is hij wat moe en slaperig. En huiverig zit hij bij de wrakke tafel, dicht bij de koude kachel. Hij gaat gauw naar bed, als vader thuiskomt.

Velders vindt dat wel best. Nu heeft hij meer kans om zijn plan ten uitvoer te brengen. Heel even maar voelde hij medelijden met den kleinen Arie. Héél even maar. De gedachte heeft hij dadelijk weer onderdrukt.

Hij loopt naar de oude, scheve geitenstal, opgebouwd van heideplaggen. Op een voor anderen onvindbaar plekje ligt daar zijn buks verstopt. Arie weet daar niet van. Voorzichtig haalt Velders hem te voorschijn en sluipt er mee naar de kamer. De geit mekkert even. Dan is alles weer stil.

De maan is opgekomen. De sparren geven lange, donkere schaduwen. Als je Velders, wat voorover gebogen, zijn buks in de hand, daar zo sluipend langs zijn huis ziet gaan, door dat vreemd-witte maanlicht en die spookachtige schaduwen, is 't een akelig gezicht. Dan verdwijnt Velders naar binnen. Daar brengt hij zijn buks in orde.

Hij wacht tot het nacht wordt.

Boven slaapt Arie. Af en toe kraakt zijn wrak ledikantje.

Dan gaat Velders naar buiten. Het maanlicht is nog helderder geworden. Geen wolkje drijft er langs

de starre vrieslucht. Het licht der sterren verbleekt bij dat der maan. Alleen één heldere ster fonkelt als een grote, sidderende lichtbol boven 't slapende sparrenbos.

Velders huivert. Het staal van de buks voelt izig koud in zijn handen. Hij zoekt donkere onbetreden paadjes, waar de zwarte schaduw hem verbergt. Af en toe ritselt er wat in 't kreupelhout. Dat verschrikt Velders niet, maar doet zijn waakzaamheid toenemen. De sneeuw kraakt onder zijn laarzen. Af en toe blijft hij staan en luistert met ingehouden adem.

Er komt nu een tamelijk open terrein. Er groeit wat laag kreupelhout. Even verder is er weer de donkere rand van sparren. Hier is 't een uitgezocht plaatsje voor herten, weet Velders.

Zijn aandacht verscherpt. Behoedzaam sluipt hij verder. Hij voelt geen kou meer; zó heeft de jachtlust hem te pakken. Dan nadert hij de rand van 't sparrenbos en is voor het open terrein van laag kreupelhout. 't Lijkt spookachtig, die witte sneeuw bij dat bleke maanlicht. Als je even kijkt, lijken de struiken geheimzinnig te bewegen. In je verbeelding kon het wel een grote kudde herten zijn. Maar 't geoeffend oog van Velders tuurt scherp speurend het struikgewas af. Hij laat zich niet in de war brengen. Já, daar aan de overkant bewéégt iets. Zijn ogen turen op dat punt. Hij houdt zijn adem in. Dan onderscheidt hij de lenige romp van een grote reebok. Zijn kop omhoog staat het fraaie dier daar spiedend in de nachtelijke stilte. De honger heeft het zijn voorzichtigheid nog niet doen verliezen. Eén ding is jammer. Van deze kant af, is het dier moeilijk te bereiken.

Velders bedenkt, dat hij om dit terrein heen zal moeten sluipen en dan van de overkant het dodelijk schot zal moeten afvuren. 't Is wel jammer. Zoiets neemt gauw 'n kwartiertje in beslag. En in die tijd

kan die bok al weer verdwenen zijn. Maar enfin . . . van hiér af kan hij tòch niet schieten. Hij zal 't zekere maar voor 't onzekere nemen.

Behoedzaam zet hij zijn sluiptocht voort.

't Hert doet een paar voorzichtige stappen, snuift even met zijn fijne neus in de koude wind, blijft dan weer onbeweeglijk stilstaan. Velders' hart bonst van spanning. Als dat dier nu maar staan bleef.

Over 't bos hangt een hoorbare stilte.

Kraakte daar iets in de verte? Velders loert van uit de beschuttende schaduw het lichte terrein over. 't Hert heeft zijn kop omgedraaid. „Blijf nog een paar minuten staan, beest,” denkt Velders. Hij knijpt de geladen buks stijf in zijn sterke handen. Hij moet zich inspannen om langzaam voorzichtig te blijven voortsluipen en niet snel voort te rennen naar een geschikte plek, van waar uit hij 't dier treffen kan.

Kraakte daar nu wèrkelijk niet iets? Het hert schijnt ook onrustig te worden. Klonken daar nu voetstappen in 't eenzaam-verlaten bos? Dat kòn toch niet! Een rijkspolitie misschien? Gekheid, dat kon niet. 't Zou verbeelding wezen. Neen, tòch niet. 't Is duidelijk 't geluid van voetstappen. Velders zegt een lelijke verwensing tussen zijn tanden.

Het hert heeft zich met een ruk omgewend. De oren staan wijd open aan weerszijden van de slanke kop.

Nu zal de buit hem nog ontgaan. Vlugger begint hij te sluipen. Het dier is nu wel met een schot te bereiken. Ellendig, die geheimzinnige lichte voetstap op de krakende sneeuw. 't Is niet de zware voetstap van een man. Is 't van een grote hond misschien? Neen, dat is onzin. Dat kàn niet. Het geluid blijft in 't beschermend donker van 't bos. Het hert begint langzaam weg te stappen.

Nu of nooit, denkt Velders. Hij zet alles op alles.

Hij kan schieten, 't geweer wegwerpen en in 't

donker verdwijnen. Is 't dan al een politie, die daar ergens loert, dan vindt die hem tòch niet. En om zich deze buit nu te laten ontglippen! Dat zou al te jammer zijn. Het hert nadert de donkere bosrand. Velders ziet het alles duidelijk en scherp voor zich. Dat spookachtig, knoestig, wit-zwarte kreupelhout, die donkere bosrand, die zilverglimmende besneeuwde sparrontoppen en daar, vóór die bosrand, dat hert. Zijn hert. Zijn buit.

Zijn handen omklemmen de buks. De kolf drukt stijf tegen zijn schouder. Hij legt aan. Hij vergeet alles om zich heen. 't Lijkt een onwezenlijke droom nu. Alleen dat hert, dat weglopende hert, lijkt wondergroot en duidelijk, alsof er anders niets was, dan dat ene. Hij vergeet die beklemmende schuwe voetstap, daar ergens in 't bos. Zijn behaarde vingers krommen zich om de gespannen trekker. Een snelle beweging — een oorverdovende knal, een flitsende lichtstraal een aarzelend omhoog stijgend kruitwolkje, 't is er alles in dat éne korte ogenblik en dan een snerpende gil een schrééuwende angstkreet, die door merg en been gaat een wegstervende gil „Váááder”. Dan is het stil.

Maar 't is Velders, of die schreeuw daar blijft hangen boven dat sprookjesachtige kreupelbos of die kreet in zijn oren blijft klinken en al 't bloed uit zijn hoofd wegtrekt. Zijn ogen staan wijd-angstig open. Was dat de stem van Arie? Zijn Arie? Die jongen lag toch in bed? Die kon toch hier in die ijzigkoude nacht niet in 't bos rondlopen? Had hij op hem geschoten? Had hij het hert geraakt? Waar was dat dier dan? Droomde hij dat allemaal?

Hij durft niet te gaan kijken of hij nu 't hert of zijn jongen raakte. Met een ruk richt hij zich op. Hij heft beide handen omhoog en slingert de buks van zich. Dan rent hij met waanzinnige sprongen, alsof een boze

vijand hem op de hielen zat, dwars door het besneeuwde nachtelijke bos, naar zijn eenzame, wachtende heidehut.

Arie had rustig liggen slapen, toen zijn vader, met de buks gewapend, de hut uitsloop. Hij had wonderlijk gedroomd. Hij was weer op het Kerstfeest. De jongens en meisjes zongen hun kerstliedjes. Moeder was er ook bij geweest. Ze zat op de achterste bank in de kerk. Arie had het zo duidelijk gezien in zijn droom. Meester had achter 't lessenaartje voor de preekstoel gestaan. Hij had verteld van de wijzen uit het Oosten. Toen was de droom ineens heel anders geworden. Wèg was de kerk en wèg was de meester. Er was nu een wijde verre woestijn van vreemd geelwit zand en een onbeweeglijk blauwe lucht er boven. Hij, Arie, stond midden in die wijde verlatenheid. Toen klonk het fijne getingel van gouden belletjes. Kamelen kwamen knikkend aanlopen. Vreemde mannen zaten er op. Ze tuurden langs de blauwe sterrenlucht. Eén boog zich voorover. Hij had een donkere, zwarte baard en vriendelijke, donkere ogen. Hij keek Arie aan en vroeg: „Heb jij de ster ook gezien, jongen?” Arie wilde antwoorden. Hij kòn niet

Onrustig woelt hij om in zijn krakend ledikantje. Een diepe zucht komt uit zijn borst. Dan wordt hij wakker. Zijn nog slaperige ogen turen verwonderd over het geheimzinnig donkere rommelzoldertje. Het maanlicht glijdt door het groezelige dakvenstertje en tekent een lichte rechthoek op de zoldervloer. Arie draait zich om. Wat is het vreemd-stil buiten.

Dan denkt hij weer aan zijn vreemde droom. Was het wel een droom geweest? Had hij die Wijzen niet werkelijk gesproken. 't Lijkt alles zo vreemd en wonder nu in die stille maanlichte kerstnacht.

Arie voelt zich soezerig en kan werkelijkheid niet

meer van droombeeld onderscheiden. Hij keert zich nog eens om. Wat is het stil in de hut. Een wondere suizende stilte is het. Net of die stille nacht ergens op wacht.

Arie wacht ook. Klaar wakker is hij nu. Hij zou helemaal niet verwonderd zijn, als hij nu ver en zacht muziek uit de hemel zou horen en 't licht van gouden engelen zou zien. Zouden nu de wijzen uit het oosten óók zoeken in deze nacht ?

Arie gaat rechtop zitten.

Was dat nu een droom geweest of niet ?

Hij stapt huiverend van bed en loopt over de geheimzinnig krakende, dunne zolder. Zijn warme adem blaast een donker kijkgaatje door de ijsbloemen op 't zolderruitje. Daar hangt de maan in het ijle blauw. Maar dáár! Wat fonkelt die ster vreemd en dichtbij. Zo duidelijk heeft hij nog nooit een ster gezien. Dát is de ster van Bethlehem. Dit is geen droom. Dit is werkelijkheid. Gehaast kleedt Arie zich aan. Hij zal 't vader zeggen. De ster van Bethlehem schijnt.

Zenuwachtig daalt hij 't laddertje af, naar de kamer, waar vader slaapt. Vreemd, vader is er niet. De slordige bedstee is leeg. Dan is vader óók vast de ster gaan zoeken. O, wat zou dát fijn wezen, als vader nu óók eens was gaan zoeken en den Heere Jezus vond.

Die gedachte maakt Arie vreemd-blij. Hij zoekt zijn klompen op en even later stapt hij door de harde, bevroren sneeuwlaag naar 't sparrenbos. Dáár staan de voetstappen van vaders laarzen. Zie je wel, de kant van die vreemde, fonkelende ster uit. Arie huivert. Hij schurkt zich diep in zijn dunne jasje. Hij loopt zo vlug hij kan. Af en toe struikelt hij. Hij wordt moe. Die ster komt ook niéts dichterbij. Die blijft daar maar stil en lokkend fonkelen boven de wijzende sparrentoppen.

Arie voelt zich wat bang worden in dit vijandig-zwijgende bos. Er komt geen engelenzang en 't is

wreed-koud in deze kerstnacht. En waar is vader toch?

Hij hoort geen geluid.

Door de sparrentakken schemert af en toe het licht van een grote, witte vlek tussen het donker. Daar is de openplek van kreupelhout, weet Arie wel. De ster hangt daar boven. Zijn dromende gedachten worden nu opeens weer héél levendig. Dáár wees de ster heen! Stond hier ook ergens niet een verlaten plaggenhutje? Zou dát de stal niet kunnen zijn, waar de Heere Jezus was? Dan was vader daar ook al.

Een wondere warmte stroomt door Arie heen. Váder bij den Heere Jezus! Daar is moeder ook. Zou dié daar dan ook in dat plaggenhutje kunnen zijn? Droomt hij dit nu of gebeurt dit werkelijk?

Hij knijpt de nagels van zijn magere vingers stijf in zijn handpalmen. Néé, hij is ècht wakker. Dit gebeurt werkelijk!

Hij blijft staan. Kraken daar voetstappen? Beweegt daar iets aan de rand van 't bos? Loopt daar een herder heen, die 't Kind van Bethlehem zoekt?

Arie begint vlugger te lopen. Hij merkt niet, dat tranen over zijn wangen druppen. En dan ineens . . . een knal. Een dáverend harde knal, die ver wèg echoot door de stilte. Een flitsende vuurstraal . . . de adem stokt Arie in de keel. Dóódsbang wordt hij. Wèg is al de dromerige schoonheid van zoëven. Eenzaam en verlaten is hij hier en vlakbij hem daverde het schot.

Luid schreeuwt hij: „Váááder!”

Hij weet niet meer wat hij doet. Hij weet niet meer wat hij denkt. Hij rënt verder. 't Sparrenbos uit, de velden over. Hij voelt een stekende pijn in zijn zij. Hij weet niet meer, waar hij ergens is. Daar zijn de hoge muren van een boerderij. Blaft daar een hond?

Bòns . . . er ligt een lege emmer. Arie zag het niet. Rinkelend klettert de emmer over de bevroren sneeuw. Hij voelt een schrijnende pijn aan zijn knie. Blaft die

hond nu dichtbij en grimmig? Hij valt hij weet niéts meer

't Is kerstnacht.

Boer Arjaans ligt wakker in zijn bed. Hij kan de slaap niet vatten. Hij woelt zich af en toe eens om. Vandaag heeft hij Bruin weer opgehaald. De ar was weer gerepareerd. En zonder ongelukken is hij thuisgekomen.

Hij had juist Velders de herberg zien binnengaan, toen hij met het rinkelende arrentuig voorbijreed. Er was een trek van glorieërende overwinning op zijn gezicht gekomen, maar Velders had, op zijn manier, niets gezien.

Arjaans ligt er aan te denken in zijn bed.

Buiten is het stil in de kerstnacht.

Arjaans moet ineens weer denken aan die kleine meisjes bij zijn ouwe tante. Wat hadden ze hem vreemd aangekeken. Bijna bang. Nou ja, dat was ook gekomen van dat verhaal. Hij peinst onwillekeurig het vreemde verhaal van die herders na. Wat had tante ook nog gezegd? „'k Hoop dat jij dat kind nog es vinden moogt.”

Arjaans keert zich nog eens om.

Daar grommelt het loeien van een koe door de stal. Arjaans luistert opmerkzaam. Rinkelt Nero buiten óók zo aan zijn ketting? Weer schuurt het loeien van de koe door de stilte. Arjaans stapt van zijn bed en gaat naar de stal. Daar is 't warm en er hangt een voor hem vertrouwde lucht van vee en hooi. Hij inspecteert de stalling. Een enkele koe schurkt luidruchtig in het stro. Verder is er niets verontrustends. Dan blaft Nero woest door de nachtilte. Hij rukt wild aan zijn ketting. Tòch onraad?

Onmiddellijk loopt Arjaans naar de staldeur, grijpt in 't voorbijgaan nog een mestvork, die tegen de stalmuur staat, en gaat naar buiten. Hij is in zijn onder-

kleren en huivert van de vrieskou. Hij ziet Nero grimmig blaffen, daar rinkelt een emmer onderstboven! Smakt daar iets zwarts tegen de grond? Arjaans klemt de mestvork stijf in zijn vuist. Wat voor geheimzinnigs speelt er zich hier op 't erf af? Nero houdt op met blaffen. Alleen gromt er een diep gebrom in zijn keel. 't Is vreemd stil in de onwezenlijk lichte nacht.

Huiverend en 'n beetje vreemd-onrustig loopt Arjaans naar de plek, waar hij de emmer hoorde wegrinkelen.

Ligt daar iets? Dat zwarte daar?

Pijnlijk-koud voelt hij de winterkou om zijn armen en rug. Dan bukt hij zich voorover. Een bange ontzetting maakt zich van hem meester. Daar ligt daar ligt een kind.

Ja, een kind. Hij neemt het in zijn sterke armen. 't Is een jongen! Hoe komt die hier midden in de nacht!

Nero gromt kwaadaardig, stoot dan een akelig ge-jank uit.

„Koest,” gebiedt Arjaans nijdig. Zijn stem klinkt luid en angstig. Een kind! 't Is als bonzen de woorden van onlangs door de huiverende stilte van de kerstnacht: „Net zo min als *ik* op kerstavond een kind vind” Nu vond hij een kind. Hier is het. Hij draagt het in zijn armen. Hij komt in de beschuttende warmte van de stal. Hier is hij nu met een kind in de stal.

Klaar en tergend-duidelijk herinnert hij zich tantes verhaal. Die herders vonden een kind in de stal! En hier staat hij nu. Het koude jongenslijf hangt moe tegen zijn sterke schouder.

Hij gaat naar binnen. Zijn vrouw wordt wakker. Die kijkt al éven verwonderd.

„Wat gebeurt hier?” vraagt ze 'n paar keer.

Maar Arjaans kan niets zeggen. Hij stáát daar maar met dat kind en hij hoort anders niet meer dan dat éne: „nèt zo min als ik een kind vind op kerstavond.”

Zijn vrouw is direct een en al bedrijvigheid. Die arme jongen moet geholpen worden. Ze wrijft hem warm. Ja, zijn ogen gaan al open. Hij kijkt verwonderd en bang. Droomt hij dit alles nu?

De vrouw vraagt vriendelijk: „Kereltje, kereltje, wat kwam je toch doen in de nacht?”

„Ik zocht de ster van Bethlehem,” zegt de jongen dromerig. Een schrik vaart Arjaans door de leden. Wat betekent dit alles toch in deze wondere nacht?

Dan komt de kleur terug op de wangen van het jongetje en Arjaans vraagt: „Wie bèn je eigenlijk?”

„Arie Velders,” zegt het ventje.

Even staat Arjaans stijf verwonderd. Velders . . . zijn vijand. Hij ziet het schuw-verlegen jongensgezicht en een ongekende weekheid komt er in zijn trotse hart. Het is alsof hij 't een vreemde hoort zeggen: „Jij kunt wel hier blijven slapen, Arie. Ik zal wel aan je vader vertellen, dat je hier bent.”

Vrouw Arjaans heeft Arie al opgenomen. Die voelt zich moe en weldadig warm nu een vrouw hem zo teer vastpakt. Zó deed moeder vroeger

Arjaans heeft zich al aangekleed. Hij weet zelf niet wat hem bezielt.

Zijn vrouw zegt niets. Ze laat hem stil begaan, maar in haar hart is een sterke hoop, dat haar man zijn wrok tegen zijn vroegeren arbeider zal overwinnen.

Arjaans stapt naar buiten. Zijn stevige voeten planten zich doelbewust in de harde sneeuw. Vreemd licht is het in deze winterse kerstnacht. Nog fonkelt die grote ster boven het donkere bos. Maar Arjaans ziet het niet. Hij denkt maar aan dat éne: „Net zo min als *ik* een kind vind” Hij hàd een kind gevonden. De geschiedenis van tante lijkt hem ineens simpel en duidelijke

lijk. Hij voelt een wrange pijn van zijn trots en zijn haat tegen Velders. Vannacht moet alles weer goed komen.

Daar is de hut al. De deur staat open, midden in de nacht. Zonder aarzelen stapt Arjaans binnen. Daar zit Velders aan zijn wrakke, lege tafel. Zijn ogen staan verwilderd en hij springt geschrokken op, als hij Arjaans ziet binnenkomen.

Even schrikt Arjaans er van, zó verwrongen staat dat gezicht. Maar dan overwint hij zich en zegt: „Velders, jouw jongen is vannacht bij ons terechtgekomen. Hoé dat weet ik zelf niet. Hij blijft vannacht ook maar bij ons. Je kunt hem morgen wel komen halen.”

Velders weet niet wat hij hoort. Van verwondering kan hij geen woord uitbrengen. Hij staat Arjaans verwezen aan te kijken. Tranen komen in zijn ogen. Zijn jòngen? Zijn jòngen? Had hij dien dan niet dóódschoten?

Zopas was hij wild angstig thuis komen hollen. 't Is net of hij die angstkreet nog hoort. Arie's bed was léég geweest. Hij had niet durven zoeken. Hij had al de ellende en de zonde van zijn leven gezien. Nu had God hem gestraft.

En daar staat nu Arjaans. Zijn vijand. En die staat daar en steekt zijn hand uit. Is er dan nog vréde en vergeving mogelijk, na àl zijn zonde? 't Is hem vreemd te moede als hij zijn hand legt in die van Arjaans. Gebeurt het wonder van kerstnacht nu nòg?

Zo blijven ze even staan. De rijke boer en de stroper. Arjaans en Velders.

Arie slaapt vermoeid in het vreemde bed. Hij had vanavond in zijn eigen bedje liggen wachten of de engelen ook zouden zingen. Nu zingen ze, over een zondaar, die zich bekeert. Arie hoort het niet. Arjaans en Velders kunnen het ook niet horen.

Maar toch is er óók die kerstnacht vreugde in de hemel.

De volgende dag heeft Velders Arie opgehaald.

Alles is weer goed gekomen. Velders is weer arbeider bij Arjaans geworden. De drank liet hij staan. En later, toen Arie groot was, werd die knecht bij Arjaans.

Eén ding hebben ze geen van drieën ooit vergeten.

Dat was die vreemde kerstnacht, waarin alles weer goed geworden was.

**6 De matroos van
„De Vergulde Dolphijn”**

H. Henszen Veenland

Altijd had Derck graag naar zee gewild. Moeder begreep niet, hoe de jongen aan die lust tot varen kwam: zeelui waren er in de familie niet, van haar kant noch van de zijde van haar man, Harm Dercksen. Die was scheepstimmerman op een werf aan het IJ, en moeder Bette zou niets liever gezien hebben, dan dat haar Derck, haar enige jongen, het vak van zijn vader gekozen had. Derck had er geen zin in — hij was, toen hij bij meester Jansonius van school kwam, een poos met vader mee geweest naar de werf, maar zijn handen stonden helemaal verkeerd voor het timmermanswerk en zijn gedachten had hij bij heel andere dingen.

Er stond een mooie Oostinjevaarder op stapel voor de Heren van de Oost-Indische Compagnie, en Derck zou veel liever met dat schip mee-varen wanneer het straks klaar was, dan nu er aan mee-bouwen Het gebeurde meer dan eens, dat hij stond te luisteren naar de verhalen van matrozen, die in vreemde landen waren geweest, inplaats van de spijkers of de zaag te brengen, waar één van de timmerlui hem om had uitgestuurd. De meesterknecht had hem al verscheidene malen een standje gemaakt en vader had hem al vaak de les gelezen — het hielp niet! Zijn hart trok naar de zee, naar de verre landen, waarvan de kleurige verhalen hem telkens en telkens weer boeiden en naar de avonturen, waarvan zo menig Janmaat te vertellen wist.

Maar juist die avonturen waren het, waarom vader en moeder hun jongen zo graag aan de wal hielden. Waren er niet de stormen en de schipbreuken, waren

er niet de zeerovers en de wilde inboorlingen van gevaarlijke kusten, die het leven voor een zeeman hard en hachelijk maakten? Hoe velen bléven er niet op de lange reizen naar Indië en de Levant, naar Afrika en Amerika, naar Groenland en Spitsbergen, die vol moed en avonturenlust waren uitgevaren van de rede van Tessel, waarvan Amsterdamse schepen wegzeilden over de wijde zeeën naar vreemde, lokkende landen?

Vader en moeder hadden dat Derck dikwijls voorgehouden; ze hadden gesproken van de zeelui, die nooit waren weergekeerd of van de oude varengasten, die — verminkt door ongeval of oorlogsgeweld — hun laatste levensjaren aan wal sleten als stakkerds en stumperds Derck had maar hâlf geluisterd: hij wist verhalen van dappere durvers, die den vijand hadden helpen overwinnen; van voorspoedige schippers, die rijk waren geworden door geslaagde tochten.

Na veel aarzelen hadden zijn ouders toegegeven: op de scheepswerf ging het met Derck niet goed en ten slotte meende vader Dercksen: „Beter een goed zeeman dan een slecht timmerman”. En toen moeder nóg eens en nóg eens over de vreselijke gevaren begon, had vader gezegd: „Je hebt wel gelijk, moeder; maar zeeman is een eerlijk beroep en God is ook op de grote wateren.”

Zo had Derck mogen aanmonsteren. Vader had een godvrezend schipper voor hem gezocht en den jongen vermaand, overal en altijd te blijven bij wat hem thuis en op de catechisatie van Dominus Sybelius geleerd was; altijd en overal trouw den Heere te dienen. Derck had dat beloofd — ja zeker, dat had hij beloofd en zijn belofte was eerlijk gemeend geweest. „Maar denk er om,” had vader er bij gevoegd, „dat je dat niet uit jezelf kunt. Dat kun je alleen dan,

140

wanneer God je er de kracht toe geeft. Bid Hem daar om, voortdurend. Je moeder en ik zullen ook altijd voor je bidden.”

De eerste reis, die Derck gemaakt had, was met een schip dat in de Oostzee koren halen ging. De tweede met een straatsvaarder ¹⁾, die op de Levant voer. Hij was thuis gekomen met kleurige verhalen over wat hij had gezien en beleefd; met een buidel vol eerlijk verdiend geld en met mooie geschenken voor vader en moeder en de drie zussen.

En nu — voorjaar 1660 — zou hij zijn derde reis ondernemen. Weer naar de Levant. Met „De Vergulde Dolphijn”, schipper Meeuwis Cornelissen. Ze zouden in convooi varen; zes handelsschepen, begeleid door een schip-van-oorloge van de Heren Staten. Vanaf de wal zag Derck de bodems zacht schommelen op de deinende golven!

Hij liet zich door een jolleman naar boord roeien, zijn plunjezak naast zich op de doft ²⁾. Hij keek naar het wijde, glanzende water: het was altijd een vreugd voor hem, dat wéér te zien.

Maar deze morgen was de vreugd niet onvermengd — het afscheid van thuis lag nog te vers in het geheugen, al had hij de lange reis per trekschuit van Amsterdam naar de noordpunt van Noord-Holland al achter de rug.

Aan boord had hij echter weinig tijd voor weemoedige gedachten. Er moest worden aangepakt. Wind en tij waren gunstig, en daar wilde men gebruik van maken. De maats aan het gangspil, die het anker lichtten, zongen een lustig matrozenliedje en in de mast, waar Derck heen gestuurd was om te helpen met het zetten van de zeilen, woei hem een frisse wind om de oren. Even later begon het schip gang te krijgen en al gauw

¹⁾ Schip, dat de Straat van Gibraltar passeren moest.

²⁾ roeibank.

brak het witte schuim van de boeggolf vrolijk tegen de steven.

De vaart was voorspoedig.

De vaderlandse kust deinsde al verder en verder, en tegen de avond zagen de schepelingen niets dan water, golvend water Langs de Engelse kust ging de reis, en toen het Kanaal moest worden gepasseerd, beval de schipper scherper wacht te houden, omdat de zee hier onveilig was door de Duinkerker kapers. Maar geen verdacht zeil doemde op aan de horizon en zonder avontuur bereikte het convooi de Atlantische Oceaan.

Het leven aan boord ging zijn gewone, geregelde gang: de mannen hadden hun werk en hadden hun uren van vrijheid. Dan zaten ze bij elkaar op het voordek en vertelden van wat ze aan de wal hadden beleefd; spraken over hun thuis, dat ze hadden achter gelaten en over de havens, die ze zouden aandoen. 's Morgens riep de schipper de manschap bijeen voor het gezamenlijk gebed en als het Zondag werd, hield hij in de kajuit een korte godsdienstoefening. Hij las een kapittel uit de Bijbel, dan een stuk uit „De godtvreesende zeeman” en de mannen zongen psalmen van Datheen

Dat deed Derck goed: het herinnerde hem aan thuis, aan Amsterdam, waar vader en moeder met de zussen nu wel in de Westerkerk zouden zitten onder het gehoor van Dominus Sybelius, en waar ze misschien dezelfde psalmen zongen. Het herinnerde hem ook aan wat vader hem had gezegd vóór hij zijn eerste reis begon en wat hij vader toen had beloofd.

De Franse kust was grotendeels gepasseerd — ze kwamen nu in de Golf van Biscaye. Een beruchte golf, gevreesd om de vele stormen, die er konden waaien. Een van de oudere matrozen keek naar de lucht: er lagen dreigende wolkenbanken aan de hori-

zon. „Dat geeft vuil weer,” mompelde de zeeman en de kapitein scheen hetzelfde gezien en hetzelfde gedacht te hebben. Hij gaf ten minste bevel, zeil te reven.

Niet alleen op „De Vergulde Dolphijn” werd deze voorzorgsmaatregel genomen; ook aan boord van de andere schepen klauterden mannen in het want om zeil te minderen.

Even scheen het, als wilde de wind gaan liggen. Maar de ervaren zeelieden wisten, dat dit niet anders was dan een voorbode van een sterke storm.

De wolkenmassa's aan de wijde hemel groeiden, ze werden zwaarder en donkerder, en over het water lag een valse schijn. Daar kwam — nog onverwacht — een forse windstoot. Het zeildoek, dat nog stond, spande; de masten bogen Weer een stoot — en tegelijk begon de regen neer te plenzen. Een zware regen, fel gejaagd door de harde wind. Als een watergordijn hing ze over de Oceaan — het zicht tot de dichte nabijheid van het boord beperkend

Schipper Cornelissen wist niet beter te doen, dan voort te lenzen ¹⁾ en zoveel mogelijk uit de kust te houden. Vanaf het hoge achterdek riep hij zijn bevelen met een stem, die nauwelijks gehoord kon worden in het geraas van wind en water. Tijd om op de andere schepen te letten was er niet: ieder schip had genoeg te doen met de zorg voor eigen veiligheid.

Derck stond in het kraaiennest van de grote mast. Hij had opdracht te waarschuwen, zodra het schip een kust bezeilde. Hij trachtte het grauwe regengordijn met de ogen te doorboren: telkens en telkens weer droop hem het regenwater in de ogen en moest hij zich aan de rand van de mastkorf vasthouden, zó zwiepte de mast heen en weer

Hoe lang dit duurde, hij kon het niet schatten

¹⁾ Bij storm met weinig zeil vóór de wind varen.

De zon was ondergegaan en geen enkele ster was te zien. Donker en dreigend was de stormnacht, slechts hier en daar viel op het dek de matte, dansende lichtkring van een ontstoken lantaarn.

Eindelijk werd het Oosten lichter, een vaal licht. De regen minderde en ook de wind ging liggen. Het zicht werd ruimer — maar rond De „Vergulde Dolphijn” was niets dan de uitgestrekte eindeloosheid van de zee, waarboven laag het grauwe zwerf hing. Geen enkele van de andere schepen was meer te zien

Schipper Cornelissen besloot de reis te vervolgen, op hoop van — hetzij onderweg, hetzij in een van de havens die moesten worden aangedaan — de andere schepen terug te vinden of iets van hen te horen. Maar die hoop werd niet vervuld. Zo vervolgde de „Dolphijn” alléén zijn weg langs de Spaans-Portugese kust.

Het weer was opgeklaard, aan de blauwe hemel straalde de zon. Het werd warm, zó warm, dat het pek uit de naden van het dek kwam.

Men naderde de Straat van Gibraltar — voer die straat door.

Aan bakboord lag de rotsachtige zuidkust van Spanje, met hier en daar de witte huizen van een dorp. Hoog rees de rots van Gibraltar op, een geweldige steenmassa, die in zee vooruit stak.

Aan stuurboord, verder weg, waren de omtrekken te zien van de gebergten van Noord-Afrika.

Daar — met een huivering van vrees en toorn dachten de zeelieden er aan — daar huisden de Barbarijse zeeroovers, in hun haast onneembare roofnesten veilig hoog op de rotsen. Zou het eigenlijk niet verstandiger van hun schipper geweest zijn, wanneer hij gewacht had of misschien een paar van de andere

convooischepen nog waren komen opdagen, of desnoods tot een volgend convooi uit het vaderland hen zou hebben ingehaald, om — veiliger door wederzijdse hulp — die gevaarlijke kust te passeren? Maar schipper Cornelissen had niet gewacht: hij wilde geen kostbare tijd verliezen, en voor geval van nood voerde de „Dolphijn” toch zes stukken geschut!

De Middellandse Zee lag blauw onder de zuidelijke zon: na de wilde, grauwe Golf van Biscaye, na het diepe groen van de Oceaan, was dit een vredige, vrolijke aanblik. Als er de dreiging van de Barbarijers niet geweest was

Maar die was er. En die werd werkelijkheid.

Met slaphangende zeilen voer de „Dolphijn” oostwaarts — ze maakte weinig knopen, want er stond haast geen wind.

„Schip aan stuurboord!” riep de uitkijk, en wie die roep hoorde en het oog naar het Zuiden richtte zag in de verte een donkere stip. Twee!

„Galeien!” klonk het van boven.

Toen begreep de schipper — toen begreep de manschap Galeien! dat waren de gevreesde roofschepen, die, geroeid door aan de roeibanken vastgeketende slaven — gevangen genomen zeelui — uit Algiers of Tunis uitvoeren, om vreedzame koopvaarders te overvallen en buit te maken.

Schipper Cornelissen gaf zijn bevelen: de „Dolphijn” werd gereed gemaakt voor het gevecht. Want de naderende rovers te ontzeilen was wel onmogelijk: bij de zwakke wind maakte de straatsvaarder belangrijk minder knopen dan de roeischepen, die nu snel naderden. De Hollanders zagen de lange riemen regelmatig op en neer gaan, in het water grijpen en de galeien voortstuwen

Daar vloog de bloedvlag omhoog langs de mast van het voorste roefschip; daar volgde de bloedvlag langs

de mast van de tweede galei. Boven de „Dolphijs” wapperde de Statenvlag

De schipper riep zijn manschappen bijeen; sprak hen moed in

En toen het gevecht begon, streden ze ook met moed. Maar de overmacht was t  groot: van twee zijden geënterd kon de „Dolphijs” niet behouden blijven en na een kort, fel gevecht waren de rovers meester aan boord van het Hollandse schip

In de haven van Algiers lieten de schepen het anker vallen: de twee galeien en de buitgemaakte straatsvaarder, die een Algerijnsche prijsbemanning aan boord had. Wie van de Hollandse zeelui niet was gesneuveld en over boord geworpen, werd nu onder gewapend geleide aan wal gebracht. Een trieste stoet was het — mannen, die een paar dagen geleden nog vrij waren aan boord van hun eigen schip en wie nu geen ander uitzicht open scheen dan smadelijke gevangenschap en harde slavernij.

Naar het verblijf van den dey ¹⁾ werden ze gevoerd. In de nauwe straten van de stad verdrong zich het volk om hen te zien, om hen uit te jouwen, om hen te werpen met straatvuil en stenen. Tot een bars bevel van een der zeeroovers aan dit laatste een eind maakte.

De dey zat in een ruime, koele zaal, met uitzicht op een binnenplaats, waar een fontein een heldere waterstraal omhoog spoot, die met zacht geklater terugviel in een marmere bekken.

De gevangenen werden voor hem geleid, en met behulp van een tolk stelde hij hen voor de keus: Mohammedaan worden en dienst nemen op zijn roofscheepen of Christen blijven en als slaaf de galeien roeien.

De mannen hadden naar de woorden van den tolk

¹⁾ Vorst van Algiers.

geluisterd — éér een van hen antwoord geven kon, klonk de stem van den schipper: „Bedenkt, mannen, dat we eerlijke Hollanders zijn en goede Christenen. Niemand van ons zal als zeerover strijden tegen schepen, die de vlag van Mijne Heren Staten voeren, en veel minder zal iemand van ons zijn geloof afzweren en den valschen profeet dienen”

De tolk bracht — op een vragende blik van den dey — de woorden in diens taal over. De dey grijnsde. „Zeg dien hond, dat zijn moed zal gebroken worden door zweepslagen; dat hij niet voor allen heeft te kiezen, maar ieder van de mannen voor zichzelf.”

De tolk bracht de dreigende woorden over; voegde er de raadgeving bij, dienst te nemen om het zware lot van den galeislaaf te ontlopen.

„Wie zijn geloof afzweert, wie Christus verlaat, heeft een veel zwaarder lot dan dat van galeislaaf te wachten!” riep Cornelissen. Hij keek niet naar den dey — hij keek naar zijn mannen. Daar stond Derck — een jongkerel nog, wien het leven nog zo veel had kunnen geven.

„Blijft trouw, mijn maats,” zei Cornelissen. „Ook het zwaarste lijden is met Christus te dragen, en het rijkste leven is zonder Hem arm.”

Maar een paar van de manschappen luisterden niet naar hem: zij riepen, dat ze bereid waren dienst te nemen op de schepen van den Algerijn. Ze werden weggeleid — ze zouden vrij zijn! Een vrijheid, die — naar Cornelissen wist — gebondenheid zou wezen aan het zondeleven van piraat en zeeschuimer.

Wie geweigerd hadden, werden naar de gevangenis gebracht — die ze enkele dagen later verlieten om aan boord van de galei te worden vastgeketend aan een roeibank. Om aan boord van de galei een leven te beginnen van harde slavenarbeid onder wrede behandeling

Derck was van de overige matrozen gescheiden. Hij was alleen gebracht naar een galei, die op het punt was uit te varen en waarvan een der roeiers ten gevolge van ondergane mishandelingen overleden was. Op de ledige plaats werd hij vastgeketend

Donker en somber zou zijn leven wezen van nu voortaan. Met ontbloot bovenlijf in de brandende zon zwoegde hij aan de zware roeispanten, die door vier mannen werden gehanteerd. De Algerijn die het toezicht had, scheen er een genoeg in te scheppen zijn roeiers tot uiterste krachtsinspanning aan te zetten met zweep en bullepees Hoe dikwijls kwam die niet knallend neer op de gebogen ruggen der arme slaven!

En toch en toch

Diep in zijn hart was Derck dankbaar, omdat hij trouw had mogen blijven; omdat hij, toen de keus moest worden gedaan in de zaal van den dey, hij kracht had gekregen te kiezen voor den Heere Jezus . . . Hij bad, om die kracht te mogen blijven ontvangen, ook in de jaren van slavernij, die hij voor zich zag

Hij bad ook om bevrijding. Het kòn toch zijn, dat de roofgalei Staatse schepen-van-oorloge ontmoette, dat ze zou worden genomen, dat de slaven zouden worden bevrijd! Zeker, Derck wist wel, dat die kans niet groot was, zeker niet zo groot als de kans, dat hij in een van de vele gevechten zou worden gedood. Want was het niet zo, dat vijandelijke kanonnen het eerst werden gericht op de roeislaven, om te maken dat de galei stuurloos liggen moest?

Toch hoopte Derck — toch bleef hij bidden.

En het was hem een sterke troost te weten, dat ginds ver, in Amsterdam, ook vader en moeder baden. Voor hem

Een paar jaar al was Derck Harmsen roeislaaf op

de roofgalei. Herhaaldelijk was zijn schip in gevecht geweest en meer dan eens had zijn hart getrild van spanning als hij meende, dat mogelijk verlossing nabij was. En was de gewekte hoop telkens en telkens weer vervlogen — gestorven was ze niet!

Hij had een ander naast zich gekregen: de man, die op de roeibank gezeten had, toen Derck voor het eerst aan boord was gekomen, was gestorven. De zee was zijn graf geworden.

De nieuwe makker bleek een Zeeuw te zijn — onlangs gevangen genomen toen zijn schip, een Oostinjevaarder, door de rovers was buit gemaakt.

Het was prettig geweest — voor zover in de donkere omstandigheden van galeislaven iets prettig kon zijn — dat Derck een landsman naast zich kreeg.

Een landsman, die aldra gewild bleek, zo mogelijk iets te wagen! Want Teeuw Leynse zat nog pas een dag of wat op de galei, wist nog pas goed wat hij aan Derck had, of hij begon over ontvluchten te spreken.

Derck schudde het hoofd: hij had ook wel eens aan ontvluchten gedacht, maar het scheen hem onmogelijk. Als een nederlaag van den rover geen redding bracht, dan . . . dan zouden ze hun leven lang slaaf moeten blijven, meende hij . . . En dan de barbaarse straffen, die werden toegepast wanneer een galeiroeier bij een poging tot ontvluchten was gegrepen!

Teeuw had de bezwaren niet ontkend — maar hij wilde voor de vrijheid alles wagen!

Tenslotte wist hij Derck zover te krijgen, dat die belofde mee te zullen gaan. Want als het lukte, dan kwam hij immers weer in het vaderland! Thuis!

Dan kwam hij weer in een Christenland, waar hij zijn geloof vrij zou kunnen belijden. Hier hoorde hij de ganse dag snauwen en tieren; spotten met Christenen, die de roeibank kozen boven de rijkdom, die Mohammed niet wilden aanvaarden in plaats van den

Heere Jezus. Daar, in Holland, kon hij weer vader aan tafel uit de Bijbel horen lezen, kon hij weer 's Zondags in de kerk de predikatie horen en de psalmen meezingen

Hoe meer hij er over dacht, hoe meer Leynse er met hem over sprak, des te meer voelde Derck zijn verlangen groeien om vrij te zijn

Eens, in Algiers — de galei lag gemeerd en de slaven waren aan de wal in een soort gevangenis ondergebracht — wist Teeuw een vijl machtig te worden. Hij smokkelde die, toen de galei weer op rooftocht uitvoer, mee aan boord — zonder nog een bepaald plan, maar met het vaste voornemen van de eerste gelegenheid de beste op deze reis gebruik te maken.

Die gelegenheid kwam. Na een kruistocht van een paar dagen, waarop geen enkel handelsschip de galei voor de boeg gekomen was, hield de rover zich op in de buurt van de Franse kust. Dicht bij de grote havenstad Marseille, in de hoop, een uitvarend schip te kunnen volgen en vermeesteren.

Vanaf de galei was de kust duidelijk te onderscheiden: de afstand kon door een goed zwemmer wel worden afgelegd.

„Vanavond,” had Teeuw gefluisterd. „Als we ten minste niet verder uit de kust gaan.”

Ze wachtten de avond vol ongeduld, scherp lettend op de koers, die hun vaarttuig voer. Die koers was noord-westelijk alsof het schip, Marseille voorbij, een schuilplaats ging zoeken achter een van de in zee uitstekende rotskappen.

Toen viel de avond. De riemen rustten en het roefschip dreef op het kalme water. Nog hadden de slaven de handboeien niet om, die hen 's avonds werden aangelegd. De opzichter bevond zich op het achterdek, bezig met zijn maaltijd. In het half-donker begon Teeuw te vijlen. De makkers op de roeibanen zongen

een eentonig roeiersliedje, om het krassen van ijzer op ijzer te overstemmen. De Zeeuw werkte haastig. Toen reikte hij de vijl aan Derck Die nam ze — bukte zich En nog steeds klonk het gezang der andere roeiers. Daar kwam de gardiaan ¹⁾ over het middendek gelopen. „Zwijg!” brulde hij en het zingen verstomde. Alleen het rammelen van ketens werd gehoord als mannen op de roeibanken zich bewogen, en het rammelen van de handboeien, waarmee de ondergeschikten van den slavendrijver de ongelukkigen ketenden.

„De vijl,” fluisterde Teeuw, toen de bewakers enkele banken verder hun werk deden. Derck reikte ze hem.

Zo wachtten ze, tot de duisternis geheel gevallen was.

„Je handen,” hoorde Derck fluisteren. Hij legde zijn geboeide handen op Teeuws knieën — voorzichtig begon die te vijlen. De boei om de rechterpols was door — Derck kon zijn hand vrij maken

Op het middendek naderden voetstappen. Had iemand onraad gehoord? De mannen hielden zich slappende en de voetstappen gingen voorbij. Toch waagde Derck het niet, aan de tweede boei te gaan vijlen: met behulp van zijn vrije hand wist hij de linker door de ijzeren band te wringen, al schaafde het ijzer hem het vel stuk Hij voelde lauw bloed. Maar er was geen tijd, daarop te letten. Hij nam de handboeien van zijn makker en met veel wringen en draaien, met ingespannen trekken wist ook deze zich vrij te worstelen. Toen lieten ze zich beiden tussen de roeibanken zakken en kropen naar het gangboord. Even luisterden ze — dan gleden in de duisternis twee vage gestalten over de verschansing en lieten zich in het water zakken.

¹⁾ opzichter over de galeislaven.

Met brede slagen zwommen ze van het schip weg in de richting van de wal

Na een eind gezwommen te hebben, meende Derck achter zich stemmen te horen, geluid van haastig heen en weer lopen. Hij zag om. Aan boord van de galei vlamden fakkels, maar hun licht viel niet vèr over het water. De beide mannen begrepen: de vlucht was ontdekt! Ze zwommen sneller nog. Reeds konden ze in de duisternis het land zien, dat ze naderden, toen achter hen riemslagen klonken. Een boot, in der haast uitgezet en bemand, achtervolgde hen.

„Vooruit!” moedigde Teeuw zijn makker en zichzelf aan. Met inspanning van alle krachten zwommen de twee — omziende soms, of ze hun vervolgers reeds konden onderscheiden. Nog niet Het leek zelfs, als werden de riemslagen onduidelijker. Zou de boot niet rechtstreeks op hen aanhouden? Was aan boord van de galei de richting van hun vlucht verkeerd vermoed? Hijgend bereikten de twee de kust; met moeite wisten ze tegen de rotsen op te klauteren. Een ogenblik bleven ze uitgeput liggen — stonden toen op. Er was geen tijd om te toeven — dieper het land in zou het voor hen veiliger zijn.

In de duisternis zochten ze hun weg — op een hoog punt gekomen zag Teeuw om. Een kreet klonk van de zee, onmiddellijk gevolgd door de knal van een musketschot. Zijn gestalte moest gezien zijn, zoals ze zich aftekende tegen de zomernachthemel.

Land-inwaarts trokken de vluchtelingen, in vrees, dat hun vervolgers zouden landen en trachten, hen te pakken.

Maar geen voetstappen hoorden ze achter zich de nachtelijke uren, waarin ze zich voorthaastten door de onbekende streken. De rovers schenen het toch te gevaarlijk te vinden, zich aan land te wagen.

Toen de morgen aanbrak zagen Derck en zijn mak-

ker de torens en huizen van Marseille ver weg aan hun rechterhand. Ze besloten, daar niet heen te gaan: de mogelijkheid was er toch, dat van de bemanning van het roofschip leden in het havenkwartier van de handelsstad zwierven om hen te zoeken en als het kon te grijpen. En bij wien zouden ze daar hulp kunnen vinden? Dus trokken ze in een wijde boog om de stad heen. Ze wilden het dal van de Rhône volgen, naar het Noorden.

De wonden aan hun handen schrijnden en ook boven hun enkels hadden de boeien pijnlijke plekken veroorzaakt. En hun kleding!

Het eerste nodige was, om aan voedsel te komen en te zien, dat ze een behoorlijk pak kleren kregen. Maar hoe?

Tegen de middag waagden ze het, een boerenerf op te lopen en aan de boerin eten te vragen. Die nam hen scherp op. Ze zag de wonden, ze zag de gehavende kledij — ze vroeg niets. Misschien begreep ze wel; vermoedde althans iets. Ze liet hen binnen en zette hen brood en kaas en melk voor.

De mannen rustten en aten. Toen trokken ze verder, tot ze tegen de avond een dorp bereikten. Nog gingen ze het niet binnen — brachten de nacht door in een bosje in de nabijheid. De volgende morgen overlegden ze. Ze moesten zien, iets te verdienen.

In het dorp vonden ze een wijnboer, die wel een paar mannen gebruiken kon om de vaten most van de wijnberg naar de schuur te brengen. Ze werkten er een paar weken, tegen kost en wat oude kleren.

Toen ging het weer verder naar het Noorden. Soms bedelden ze, soms werkten ze. In een stad hoog in het Rhônedal wist Derck bij een timmerman arbeid te krijgen — waarbij zijn werken op de scheepswerf in Amsterdam hem te pas kwam. Zijn makker verhuurde zich bij een boer, die hem bomen kappen liet

Met geld genoeg voor een paar weken onderhoud verlieten ze de plaats. De Rhône-vallei door, de heuvels van N.-O. Frankrijk over, bereikten zij de Maas, die noordwaarts stroomde. De Maas, die naar het vaderland vloot

In de Zuidelijke Nederlanden waren hun geldmiddelen uitgeput, en op een avond moesten ze weer tot vragen hun toevlucht nemen. Ze lieten de klopper vallen op de deur van een klein huisje, dat vlak naast de kerk stond. Een oude dienstmaagd deed open. Op hun verzoek om voedsel en om onderdak liet ze hen binnen en ging haar meester roepen. Dat was de pastoor van het dorp, een goedmoedige, oude man. Hij nam de zwervers mee naar zijn huiskamer; beval de maarte ¹⁾ hun een maaltijd voor te zetten en slaappleats voor hen gereed te maken.

Glimlachend keek hij toe, hoe zijn gasten zich tegoed deden — pas toen de schotels leeg waren begon hij een gesprek. Vroeg waarvandaan en waarheen? Rustig luisterde hij naar het verhaal van hun lijden, van hun ontsnappen, van hun trekken naar het vaderland Toen zei hij, dadelijk wel gemerkt te hebben, dat ze niet tot de Moederkerk behoorden, omdat ze eer ze baden, geen kruis hadden geslagen. Maar al waren ze ketters, zei hij, ze baden en hadden gebeden. Gebeden om redding. En dat gebed was verhoord. Ze waren trouw gebleven aan den Christus en Die had hen geholpen. Zou hen ook verder helpen, wanneer ze Hem bleven dienen, al was het dan op de wijze van de ketters. Hij had glimlachend dat laatste woord gebruikt; daardoor had het niet scherp geklonken.

Een paar dagen verleende de vriendelijke pastoor hun gastvrijheid. Toen liet hij hen gaan, met zijn zegen-wensen en met wat reisgeld

¹⁾ dienstmaagd.

Ze bereikten Namen en Brussel, etend en slapend in goedkope taveernen. Van Brussel nam een hulpvaardig vrachtrijder hen een eindweegs mee in de richting Antwerpen; het laatste deel van de reis naar de Scheldestad legden ze te voet af.

Daar moesten ze scheiden: Leynse trok naar het Westen, naar Walcheren; en Derck vond een beurtschipper op Rotterdam, wiens knecht was gedrost, en die blij was een anderen helper te vinden. In de stad aan de Maas ging Derck van boord. Hij had geen geld genoeg, om de trekschuit te betalen, daarom volgde hij te voet de IJseldijk naar Gouda en Alphen. Een boer nam hem op de wagen mee naar Ouderkerk; verschafte hem nachtverblijf.

Nog één dag, dan kon hij thuis wezen.

Vroeg in de morgen stond hij reisvaardig, door de boerin van mondkost voor onderweg voorzien. De ochtend was grauw — een donkere Decembervroeg. Maar vol moed aanvaardde Derck de tocht, die hem thuis brengen zou. Het was avond, toen hij Amsterdam bereikte en nog juist voor poortsluiten kon hij de stad binnengaan. Duisternis hing tussen de hoge gevels, onderbroken door de kaarslantaarns, die van afstand tot afstand tegen de huizen gehangen een zwak licht gaven. Een licht, dat Derck niet nodig had. Want na jaren van afwezigheid was alles zo bekend, zo vertrouwd Hij haastte zich de straten door — aarzelde toch even, toen hij de smalle steeg bereikte, waar vader en moeder woonden. Hoe zou het zijn, als hij onverwacht voor hen stond? Hoe zou het zijn, als hij hen weerzag? En zou hij allen weerzien?

Hij overwon zijn aarzeling en liet de klopper op de deur vallen. Hij wachtte. Daar werd de deur geopend — een stem vroeg: „Wie is daar, zo laat?”

Derck herkende de stem. „Ik ben het, vader, Derck.”

Zijn stem, zijn woorden waren in de kamer gehoord — moeder en de zussen kwamen toegelopen

Even later zat hij in de woonkamer, waar kaarsen een gelig licht wierpen. Moeder had het ammelaken ¹⁾ over de tafel gespreid, en brood en ham en bier opgezet. Maar haar jongen at slechts weinig, en aldra schoof hij het tinnen bord van zich af. „De boerin heeft me voldoende teerkost meegegeven vanmorgen,” zei hij als verklaring. „Ik zal vertellen.” En hij vertelde. Van het gevecht, waarin „De Vergulde Dolphijn” genomen was; van de zaal van den dey, waar hij had moeten kiezen tussen Christus en Mohammed; van de jaren op de galei; van de vlucht met Teeuw Leynse en van de vele goede mensen, die hen geholpen hadden op hun tocht naar huis. Van den pastoor vooral in het vriendelijke dorpje in de Zuidelijke Nederlanden

„Die pastoor had gelijk, jongen,” zei moeder. „Wij hebben gebeden, jij en wij, en de Heere heeft ons gebed verhoord.”

„Laten we Hem nu danken,” zei vader.

Dat deden ze, met overvolle harten

Twee dagen later was het Kerstfeest. Er was sneeuw gevallen en op de daken van de huizen lag ze nog ongerept wit. Op de straten was ze bezoedeld door vele voetstappen, door wagensporen.

Over de stad klonken klokkeklanken.

Derck luisterde, in dankbare genieting.

En dankbaar, vol vreugde, ging hij tussen vader en moeder naar de Westerkerk, waar Dominus Sybelius prediken zou. Hij schoof achter moeder de bank in. Toen hij zat keek hij in vreugdevolle herkenning. De oud-bekende kerk; vele oud-bekende gezichten.

¹⁾ tafellaken.

Ineens gingen zijn gedachten een jaar terug. Toen zat hij nog op de galei, was hij slaaf van zeeschuimers, door felle zweepslagen gedreven tot gehate arbeid. Nu was hij vrij, zat hij in de kerk, waar hij horen mocht het Evangelie van Gods liefde en genade. . . .

Daar was de stem van den voorlezer: „En het geschiedde in diezelfde dagen, dat er een gebod uitging van den keizer Augustus, dat de gehele wereld beschreven zoude worden”

Het verhaal van het Kind, geboren in Bethlehem; het verhaal van den Zoon Gods, gekomen ter zaliging van zondaren. Het geboorte-verhaal van den Christus, Die hem had geholpen en gesterkt in jaren van lijden, Die zijn gebed om vrijheid had gehoord Het verhaal van Hem, Wien Derck wist ook zijn Heere en Heiland te zijn in leven en in sterven

De voorlezing was ten einde — met de gemeente zong Derck jubelend de psalm.

En toen de prediker na het gebed te spreken begon, schikte Derck zich met een dankbaar hart tot luisteren.

